નામીચો ચીજ   અનોખો પુરવ   નયા ડ્રામા

મનિહરુ હિન્દુસ્તાનીની શેર.

કૌમી દીલેર

યાને

વતન બંસરી.

પ્રકાશક. અબદુલ વકીલ

માલીક. વકીલ બુક ડીપો.

... અમદાવાદ.

કાબીલેદીદ. બનાહે ખુદા નયાફ્રામા.

ઇત્તિફાક, હિંદુસ્તાની શેર,

કૌમી દીલેર.

યાને

વતન બંસરી.

મુસન્નીફ આગા સૈયદ અસગરઅલી "અસગર" નીઝામી કે
પુરઝોર કલમસે લીખા હુવા.

પબ્લીશર્સ—અબદુલ વકીલ.

"મેનેજર વકીલ બુકડીપો"

તીનદરવાઝા—અમદાવાદ.

જીલ્દ ૧૦૦૦ સને ૧૯૨૯. દુસરી બાર

શ્રી પ્રજાહીતાર્થ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં પા. સોમાભાઇ દલપતરામે
છાપ્યું. શાહપુર નવીપોળ—અમદાવાદ.

કી: રૂ. ૧—૦—૦

તખ્તએ નાટક.

દુરજન—એક હિંદુ ખુદપરસ્ત રાજા.

દીવાન—દુરજનકા વઝીર.

સીપેસાલાર મુઝફ્ફરજંગ—બહાદુર મુસલમીન.

પ્રેમકુમાર—વઝીરકા લડકા,

વહીદ હિંદુસ્તાની શેર—સીપેસાલારકા લડકા

જેશંકર—(ઇતિફાક)જેલકા દરોગા,

એડીટર
નથુ
બદુ
ઘનચક્કર
જુમ્મેરાતી
સુમેરાતી

કોમીક પાર્ટ.

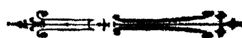

રાજકુમારી (કૌમીદીલેર)—દુરજન રાજાકી બહાદુર લડકી.

રામાબાઈ
(વતન બંસરી } એક હીંદુકી લડકી.

ચંપા—રામબાઈકી સહેલી.

ઝોજા—સીપેસાલારકી બીબી.

તારા
મુશતરી } કોમીક પાર્ટ.

મુસલમાન જમાત, ઓર હિંદુ જમાત, ઓર હીન્દુ મહાત્માકા ફુલ બરસાતે હુવે જાહીર હોના, દરબારી; ચોબદાર સહેલીયાં વગેરા વગેરા,

મુકમ્મીલ ડ્રામા.

વતન બંસરી

બાબ પહેલા — સીન પહેલા

અગલા જંગલ.

સહેલીયોંકા હમ્દે ખુદા ગાના:—

તુ માલીક ખાલીક હય જહાંકા, તુહામીએ કોન મકાં.
તુહારીજ હયેં હિંદુસ્તાંકા. એ માલીક અર્ઝો સમાં
પરવરહે કાદીર હે, સરવર હે, પરવર હે, દોનુ જહાંકા.
જપત જપત તોરી અબ તુહી હયેં સરજનહાર.

દોહરા.

પરવર દીગાર વો ઇશ્વરકી શાન એક હે;
રામો રહીમ અલ્લા હો ભગવાન એક હે.
કેહતે હેં જીસકો હિંન્દુ મુસલમાન એક હે,
અસગર યે કાલીબ દો હે મગર જાન એક હે,
દો લાલ હે તેરે ભારતમાતા માદર સબકી તુઇ હે.
સીફત તેરી હમ ગાયેં તું માદર હીંદુસ્તાન,
એ ખાલીક એ માલીક તુ દાવર દાતાર.
નર નારી બલહારી તનમન મનસે તુજપર એ માલીક
તુ દાવર દાતાર,
નર નારી બલહારી હુરેઃ ગીલમાન.

બાબ પહેલા — સીન દુશરા

પહાડી જંગલ.

દુરજન ભગવાન—તુરમેં જલવા અફરોઝ નાર-
મેં માનીંદે સોઝ બીજલીમેં ચમકને વાલા રએ બનકર

ગરજને વાલા કૌન ! મેં દુરજન ભગવાન શમસો કમર મેરેહી દમકા ઉજાલા હે જીન્નો મલક અર્ઝો ફલક સબકો એક શબ્દ બરહમ કહેંકર બનાડાલા હેં સુરજકી કરન ચાંદકી ચાંદની સીતારોંકી ઝીલમીલાહટ આસમાનકી બુલંદિ પાનીકી રવાની જંગલકી સનસનાકી બીજલીકી ચમક બાદલકી ગરજ ગુલશનકે ફુલોંમે હવાકે બગોલોંમેં ગુન્ચેકી ચટકમેં ફુલોંકી મહેકમેં ગુલાબકી સુરખીમેં ગેંદેકી ઝરદીમેં લાલેકે પ્યાલેમેં સોસનકે છાલેમેં તુતીકે ઝમઝમેમેં બુલબુલકે ચેહચેહેમેં મેરાહી ઝહુરહે દુન્યાકી હરેક વસ્તુમેં મેરાહી નુરહે દુરજન ભગવાનકી ઝાત નુરૂન અલા નુરહે મેં ચમકમેં ઝલકતાહું નારમેં ચમકતાહું આગકે શોલોંમેં દેહેકતાહું તારીકીમેં લેહેરે લેતાહું કડકસે દીલ હીલા દેતાહું ઔર ફીર મુઅલાબાદ બારીશ બનકર દુનીયાકી ખેતીકો સર સબ્ઝ કરતાહું મેરાહી નામ કરતા હરતા ભરતા હેં મુઝકોહી દુનીયાવાલે દાતા બીધાતા કેહતે હેં ખુદા કયા કુછ નહીં. અગર નઝરે ગોરસેં દેખા જાયે, તો ખુદકે માને સાફ સમઝમેં આ જાયે, ખુદા ખુદ આ જો હરેક બસરકો સાફ સમઝા રહા હે કે ખુદી મેં આ ઔર ખુદા કહેલા.

શઅેર—યે ઝમીનો આસમાં શજરો હજર ઔર બર્ગો બાર
આબો આતિશ ખાક બાદ હરશી પે મેરા ઈખ્તીયાર,
નારબી ઔર નુરબી સબ કુછ હે મેરે ઈકતીદાર,
ઝુલ્મમે મેરે બદલતે હેં સદા લેલો નહાર
મેરે કબ્ઝેમે. મુનવ્વર દીન અંધેરી રાત હેં,
ખાકકે પુતલે યે મેરા પરદયે ઝુલ્માત હે

(ફલાટકા ફટના પરદેમેં ઝુલમાતકા નઝર આના દુરજન ભગવાનકી સુર્ખ ડ્રેસકા ટ્રાન્સફર હોકર સીયા હોના)

શઅેર—દુરજનઃ—ઝુલ્ફે શબ્ગુંકો સીયાહી દસી ઝુલમાતકી
દી સીયા કારેકે દીલકો કાલી રંગત રાતકી
આંખકી પુતલીમેં સીયાહ હે ઈસીકી ઝાતકી
ઔર ડાલી દરસે હે બુનીયાદ કાલી રાતકી

ઇસ્કી રંગત દેખકર ખુદ જલ ગયાહે તુરભી
પરદએ ઝુલમાત દેખા દેખલો અબ નુરભી
(સીનકા ટ્રાન્સફર હોના ઔર પરદએ નુરકા દીખાઇ દેના દુરજન ભગવાનકા ડ્રેસકા ટ્રાન્સફર હોકર ચમકીલા હોના.)

શાએર—દુરજનઃ—નુરકી ઇસ્કે ઝલક શમસો કમર સે પુછલો,
હીરસે યા કુતસે લાલો ગોહરસે પૂછલો,
તીરસે શમશીરસે તેગો તબગ્સે પુછલો,
આહની ફોલાદસે ઔર સીમુઝરસે પુછલો
અર્શસે લે ફર્શ તક હરશેમેં મેરા નુર હે,
યે જહાં જીતના હે મેરે નુરસે મામુર હે.

બાબ પહેલા સીન તીસારા

દરબાર દુરજન ભગવાનકા.

દરબારી — ન પલ્કે ઝબ્કે હિલેં ન અબ્રુઝમીગે
એસી ઝુકાઓ આંખે;
નીકાલો કીઓ ગુરૂર ઇન્સે બહોત
મોઆદમ બનાઓ આંખે;
,, ૨ હો પૂતલી શર્મો હયાકી પુતલી ન અબ
કીસી મીલાઓ આંખેં;
હમારે ભગવાન આ રહે હેં કદમ કદમપર
બીછાઓ આંખે;
,, ૩ હે કબ્ઝુ જીસ્કા ગુલામ અદના કનીઝ હે
જીસ્કે ઘરકી નીખવત
ગુરૂર કા હે ગુરૂર જીસપર ઓ આ રહા હે
બશાનો શોકત
,, ૪ નીગાહેં ઉઠેં ન ખોફસે અબ કેશા હે
ઝીશાન આ રહા હે
હમારા દાતાર હમારા ઇશ્વર હમારા
ભગવાન આ રહા હે

(દુરજન ભગવાનકા આકર તખ્તપર જલ્વા અફરોઝ હોના)

દરબારી ૧—યે ચર્ખ નીલીપે જબતક કે મેહેરો માહ રહે.

જહાંમે મેરા સલામત યે ઇન્તેઝામ રહે;
,, ર—હોં દોસ્ત તેરે બા સદા મુરાદ ઔર ખુશ હાલ.
ઉદુ જો તેરા હો દુનીયામેં રૂસીયાહ હે.

આના સહેલીયોંકા.

નટવર ગીરધરને મોરી ગાગર ઉતાર પનઘટવાપે ઘેર લીના
ઉધરી હાય મોરા ધાની દુપટવા નટવર................
જમના કે નીર તીર જમના કે નીર તેરા રેશમકા
બટવા ચુરાય લીનો—ઉધરી
હાય મોરા ધાની દુપટવા. નટવર.

શએર—દુરજન—કાંપતે હે ખોફસે મેરે ઝમીનો આસમા,
અર્શ કુરસી કરરો વદશે મેરે હે લબ લરઝાકીના
પરથી હે દમ બખુદ આકાશ પર હેં હું નહાં
મેરી શોકત દેખકર ચકકરમેં હે દોનું જહાં;
ખાકકા પુતલા બનાકર ડાલતા હું આત્મા.
સબ કરો ઝુકકર મુઝે સીજદાકે હું પરમાત્તમા.
શેર:—ચંદ્રમા સુરજ મુનવ્વર હેં તો મેરી ઝતસે
અન્ન દેતા હું જહાંવાલેકો મેં ઇસ હાથસે
મેં બદલ દેતા હું શબકો દીનસે, દીનકો રાતસે
નુર બનકર હું નીકલતા પરદએ ઝુલ્માતએ;
કીબ્ર નિખવતસે મેં પૂરહું પુતલએ બેહબાન હું,
સબ ઝુકાએં સરમેરે આગે કે મેં ભગવાન હું.

સબ દરબારીયોંકા સીજદા કરના.

સબ દરબારી—દુરજન ભગવાન દુરજન ભગવાન, દુરજન ભગવાન.

રાજ કુમારી—પિતાજી આજ અપની પ્યારી પુત્રી કો ઇજાઝત દીજીયે કે વો અપના હાલ દીલ આપકે સામને નીવેદન કરે.

દુરજન—બોલ અય મેરી પ્યારી રાજ દીલારી, કયા ખ્યાલ હે, કેસા સવાલહે કાસબ.તકા મલાલ હે

રાજ કુમારી—આપ મુઝે કયા સમજતે હેં,

દુરજન—અપને નેત્રોકા નુર હરદેકી ઠંડક, કલેજેકા ટુકડા.

રાજકુમારી—આપ પરમાત્મા હે નાં ?

દુરજન—હાં

રાજકુમારી—ઔર ખુદાભી ?

દુરજન—બેશક.

રાજકુમારી—પૃથ્વી આકાશ સબ આપહીકા બનાયા હુવા હે

દુરજન—હાં.

રાજકુમારી—ઔર ચાંદ સુરજ.

દુરજન—વોભી હમારેહી બનાયે હવે હે.

રાજકુમારી—મેરી હસ્તી કે બાઇસ ભી આપ હેં.

દુરજન—બેશક હમ તેરે બાપ હેં,

શએર—જાને પીદર તુ ફુલહે ઇસ બે.સતાંકા.
હે લાલ બે બહા ઇસી હીરેકી કાનકા,
પરતવસે તેરે ચંદરમાંકા રંગ માંદ હે,
મેં આસમાને હુસ્ન હું તુ મેરા ચાંદ હે.

રાજકુમારી—હેં યે દો ચાંદ કેસે ક્યા મેં ભી ચાંદ હું પિતાજી એક ચાંદ તો આપને આકાશપર લગાયા હે ઔર દુસરા પૃથ્વીપર મુજે બનાયા હે યે ક્યું

દુરજન—આકાશકા ચંદ્રમા લોગોંકો દીખાને કે લીયે ઔર પૃથ્વીકા યે ચાંદ અપને દીલકો ખુશકરને કે લીયે આખોકો ઠંડક પહોંચાને કે લીયે.

શએર—રાજકુમારી—લખતે જીગર હું આપકી, નુરે નઝરભી હું.
ઔર આપ કેહ રહે હેં, કે રશ્કે કમર ભી હું,
આકાશ પર ભી ચાંદ લગાયા હે આપને.
ઔર પૃથ્વીપે ચાંદ બનાયા હે આપને.
હું દસ્ત બસ્તા મેં ખડી બતલાઇએ મુઝે
ઇસમે જો રાઝ હો ઝરા સમઝાઇએ મુઝે.
જો ચાંદ ગયરોંકાથા ઉસે આલા કરદીયા.
પર અપને ઘરકે ચાંદકો ક્યુ કાલા કરદીયા;

દુરજન—યે સબ મેરી કુદરત હે મેરી ફીતરત હે મેરી પ્રકૃતિ હે કે જીસકો જેસા ચાહા બનાદીયા.

શએર—નુરભીમેં નારભીમેં ઔર હું ઝુલ્માતભી,
દીનભી કબ્જેમેં મેરે હેં શામ ભી ઔ'ર રાતભી

રાજકુમારી—અગર આપ ખુદા હેં. પરમાત્મા હેં. ઇશ્વર હેં, કુદરતવાલે હેં. પ્રાકૃતિ રખતે હેં અગર દુનીયાંકી હરેક વસ્તુ આપકી બનાઈ હુઇ હે તો અપની બનાઈ હુઇ સીયારંગકો ભી બદલ દીજીએ

શએર—આપકે કબ્જેમેં કીબલા નુર હે ઝુલ્માત હે,
દીન બનાદીજે ઉસે જો અબ અધેરી રાત હે
રંગ જો કાલા હે ફીર ઉસકો આલા કીજીયે,
દુર કરકે ઇસ અંધેરેકો ઉજાલા કીજીએ,

દુરજન—રાજકુમારી ! મેરી યહી ખુશી થી કે મેં તુઝે સીયાફામ બનાઉં.

રાજકુમારી:—પિતાજી બાગબાં જો બાગકો રખવાલા યા દુસરે લફ્ઝોંમેં માલી હોતાહે જબ ઉસકો અપના જી ખુશ કરનેકે લીયે કીસી ફુલકી ઝુરૂરત હોતી હે તો વો બાગકે તમામ ફુલોમેંસે જો ફુલ ઝયાદા ખુશનુમા ખુશ રંગ ખુશબોદાર હોતાહે ઉસીકો પસંદ કરતા હે અત્તાર યા ગાંધી જબ કભી અપને લીબાસમેં ઇતર લગાયેગા તો જો ઇત્તર સબ ઇત્તરોસે ઝયાદા ખુશબોદાર હે ઉસીકો અપનેલીયે પસંદ ફરમાયેગા મુસવ્વીરકો કીસી તસવીર ખાનેમેં છોડ દીજીયે તો જો તસવીર સબસે ઝયાદા ખુબસુરત હોગી ઉસકી નઝર સબસે પહેલે ઉસીપર પડેગી હલવાઇકી દુકાનપર જાઇયે જો મીઠાઇ ઉમ્દા હોગી ઉસીકો ખરીદનેકો દીલ ચાહેગા એક કમસીન બચ્ચેકો દેખીયે જબ ઉસકો ભી ખીલોને વાલેકી દુકાન પર લે જાતેહેં તો જો ખીલોના નીહાયત ખુબ સુરત હો બચ્ચા ઉસીકો પસંદ કરતા હે.

દુરજન:—યે અપની અપની પસંદ હે.

રાજકુમારી—તો પીતાજી માફ કીજીયે આપકી પસંદ ના પસંદ હે પીતાજી ? મેં ફીર પુછતી હું કયા આપ વાકઇ પરમાત્મા હેં.

દુરજન:—હાં મેં ફીર કહતાહું હાં હાં,

રાજકુમારી:—આપકો હર શખસકે દીલકા હાલ ઉસકી હરતી બનાનેસે પેશતરહી માલુમ હોતા હોગા.

દુરજન:—બેશક.

રાજકુમારી—ફીર બડે અફસોસકી બાત હે મેં તો ગોરે રંગકો ચાહતીથી આપને મુજે કાલા કયું બનાયા.

દુરજન:—વો ઇસલીયેકે મેં કાલે રંગકો પસંદકરતાથા,

રાજકુમારી— અગર આપ કાલે રંગકો પસંદ કરતેથે તો પિતાજી બડે શર્મકી બાત હે આપને સખત· ના મુનસફી કી.

શએર—યે નયા ઇન્સાફ તુમને શાહવાલા કરદીયા,
આપ ગોરે બનગયે ઓરમુજકો કાલા કરદીયા

દુરજન—બસ ખબરદાર ખામોશ ઈસકદર ગુસ્તાખી

શએર—દીલાઇગર ઝબાં તુને તો ઝગડા પાક કરદુંગા
લગાકે તન બદન કો આગ તુઝકો ખાક કરદૂંગા

શએર—રાજકુમારી—જલા દીજે મીટાહી જે મુજે ફીન્નાર કર દીજે
ગલા હાઝર હે મેરા લો તયે તલવાર કર દીજે
મીસાલે મોર ચુટકીમેં મુજે અપની મસલડાલો
અગર પરમાત્મા હો રંગ ચેહરેકા બદલડાલો

શએર—દુરજન—ઇધર આ રંગ ચેરેકા બદલના મેં સીખાતાહું.
અભી યે ખંજરે ફોલાદ તુજ પર અઝમાતા હું.
મેં તેરે ખુનકી સુરખીસે એક રોગન બનાઉંગા.
સીયા જો તેરી. રંગત હે ઉસે રોશન બનાઉંગા;

રાજકુમારી—પીતાજી જબકે આપ મુજે કતલ કરકે મેરે ખુનકે રોગનસે મેરે ચેહરેકી સીયા રંગતકો સુર્ખ બના લેંગે તો મેં ડરતી હુંકે મેરે મરનેકે બાદ લોગ આપપર ફબતી ઉડાએંગે,

દુરજન—કેસી ફીસ તરાંહ કયુંકર કયું કોસ લીયે

રાજકુમારી—ઇસ લીએ વો કહેંગે.

શએર—વો તો બેશક તીલથી ઓર યે ધબ્બા એક કાજલકા હયે
બેટીકા થા ચહેરા કાલા બાપ કાલે દિલ કા હયે

દુરજન—ઉફ ચુડેલ ખબાસ, મુરદાર, મોતકી તલબગાર, પુર તકસીર અપને બાપ નહીં દુરજન ભગવાનકે આગે યે ગુસ્તાખાના તકરીર બસ ખામોશ અબ તેરી ગરદન હોગી ઔાર યે ફોલાદી શમશીર.

શએર—હોગી યે હસ્તી નાઅબ અફલાક કે સાયે તલે
લાગલા ઇસ્તેગે દેહશત નાકકે સાયે તલે

શએર—રાજકુમારી—હાય મેં અબતક રહી નાપાકકે સાયે તલે.
ભુલ બેઠી ઉસ્કો મેં અફલાકકે સાયે તલે.
મેં ખુશીસે જાન દેતી હું મગર યે યાદ રખ,
એક દીન આના હે તુજકો ખાકકે સાયે તલે,

શએર—દુરજન—યાદ રખ યે બાત અપને ફેમમેં ઇદરાકમેં
ખાક કરનેકી કહાં તાકત હો મુઝકો ખાકમેં,

શએર—રાજકુમારી—યે જુનુ યે ઝમ્ત યે હસરત દીલે સદચાકમેં.
બખ્શી હે પરમાત્માને સારી તાકત ખાકમેં,
દેખના હે દેખ જાકર તુર્બતે નેહાકમેં
ખાકકા પુતલા થા વો આખીર મીલા હે ખાકમેં.

દુરજન—ઓનામુરાદ લડકી તેરે સરપર કઝા ખેલરહીહે
રાજકુમારી—ઔાર ખુદી આપકી આંખોપર નીખવત.
કી પટી બાધકર જહન્નમકે અંધેરે ગારમેં ધોલરહી હે.

દુરજન—ના ફરમાન ઓલાદ ઝબાન બંદકર વર્ના યે ખંજરે આબદાર મીસલે બર્કે શરરબાર તેરે સરપર ચમકતા હોગા ઔર યે જીસ્મ જીસ્કી ઝબાનસે યે નાપાક અલફાઝ નીકલ રહે હેં ઇન પેરોંકે આગે તડપતા હોગા.

રાજકુમારી—મેં ખુશીસે જાન દુંગી મગરયે યાદરખીયે

શએર—હાય જબ બેટીપે ઉઠેગા સીતમગર બાપકા,
બનકે મછલી ખુનમે તેરેગા ખન્જર આપકા

દુરજન—બસ અબ પીદ રાના શફકકત ગુસ્સો જબ્બસે બદલ જાયેગી.

રાજકુમારી—પીતાજી અગર આપ ઇસ્કો બદલ તે હેં તો મેં જુરૂર કહુંગી કે આપ દો ચીઝોમેંસે એક ચીઝ ઔર બદલ દીજીયે

દુરજન—હેં દો ચીઝ

રાજકુમારી—જી,

દુરજન—ક્યા

રાજકુમારી—મેરે ચેરેકી સીયા રંગતકો બદલ ડાલીયે ઔર અગર આપ ઇસ્કો નહી બદલસકતે તો આપને નામકે આગે જો ભગવાનકા લફ્ઝ લગા રખા હે ઉસીકો બદલ ડાલીએ.

શેરઃ—ગર ખુદા હો તો મેરા યે રંગ અબ કાફુર હો
જો મુજે દેખે કહે રશ્કે પરીહો, હુરહો.

દુરજન—લડકી યે ના મુમકીન હે એસા હરગીઝ નહી હો શકતા.

રાજ કુમારી—તો બસ પીતાં મેં ભી મજબુર હું,

શેરઃ—અગર ઇસ રંગકો મેરે પીતા તુધો નહી સકતા
કહું પરમાત્મા તુઝકો યે હરગીઝ હો નહી સકતા,

દુરજન—હેં ક્યા કહા મેં પરમાત્મા નહીં.

રાજકુમારી—નહીં

દુરજન—લડકી ક્યા મેં ખુદા નહીં.

રાજકુમારી—નહી, નહીં, નહી,

શાએર—વોહ પરમાત્મા જીસ્કી ઝાહીર સબ મેં કુદરતહેં,
ચમનમેં ફુલ ફલ જીત્ને હેં સબમેં ઉસકી સુરત હે
કહી ખુશબુમેં રહેતા હે કહીં વો ગ્યાને રંગત હે,
હવેદા ઝરરે ઝરરેસે ઉસી ઇશ્વર કે કુદરત હે.
તુમે તો આઝમા બેઠી ઉસે અબ આઝમાઉંગી,
સીયા રંગત જો મેરી હે ઉસે ગોરી કરાઉગી

દુરજન—તો ક્યા મેરી ખુદાઇસે ઇન્કાર હે;

રાજકુમારી—એક દફા નહીં બલ્કે હઝાર બાર હેં

દુરજન—તો ફીર કીસકો ખુદા માનતી હે, કીસ્કો પરમાત્મા જાનતી હે.

રાજકુમારી—જીસકો જો પરમાત્મા નિરાકાર હે જો ઇસ દુનીયાંકા પેદા કરનહાર હે વો સબકા માબુદ હે વો સબ જગા મોજુદ હે વો હિન્દુઓકો પુનમકે ચંદ્રમામેં નજર આતા હે ઔર મુસલમાનોંકો ઇદકા હીલાલ બનકર ઉસમેં અપની નુરાની ઝલક દીખાતા હે

શેર—વોહી બુત બનકે બેઠા હયે, કીસીકા રાઝદાં હોકર,
વોહી ગીરજે કે ઘંટેમેં હે, પોસીદા ઝર્યાં હોકર
વો મનમેં સંકકે બેકા હયે મંદરમેં નીહાં હોકર,
મુસલમાનોકી મસજીદસે, નીકલતાહે અઝાં હોકર
શફક મેં હેં વોહી મુશફક વોહી બેઠા હઓ હાલેમેં
વોહી ગીરજેકે અંદર હે વોહી મસજીદ સીવાલેમેં,

દુરજન—મેં મુતલક નહી સમઝા કોનસા ખુદા ક્યા મેરે સીવા કોઇ ઓર ખુદાભી હયે.

રાજકુમારી—હાં હે ઔર ઝુરૂર હે,

દુરજન—કોન.

રાજકુમારી—

શાએર—વો જીસને નુહકી કીસ્તીકો તુફાનસે બચાયા થા.
ઉસીને કૃસ્ન બનકર કંસકો નીચા દીખાયા થા.
વોહી થા ગીત જીસકા કે ગુરૂ નાનકને ગાયા થા;
વોહી ઇસ્લામકા ઝંન્ડા અરબમેં લેકે આયા થા
ઉસીને જલ્વા દીખલાયા થા કોહે તુર પર આકર.
અનલહક વોહી બોલા થા સરે મંસુર પર આકર.

દુરજન—તો ક્યા તેરા ખુદા તેરે રંગકો બદલ સકતા હે.

રાજકુમારી—બેશક ઉસમેં સબ કુદરત હે વો જો ચાહે કર શકતા હે.

દુરજન—અચ્છા બુલા, બુલા, અપને ખુદાકો બુલા, અપને ઇશ્વરકો બુલા ઓર ઉસ્સે કેહ.

શેર—બસ્તીયે હસ્તીમેં અબ આનકર ડેરા કરદે
શબે દીલ જુર જોહે ઉસકો સવેરા કરદે

રાજકુમારી—હાં હાં મેં બુલવાઉંગી વો બોલેગા મેં સુનવાઉંગી વો સુનેગા મુઝકો મુખ્તાયકીન હેં મે નાઝકે સાથ કહેતી હું

શેર—શબ અંધેરીમેં અભી દેખ સવેરા હોગા.
બનગઇ મેં અગર પ્રસકી તો વો મેરા હોગા

દુરજન—બસ બસ ઝયાદા શેખી ન કર અપને ચેરેકે સીયા રંગકો બદલનેકે લીયે અપને ખુદાકો પુકાર.

રાજકુમારી—હે પ્રભુ, પરશોત્તમ, પરમાત્મા અગર તુ નીરગુન હેં હમકો સુગન બનાદે નીરાકાર હેતો ઇસ સીયા રંગતકો બદલદે સુગન બનજા સાકાર હોજા ઓર અપની પ્રેમ શકતી દુનીયામેં પ્રગટ કર મેં કીસકે આગે જાઉં કીસકે આગે ગોદી ફેલાઉં એ હરદ્વારકે દ્વારમેં હદકી પડીયાં પર બીરાજને વાલે હરતુ અગર વાકઇ હ રહે ઓર હર જગા મોજુદ હે તો મેરી બીનતી સુન એ મુખકે શીયાપોશ મકાનમેં નઝર ખાશ રખને વાલે એ સલીબ કી સુરતકો ઇઝઝત બખશને વાલે દાતા તુ કહાં હે મેરે મનકી બીપતા કે દુખનહાર મેરી બેકરારી દેખ મેરી અહોઝારી દેખ અપની દાસીકો દર્શન દે રૂપ દીખા જલ્વા અફરોઝ હો આંખ બેહોશ હો મન સંતોષ હો.

ગાના.

મોરલી વાલે કૃષ્ણુજી મેરી મદદ ફરનાઇયે
જાન મુઝતરીબ ચલી, મેરી મદદ ફરમાઇએ.
લો ખબર મેરી જલદી સોગંદ સીતાકી તુમેં હ
ફસ ગઇ હું રામજી મેરી મદદ ફરમાઇએ,
અય ગુરૂ નાનક ખબર લો આજ ઇસ મઝલુમકી
રંજોગમમેં ઘીર ગઇ મેરી મદદ ફરમાઇએ,
આપકી ઉમ્મતકી મંય એક દે.સ્તકી ઓલાદહું,
અય મદીનેકે નબી મેરી મદદ ફરમાઇએ.
હીંદુ મુસ્લીમ આપ હે ઓર આપ હે મુશ્કીલ કુશા
રો રહી હું યા અલી મેરી મદદ ફરમાઇયે.

દુરજન—બસ રો ચુકી અપને પરમાત્મા કો પુકાર ચુકી લડકી ઇધર આ ઓર કેહે કે પીતાજી મેં હાર ચુકી

રાજકુમારી—પરમાત્મા, ઇશ્વર, પરવર દીગ ર, સુ-

બ્હાન, યઝદાન, ભગવાન મેરી બીનંતી સુન મેરી લાજ રખ
દુરજન—બસ લાજ રખ ચુકા હઠીલી ઇસ અપની
હઠસે બાઝ આ ઇધર આ માતા મુજે ખુદા કહે નહિ
તો ઇસ શમશીર આબદાર કે આગે સર ઝુકા.

રાજકુમારી— શઍર

ખુશીસે કાટલે ઝાલીમ કે હાઝીર હે ગલા મેરા,
બચાયેગા તેરે પંજેસે વો પરમાત્મા મેરા,
કઝા આઇ હે ગર મેરી તો હરગીઝ રૂક નહી સકતી,
મગર ઝુઠે ખુદાકે આગે, ગરદન ઝુક નહિ સકતી

દુરજન—નહી માનેગી.
રાજકુમારી—નહી, નહી,
દુરજન—મેં માર ડાલુંગા,
રાજકુમારી—બલાસે.
દુરજન—કીસસે ફરીયાદ કરેગી.
રાજકુમારી—પરમાત્માસે.
દુરજન—નાફરમાન ઓલાદ,
રાજકુમારી—એહા બઝર્ગવાર.
દુરજન—જાહીલ લડકી
રાજકુમારી—ઝાલીમ બાપ
દુરજન—ના ફરજામ બેવકુફ નાદાન
રાજકુમારી—બે શર્મ, બેહા, બેઇમાન
દુરજન—હેં મેરે સામને યે ગુસ્તાખી.
રાજકુમારી—ગુસ્તાખી કેસી

શએર—બદ કહે તો બદ સુને; અચ્છી કહે અચ્છી સુને
હયે યે ગુમ્મબદકી સદા, જેસી કહે વેસી સુને

દુરજન—ઇધર આ ઇસ શમશીર આબદાર કે આગે સર ઝુકા.

રાજકુમારી—ખુદાવંદા.

શએર—ઉડાતા મઝાયકા, દુશ્મન હે તેરી પાક સુરતકા.
મેરે ઇશ્વર દીખાદે, વુ નમુના અપની કુદરતકા.

(સીયા ચહેરેકા એકદમ સુફેદ હોજાના)

બાબ પહેલા સીન ચવથા

કોમીક

(બાગ ઓર બેંચ)

(ગાના તારા ઓર મુસ્તરીકા)

પોઝીશનસે ફેશનેબલ લેડી બન આયે.
તાકે કોઇ જેન્ટલમેન આકે ફસ જાયે
ચશ્મોં પે ચશ્મા ચડાકે પફસે પાવડરકો લગાકે,
બાલોંમેં સેન્ટ ડાલા, બ્યુટીકો કીયા દુબાલા.
શોહર મીલ જાય મતવાલા નિરાલા બાનવાલા,
શાનવાલા બાનવાલા પોઝીશન

તારા—બહેન મુસ્તરી.

મુસ્તરી—હાં બહેન તારા.

તારા—પરમાત્મા જાને યે નીગોડી તનહાઇકી ઘડયાં કબ ખતમ હોગી યે બાંકા શબાબ યે ઉઠતી જવાની યે જોબનકા નીખાર મગર અબતક ન મીલા કોઇ ઈનકા ખરીદાર

મુસ્તરી—હાં બહેન મુજેભી ચાહીયે ફેશનેબલ ઓર તરાહદાર ક્યું કે આજ કલ જીધર દેખો ફેશનકી હયે બહાર છોટે બડે સબ ફેશનપર હેં નીસાર

તારા—આવ બહેન ઝરા બીચપર બેઠ જાયેં ઓર અખબારોંસે દીલ બહેલાય.

મુસ્તરી—હાં હાં બહેન બહેન ચાલો.

તારા—બહેન મુસ્તરી હમને જો શાદીકે વાસ્તે નોટીસ દીયાથા વો ઇસ અખબારમેં છપતો ગયા હે, દેખેં અબ કોઇ ફેશનેબલ શોહર મીલતા હે યા નહિં.

(મીસ્ટર બધું ઓર નથુકા આના)

નથુ—હાય હાય અબતો હો ગયે પોબારા.

બધુ—વાહરી તકદીર તુને ખુબ પલટા મારા.

નથુ—દે દીલ ને કાટા.

બદુ—અબે ઠર પેહેલે મેં ઇટર ડેવીસ કરૂંગા.

નથુ—અબે નહી પહલેમેં અપના સર ઇનકે કદમ મુબારીક પર ધરૂંગા.

બદુ—નહિ પહેલે મેં જાઉગા.

નથુ—પહેલે મેં સીનેસે લગાઉંગા.

(દોનોકા બહેસ કરતે હુવે બેન્ચપર બેઠ જાના)

તારા—બહેન મુસ્તરી કોઇ ફેશનેબલ શૌહર મીલ જાય તો દીલકી કલી ખીલ જાયે.

મુશ્તરી—હાં બહેન મેરી ભી યેહી દુઆ હે કે કોઇ જેન્ટલમેન શૌહર ઝુરૂર મીલ જાય.

તારા—મેં અપને શૈહરકો બેટા બનાકર રખુંગી

નથુ—કુછ પરવા નહિ બીબીકો મા સમજના ઈસકા નામ ફેશન હયે' યુ સી.

મુશ્તરી—ઔર મેં આપને શૌહરકે સરકી ઇન ફેશનેબલ બુટોંસે ખબર લુંગી

બદ્દુ—ઓ, વેલ ઠીક હે બીવીસે જુતે ખાના ઈસીકા નામ પોઝીશન હેં યુ, નો,

તારા—તો બહેન એસા મોહઝીઝ ઓર જેંન્ટલ મેંન શૌહર મીલના દુશ્વાર હે.

મુસ્તરી—તો ફીર ઉમ્મીદ બેકાર હે.

બદ્દુ—તઇયાર હે.

નથુ—બીલકુલ તૈયાર હે,

તારા—તુમ કોન,

નથુ—રેલ્વે ટીકટ કલેકટર

મુસ્તરી—ઓર તુમ

બદ્દુ—મેહેકમા બેકારીકા જનરલ મેનીજર

તારા—તુંમારા નામ.

નથુ—અલ પોઝીશન વલ ફીશનહો આઇ, જે, કે, એલ. એમ, એન ઓ. પી, કયું ખાન બહાદુર નથુ યું સી.

બદ્દુ—હાય, હાય, ઇસને તો બહોત લંબા નામ બતાયા અબ મેં કયા કરુંગા ખુદાયા.

મુસતરી—ઓર તુમારા નામ

બદ્દુ—ભાડેકા ટટ્ટું, મીયાં નીખટ્ટુ, ફેશનપે લટ્ટું, દુર ફટેમું. હાકથુ, ઓર નેબલ, મીસ્ટર બદ્દુ દામ અકબા લહુ.

મીસતરી—તો કયા આપ હમસે સાદી કરને કો તૈયાર હેં.

નથુ—ઓઇયસ, યું, સી,

બદુ—ઓલરૈટ; યું. નો.

તારા—અચ્છા તો જાઇયે દો ગુલદસ્તે લેકર આઇયે, ઔર ફીર હમસે શાદી રચાઇયે

નથુ—ગુલદસ્તે અભી લેકર આતે હંય.

બદુ—ઓવેલ અભી એકદમ ગુલદસ્તે લાતે હંય ચલો મીસ્ટર નથુ.

નથુ—ઓલરૈટ મીસ્ટર બદુ દો આદમીઓંકી શાદી ઔર દો પેસેકે ગુલદસ્તે વાહરે અંગરેજી ફેશન ખુટે રસ્તે

(શએર) બદુ—વાહરે અંગ્રેજી ફેશન નામ તુને કરદીયા.
દો ડબલકે ગુલદસ્તસે કામ તુને કરદીયા

નથુ—હાં ઇસીકા નામ ફેશન હંય યુ. સી.

બદુ ઔર ઇસીકા નામ પોઝીશન હંય યું નો.

(દોનોંકા જાના મીસ્ટર ધનચકરકા આના)

ધનચક્કર—વો મારા હાય હાય કૈસી લઝીઝ ઔર નમકીન ઔરતેં હય હાય હાય ઔરતેં હેં યા ફેયનકી ચીડીયાં માશુક હેં યા ચીનીકી ગુડીયાં વો દેખો ઇનકે ગાલ મેરે હોઠોંકો કે રહે હંય કમહીયર કમહીયર દીલ તો યે કેતા હયે કે ચલો આગે બડે મગર સર યેહી કેતા હયે કે દેખના કહી જુતે ન પડે ખેર જી અબ તો મીલ ગઇ એક છોડ દો દો અબતો જો ખુદા કરે સો હો

(ધનચક્કરકા દોનોંકે બીચમેં બેઠકર ઉનકો છેડના)

તારા—નહિ માનોગી બહેન મુસ્તરી

મુસતરી—જાનેબીદો બેહેન તારા.

તારા—દેખો ચોચલે ન બગારો

મુશતરી—એહઠો બ્હેન તારા ભુંલ ન કરો.

તારા—એહટો બેન હમેં ન છેડો ગુદ ગુદી હોતી હે ?

મુસતરી—યે હઠો બહેન મેરી કમર લચકા ખાંતી હે.

તારા—ફીર વોહી ઝીદ.

મુસ્તરી—ફીર વોહી હઠ.

ધનચક્કર—વાહરે તુમારી બનવટ

દોનો—હેં એ કોન મુંવા ખુરાટ

મુસતરી—ચલો બહેન ઉન દોનો જેન્ટલ મેનોકો બુ

લાકર લાયે ઔર ઇસ મુએકી મરમ્મત કરાએ.

તારા—લો વોહી સામનેસે આતેહેં

નથુ—અચ્છા જાવ તુંમ દોનોં બેન્ચર બેઠ જાઓ ઓહેરા મોહોબતકા રંગ જમાઓ ફીર હમ તુમેં એક અજબ ટ્રીક દીખાયેગે ઓર ઉસ્કો પુરા ઉલ્લુકા પઠ્ઠા બનાયેંગે.

મુશાતરી—મેરાદીલબર

તારા—મેરા પ્યારા

ઘનચકર—મેરી મેંહ જબીન મેરી માહપારા

મુશાતરી—મેરા જાફર ઝટલી

તારા—મેરા શેખ ચીલ્લી

ઘનચકર—મેરી કુતીયા, મેરી બીલ્લી.

નથુ—અબે જુતેસે ઉતારૂગા તેરે મરકી ઝીલ્લી.

બદુ—બેટા અભી બરાત દુર હૈ દીલ્લી,

મુંસતરી—કયુંજી હમસે શાદી રચાઓગે

તારા—કયુજી હમકો દુલ્હન બનાઓગે.

ઘનચકકર—મેં દોનુંસે બીયા કરૂંગા, તુમકો અપને પાસ રખુગા ઔર તુમકો કીરાયે પર ચલાઊંગા

મુસતરી—પ્યારે સો મેં આપના દીલ તુમારે હવાલે કરતી હું

તારા—ઓર મેતો ઇસ ભોલે ભાલે મુખડે પર મરતી હું.

ઘનચકર મરતી હું ઓર મેં છકકે છકે જાઊં.

(બિઝનીસ)

શબ્બરાતી—યાર જુમ્મેરાતી.

જુમ્મેરાતી—હાં ભાઈ શબ્બરાતી

શબ્બરાતી-હમારે આકા મીસ્ટર નથુ ઓર મીસ્ટર બદુકા તો કહીં પતાહી નહીં.

જુમ્મેરાતી—અરે યાર કીસી રંડીકે મકાન પર બેઠે મઝે ઉડાતે હોંગે,

શબ્બરાતી—-યા કીસી માશુકકો ફેસાનેકે જાનમેં ફસાતે હોગે.

તારીકીમેં બીજલીકી રોશની.

શબ્બરાતી—અલ્લામીયાં યે કા આસ્માન કુ-
ન્કા સીતારા તોડા.

જુમેરાતી—અબે એક નહી બલ્કે જોડા

શબ્બરાતી—અગર ઉધરહે જોડા તો ઇધરભી
હે જોડા.

જુમેરાતી—તો બડાઓ અપની સવારીકા ઘોડા

શબ્બરાતી—મારો કોડે પર કોડા.

જુમ્મેરાતી-મીલાદો જોડીસે જોડા.

(દે નોકા બીચમેં જાકર બેઠના ઓર તારા ઓર
મીશતરીકો છેડના

મુશ્તરી-ઉઇ બ્હેનતારા અખબાર પડને દો ઉઇ
અલ્લા મત છેડો.

જુમેરાતી—પ્યારી જોડા મોજુદહે જોડીસે જોડીકી
નીએડો,

તારા—ઉઇ મુશતરી હટ જાઓ બહેન હમે મત સતાઓ.

શબ્બેરાતી—જાની ઝરા આંખેસે આંખતો લડાવ.

જુમેરાતી—જોબનકે સદકેમેં એક બોસાતો દીલાવ.

તારા વ મુશ્તરી—હેં તુમ કોન મરદુદ રીઝાલે.

જુમેરાતી વ શબ્બરાતી-પ્યારી તુંમારે ચા-
હને વાલે.

મુસતતરી—તુમારા નામ.

સબ્બરાતી—મીસ્ટર શબ્બરાતી.

મુશતરી-હાય હાય માલહેં યા સડી હુઇ નાસપાતી

તારા—ઓર તુમારા નામ.

જુમેરાતી-મીસ્ટર જુમેરાતી

તારા—વાહવા વાહવા હુલીયા તો દેખો જેસે
જલી હુઇ ચપાતી

મુશ્તરી—તુમારા વતન,

સબ્બરાતી—મેરા ખાસ શહેર રીયાસત ઇટંગન.

મુશતરી—નાક તો દેખો જેસા ઉબલા હુવા બેગન.

તારા—ઓર તુમારા શહેર.

જુમેરાતી—પાગકુર, શોરએ આફાક.

તારા—જબી તુમારે ચોકટેપર નહિ હેં નાક

શુબરાતી—મુખડા તો દેખો જેસે જન્નતકી હુર.

મુસતરી—હુલીયા તો દેખો જેસે દુમકટા લંગુર.

જુમેરાતી—ગાલ તો દેખો જસે ઉબલા હુવા
ચૂકંદર

તારા—શિકલ તો દેખો જેસે મથુરાંકા બંદર

સુબરાતી—હાયરે તેરે ફેશનકે કાઠ બાઠ.

મુશતરી—મુંએકા મું તો દેખો જેસે બીક માંગ-
નેકા ટીનપાટ.

જુમેરાતી—તીરછી ચીતવન તો દેખો જેસે
જમરની કે કારખાને કરાપકી સોર્ડ.

તારા— મુંએકા ચેરા તો દેખો જેસે ચરસવાલેકી દુકા-
નકા સાયેન્સ બોર્ડ.

મુશતરી—બલાયે તો બતાવ તુમ યહાં કેસે
આયે હો.

શબ્બરાતી—તુમારે સાથ શાદી રચાને

જુમ્મેરાતી—જોડીસે જોડા મીલાને

તારા—મગર શાદીકે લીયે એક શર્ત હે.

જુમેરાની—વો કયા

તારા—હમ તુંમેં સાડીયાં લાકર દેતે હયે તુમ
સાડીયાં પહેનકર ઇસ બેંચપર બેઠ જાઓ ઓર ઓરતોકી
તરાંહ નખરે દીખાવ અગર તુમારે નખરે હો ગયે પાસ
તો દો મીનટ હીમેં તુંમારા હો જાયગા સત્યાનાશ.

શબ્બરાતી—અછા જાવ જલ્દી સાડી લાવ.

જુમ્મેરાતી—ઓર હમકો દરમીયાના દરજા બનાવ.

(દોનોકા ઝનાના લિબાસ પહનના)

ધનચક્કર—મુરગ લડાઓ. બટેર લડાઓ, પતંગે
લડાઓ. વીસ્કીકી બોતલે ઉડાઓ, મોટર લડાઓ ઇક્કે
લડાઓ, સબ કુચ લડાઓ મગર ઉસકે સાથ આંખે ભી
જુરૂર લડાઓ, જીસ તરાહ દો પત્થરોંકે લડાનેસે આગકી
ચીગારી પેદા હોતી હય, ઓર દો તાકતોંકે લડાનેસે
બીજલી પેદા હોતી હે ઇસી તરાંહ દો આંખો કે લ-

ઢાનેસે ઇશ્ક પેદા હોતા હે તો બસ મેરે દોસતો મારખા-
ઓ જુતેખાઓ બેગેરત બનો બેશર્મ બનો ડંડેખાઓ
મગર આંખે જુરૂર લડાઓ હે યેતો યહી મોજુદ હે
દોનોસે.) ફીલબર,

સબ્બરાતી—ઉઇ મેરી કમર બલ ખા ગઇ,

ધનચક્કર—જાની.

જુમેરાતી—ઉઇ મેરીકલાઠમેં મોચ આ ગઇ

ધનચકર—મેરી બીસ્ફો

સબરાતી—હાય અલ્લા, મેં મરીજાંતી હું

ધનચકર—મેરી સુનો

જુમેરાતી—ઉઇ મેં મરગઇ

ધનચકર—જાની વો શાદીકી તજવીઝ કીધર ગઇ હે

સામનેસે યેતો યેહી દોનુ આતે હે અબ મેં ક્યા કરૂં

અછા બેન્ચકે નીચ છુપ જાઉં.

નથુ—પ્યારી ઝરા ઘુંઘટ તો ખોલો

શબરાતી—હટોજી હમસે ન બોલો,

બદુ—જરા ભોલા મુખડા દીખાવ

જુમેરાતી—ઉઇ અલ્લાહ હમેં ન સતાઓ.

નથુ—મેરી જાન મેં તુમપર નીસાર

શબરાતી—એ હટો હાથ ન લગાના ખબરદાર,

બદુ—જાના ઝરા બુરકા તો ઉતાર,

જુમ્મેરાતી—આવ ગલે લગ જાઓ દીલદાર

બદુ—બચાના પરવરદીગાર

નથુ—તુભી તો ઘુંઘટ ઉતાર.

શબ્બરાતી લો મેરી સરકાર

નથુ—હેં ફુલકી જગાં ખાર

બધુ— તુરકી જગાં નાર.

નથુ—કોન શબ્બરાતી નાહનજાર

શબરાતી—આદાબર્ઝ હે સરકાર

બદુ—ઓર તુ કોન જુમેરાતી ઉલ્લું, પાજી ગીદી ખાર,

જુમેરાતી—તસ્લીમ અર્ઝ હે બંદા પરવર

નથુ—અહા પહેલે યે બતાવ વો કીધર નીકલ ગઇ

જુમેરાતી—નહિ પહેલે ફરમાઇયે ક્યા આ-

જુમેરાતી—હેં એ અંમેરમેં ચઉદવી રાતકા ચાંદ આપકી ઝનાની સુરતેં કયું કર બદલ ગઇ,

શાએર—ધનચક્કર—મીઠે અંગુર ખટ્ટે શહેતુત બનગયે હેં.
હમ પરીયાં જીનકો સમજે થે વો ભુત બનગયે હેં.

જુમેરાતીવ શબ્બરાતી—મત મારો સરપે જુતે કે મઝબુત બનગયે હેં.

નથુ વ બદુ—નારંગી જીસકો સમજે થે અમ્રત બનગયે હયેં

નથુ—હેં એ અખબાર કેસા ઓહો ઇસમેં તો ઉનહી શાદીકા હાલ લીખાહે આવ મીસ્ટર બદુ બેંચપર બેઠકર પડેં અબે ઇધર આવ પાંવ દબાવ,

શબ્બરાતી—લો ભાઇ અબી થોડી દેર પહેલે માશુક બને હુએ થે અબ્બદીર વોહી નોકર બનગયે

જુમેરાતી—કોઠેપે રેહેનેવાલે ઝીનપે આગયે હયે,
અબ રફતા રફતા અપને કમીનેપે આગયે હયે,
નથુ—હેં યે કોન
ધનચક્કર—ડેરા કમ્પાઉન્ડ
બદુ—કોઇ હોગા અખબાર પડેં આપ.
ધનચકર—અબે મેં હુ તુમ દોનોંકા બાપ
નથુ—હે ફીર વોહી હરકત
ધનચક્કર—મેંટા જુતોંસે કરંગા હજામત,
બદુ—અજી કોઇ હોગા હીમાકતકા ગઠ્ઠા.
ધનચકર—યે ગધેકા બચ્ચા વો ઉલ્લુકા પઠા.
નથુ—ચલો અબ અખબારકે એડીટરકે પાસ ચલેં ઓર ઉન લેડીયુંકા પતા લગાયેં, હેં યે કોન મરદુદ રીઝાલા
બદુ—હમારા કામ બીગાડને વાલા,

(ગાના નથુ વ બદુકા,)

સબ મીલકર ઇસકા સર તોડો
ઘુસોંસે ઇસકા મુંહ ફોડો.
હરગીઝ ના ઇસકો અબ છોડો
કરે અયસી ન ફીર હરકત
માથ ગોદ મંય ઇશ્કસે બાઝ આયા,
બહોત અપને કીયે પે પસ્તાયા

સબ છબ કુચ હય મંથને ભર પાયા.
સજા દેનેસે મુંહ મોડા— સબ.

(સબકા જાના.)

બાબ પહેલા સિન પાંચવાં

(બાગીચા કોઠી વુંરતમેં દરીયા)

સહેલીયો કા ગાના.

હુજુર આજતો જોબન નીકાલા હય,
નીરાલી છબ હયે નયા રંગ ઢંગ આલા હય;
તુમારે વાસ્તે ફુલોમેં ઝુલાડાલા હય,
હુઝુર યાદ હેં યે ચોદવીંકા હાલાહય

ગાના,

આઇ આઇ રૂત બસંતી દીલમીલ ખુશીયાં મનાયેરા
જોબન તોરા ઉભરા દેખનો છતીઅન તોરી ભરઆઇરી
હું મય નારી ભોલીભાલી ચાલ મેરી અલબેલીરી—આઇ

સહેલી ચંપા રાજકુમારી બલહાર
,, દુસરી—પ્યારેકી પ્યારી નીસાર
,, તીસરી—બાગ હયે યા નમૂનયે કુદરતે પર
વર દીગાર.

સહેલી ચોથી—એક તરફ રંગીન ઓર ખુશબોદાર
ફુલોંકી બહાર.

સહેલી ચંપા—દુસરી તરફ ફુલદાર દરખતોકી કીતાર
સહેલી દુસરી-તીસરે કુવારેકી હલકી હલકી ફુવાર
રામાબાઇ—સાનચે હકીકી તેરી કુદરતકેમેં નીસાર.

શએર—અજબ ગુલશન હમારા દસ્ત કુદરતને બનાયા હય.
કહી બેલા કહી નરગીસ કહીં સોસન ખીલાયા હય.
ચંબેલી હય કીસી જાતો કંહીં ગેદા લગાયા હય,
મીસ્લે તાઉસકે ફુવારેકો કેસા નચાયા હય,

સહેલી ચંપા—ઇધર ગુલશનપે જોબન તુમ
ઉધર મેહવે જવાની હો

સહેલી દુસરી—તુમારા બાગ ઓર તુમ દસતે
કુદરતકી નીશાના હો,

સહેલી ચંપા—પ્યારી ઇધર દેખીયે આમકી ટહેની જામનકી શાખમેં મીલ મીલકર ખીચડી પકારહી હય

સહેલી દુસરી—મેં વારી ઝરા ચેબી મુલાહઝા કીજીયે શેતુવકી શાખ નારંગીકા ગલે લગા રહી હય,

સહેલી તીસરી—યે સીતમ તો દેખીયે ફાલસેકી શાખ ખીરનીસે ઉલઝ રહી હયે

સહેલી પહેલી—ઊઇમેં મરગઇ. વો દેખીયે અંગુરકી બેલ અમૃતસે સુલઝ રહી હયેં

સહેલી દુસરી—પ્યારી યે ગઝબતો દેખો નારંગી આપકે જોબનકો દેખ દેખકર મારે શરમ કે અપને પહેલુકો છુપાતી હયે.

તીસરી સહેલી—બાહ, વાહ, ઇધર ઓરહી મઝા હયે અંગુરકી બેલ આપકે હુસ્ન શીરીસે તલખ હોકર બહયાઇસે ટટીમેં ઘુસી જાતી હે.

રામાબાઇ—કહાં કીદર

ચંપા—ઇધર પ્યારી ઇધર મગર દેખના સભલકે ચલના.

શએર—સીના ઉભારકે ન ચલેં બાગમેં હુઝુર
બાદે સબા લગાએગી ચોરી અનારકી

સહેલી દુસરી—પ્યારીયે કોનસા ફુલ હે બડા નામકુ લહે આંખેં ફાડ ફાડકર હુઝુર દેખ રહા હે

સહેલી તીસરી—હાં પ્યારી નકામ ડાલલો એસા નહો કે મુંએકી નઝર લગ જાય,

રામાબાઇ—અરી સોસન યે નરગીસ હે,

સહેલીદુસરી—ઓર પ્યારી યે

સહેલી **તીસરી**—યે ચંબેલી હે ચંપાકી બીવી ઓર બેલેકી સહેલિ હે

ચંપા—ગુલાબંકી બહેન ઓર મુયે કે સાથ રાતકો છુપ છુપકર આંખ મિચોલી ખેલી હે

સહેલી ચવથી—ઓર પ્યારી હેં

રામાબાઇ—યે ગુલાબહે તમામ બાગમેં ઇન્તે ખાબહે ખાબ હે,

સહેલી તીસરી—જભી આપકા રૂખસારોને ધરકા રંગ ફીના કર ડાલા હે.

ચંપા—કસમ હે પરમાતમાકી અગર હુઝુરકે ગુલાબી રૂખસારકે પસીનેકા એકકતરા સમંદરમેં ડાલ દીયા જાય તો તમામ સમંદરતો કયા મછલીયોંમેં બી ગુલાબકી ખુશબો આને લગે.

સહેલી પહેલી—ઓર ફીર,

ચંપા—ફીર કયા ઇસ સમંદરકા પાની ભાપમેં ઉડકર બાદલ બનકર તમામ દુનીયાંપર ગુલાબકી ગુલાબ, બરસાને લગે,

સહેલી દુસરી—પ્યારી એક બાત પુછુ અગર ખફા ન હો.

રામાબાઇ—નહી કહો શોખસે કહો.

સહેલી તીસરી—ઇસ ગુલશનકી તો આબ ભ- હાર લુંટ રહી હંય મગર આપકે બાગે હુસ્નકી બહાર લુંટનેવાલા કોન હય

સહેલી ચવથી-અરી મેં જાનતી હું મુઝસે પુછ

રામાબાઇ—હે પરમાત્મા કીન કમબખતોંસે પાલા પડા

ચંપા—હાં, હાં, પ્યારી બતાઓ વો કોન હેં આ- પકા ચાહનેવાલા.

રામાબાઈ—કહીં સામન તો નહીં આઇ મુરદાર ન કોઇ મેરા આશીક નમેં કીસીકી દીલદાર.

(દીવાન પ્રેમકુમારકા ઇંટર હોના)

ચંપા—લીજીયે વો આગયે સરકાર.

રામાબાઇ—અરી કોન

ચંપા—આપકે હુસ્નકે ખરીદાર

સહેલી—પ્યારીકે યારે દીવાન પ્રેમકુમાર

ચંપા—મેં વારી મુબારક

સહેલીદુસરી—પ્યારી મુબારક.

સહેલી તીસરી—દુબારો મુબારક.

સહેલી ચવથી—સો બારી મુબારક.

(દીવાન પ્રેમકુમારકા ઝાહીર હોના રામાબાઇકા મુ પર નકાબ ડાલ લેના.)

શએર-પ્રેમકુમાર—રૂખે પુર નુર નુર છુપાયા હે ખુદા ખેર કરે
ચાંદ બદલીમે સમાયા હે ખુદા ખેર કરે
દીલે સદ ચાકસે રૂક રૂકકે સદા આતી હે.
જાન પરદેમેં તુમેં દેખકે ગભરાતી હે,
જલ્વયે હુન્ને ખુદા દાદ ઝરા દીખલાદે
મૂન કીરોંકો ભી શનમ શાને ખુદા દીખલા દે.

રામ.બાઇ—કયુંજી આપકો યહાં કીસને બુલાયા.

પ્રેમકુમાર—આપકા જઝબએ હુસ્ન ખીંચ લાયા

રામાબાઈ—કયા મેરા હુસ્ન બીજલી હયે,

પ્રેમકુમાર—બેશક બીજલીસે બઢકર ઇસમે તાકત હે. પરમાતત્મા કે લીયે બેટરી પયસે જલ્દી પરદા ઉઠાઇયે એસા બેહોશ હોજાએ ન હોકે બીજલીકી તાકત બડ જાયેં ઔર દુસરા

શેર

રૂખે પુર નુરસે પરદા હડાઓ.
ખુદારા આંખોંસે આંખેં મીલાવો.

(નકાબ ઉતારકર બોસા લેના.)

રામાબાઇ—હેં યે કયા.

પ્રેમકુમાર—કુસુર.

રામાબાઇ—કીસ લીયે એસા કુસુર કયા દીમાગમેં હે કુછ કુસુર.

પ્રેમકુમાર—સુનીયે હુજુર મેં ન કેતાયા કે હુસ્નકી બેટરી નકાબમેં જયાદા બંદ ન કરો બીજલી તેજ હો ગઇ જેસેહી મેંને નકાબ ઉઠાયા ઝટ બીજલોકી કસીસને મેરે હોટોંકો આપકે ગાલોં તક પહોંચાયા.

રામાબાઈ—ખેરજી જયાદા બાતેં ન બનાઇયે

ક્યા આજ ચાંદ ચડ હે યે તો ફરમાઇયે.

પ્રેમકુમાર—પ્યારી ઇસ વખત દો ચાંદ હેં

રામાબાઇ—હે. આપકો એકકે દોદો દીખાઇ દેને લગે

પ્રેમકુમાર—એક ચાંદ તો આસ્માનપર હે

રામાબાઇ—વો કહાં

પ્રેમકુમાર—વો દેખો

રામાબાઇ—ઓર દુસરા

પ્રેમકુમાર—ઝમીનપર

ચંપા—વો કહાં

પ્રેમકુમાર—(બોસા લેકર) યે દેખો

રામાબાઇ—હેં ફીર કુસુર.

ચંપા—અજી ઇસમેં ઇન બીચારોંકા ક્યા કુસુર હે યે સબ ઇસ મુઇ બીજલીકા ફીતુર હે જો રહે રહે કર અપના અસર દીખાતી હે ઓર ઇનકે હોટોંકો આપકે ગાલો તક પહોંચાતી હે.

પ્રેમકુમાર—હાં તુંમ સચ કહતી હો

ચંપા—મગર હુંજુર ઇસ બીજલીકી તાકાતકો કીસ તરાહ ઠંડા કીજીએ એસા નહોકે ઘર ભરમેં બીજલી ફેલ જાએ ઓર આપકે સાત હમારે ગાલોંકીભી કમ બખતી આય.

પ્રેમકુમાર—અચ્છા ઠંડા કરતા હું (બોસા લેતા હે)

રામાબાઇ—વાહજી વાહ ફીર વોહી હરકત.

ચંપા—ગભરાઇયે નહિં હુજુર અબ કમ હો ગઇ બીજલીકી તાકત

રામાબાઇ—વાહ ખુબ,
મેરા મૂ કાહેકો હે ખાસા તાર ઘર હે.
લાઇયે બોસોંકી કીમત સારી એ સરકાર દે દીજે.

ચંપા—લગે હાતોં હમારે નામકાભી તાર દે દીજે.

રામાબાઇ—અરિ ચંપા નરગીસ સોસન બસ અબ તુમ જાવો.

ચંપા—પ્યારી યે કયું

સહેલી બસજી—સમજ જાવે.

ચંપા—અજી હજુર હમારા તાર પહોંચાયા કે નહિ. ઉસ્કી રસીદ તો લાઓ.

પ્રેમકુમાર—રસીદ લો (ફીર બોસા લેના)

રામાબાઇ—મેંને તીન દફા આપકા કુસુર માફ કીયા અબ્બા કાયદા મુજરોમ બનાઉંગી ચંપા જાનાં જરા હત કડી તો લે આના.

(ચંપા ફુલોંકી હત કડી લાતી હે.)

દુરજન મએ સીપેસાલાર મુઝફર જંગ બહાદર કે કાસ્તીમેં બેઠકર આતા હય ઓર રામાબાઇ પર આશીક હોતા હય સીપેસાલારકો રામાબાઇ કે હાનેકા ઇશારા કરતા હે.

(રામાબાઇ વ પ્રેમકુમાર,)

દોહરા.

કેતીહે આંખ દીલને મૂજે યહાં લુંટા દીયા
દીલ કે રહાહે આંખને મુજકો મીટા દીયા.
મેરા યે કેનાહે કે દોનોંહે બે કસુર.
હમને તો અપને હાતશે ખુદકો ફસાદીયા,

ગાના:—

તન મન વારૂ પ્યારે સીનેપે ભાલે મારે
ખેંચે હંય અબરૂ દો ધારે તુમસે મય હારી પ્યારે
પ્રેમ જાલ મુજપર છાયા પ્રેતીને મસ્ત બનાયા.
ચંદ્ર સુરજ ઓર તારે જોબનસે તેરે હારે.
બરછી નઝરકી મારી જ્યાં દીલસર ખુશતર બરતર

બાબ પહેલા સીન છઠા.

કોમીક

(દફતરે અખબાર)

એડીટર—કયું મીસ્ટર ધનચકર હમારે અખબાર કા કામ ચલેગા યા નહીં.

ધનચક્કર—અજી ક્યું નહી ચલેગા ઝુરૂર ઝલેગા.

એડીટર—મીસ્ટર ધનચક્કર ઇનશાલ્લા તઆલા તો કહે દીયા કરો હરેક કામમેં ઇનશાલ્લા તાઆલા લગાના નિહાયત ઝુરૂરી હે.

ધનચક્કર—યે વાકઇ મુઝસે ગલતી હુંઇ આઇ દાસે ઇનશાલા તઆલા ઝુરૂર કેહદીયા કરૂંગા.

બાકર—ઉફ ગઝબ, સીતમ; ધોકા ઝુંઠ, સરાસર જુઠ કહા હે એડીટરકા બચ્ચા નીકાલો બહાર,

એડીટર—અજીસરકાર આપતો બહોત ગભરાય હુયે હે

બાકર—ગભરાઉં કેસે નહી ગબરાનેકા બચ્ચા એક તો અખબાર મેં જુઠી ખબર છાપદી ઓર ફીર કહેતા હે ગભરાયે હુયે હેં,

એડીટર—અજી બન્દા નવાઝ કેસી ઝુંઠી ખબર.

બાકર—યે દેખ

એડીટર—ઓહો આપહીકા નામ મીસ્ટર બાકર હે

બાકર—ઓર ક્યા તેરે બાપકા નામ બાકર હે અમે ઉલ્લુ કે પઠે મેં યે પુછતાહું કે મેરે મરનેકી ઝુંટી ખબર ક્યું છાપી દેખ તો સહી બેટા આજહી તુજે જેલખાને પહોંચાતા હું

એડીટર—મીસ્ટર ધનચક્કર અપને વાકઇ ગલતી હુંઇ ક્યા દરઅસલ ઇસ જુરમકે એવઝ જેલખાને જાના પડેગા

ધનચક્કર—ઈનશાઅલ્લા ! તઆલા

એડીટર—લાહોલ વીલા કુવત ભલા યહાં ઇનસાલ્લા તઆલા લગાનેકી ક્યા ઝુરૂરતથી.

ધનચક્કર—જનાબ આપકા હુકમ થાં.

બાકર—જવાબ ક્યું નહી દેતા કેસા ખામોશ ખડા હય ઉલ્લુકા પઠા.

એડીટર—તો ક્યા આપ વાકઇ નહી મરે.

ધનચક્કર—ઝહાં ઇમાન છોડકર કેહ દીજીયો એ-

ડીટરસે,હાં જુરૂર બા કાયદા તેહકીકાત કર લીજીયે એસા નહો મે ઉનકી સમમુચ કુંક નીકલ ગઈ હો ઔર કીસાને દીલ લગીસે હુબારા બાઇ શીકલકે પેપસે પુંક ભરકે આપકે સામને ભેજ દીયા હો.

એડીટર—તો જનાબ આપ ઇમાનસેં કહે વહ હ દીલલગી ન કરેં કયા આપ દર અસલ નહીં મરે.

બાકર—કેસા ઉલ્લુકા પઠ્ઠા હે સામને ખડા હું ઔર પુછતા હે કે કયા આપ દર અસલ નહીં મેરે પાજી ખબીસ નાલાયક.

ધનચક્કર—અજી મીયાં નાલાયક શાહબ આપ ઇતને ગર્મ ન હો અગર આપ વાકઇ નહિ મરે ઔર એડીટર સાહેબને આપકે મરનેકી ગલતીસે ખબર છાપ દીહે તો ગભરાઇયે નહિ કલહી આપકે દુબારા પેદા હોનેકી ખબર છાપદી જાયગી છાપેખાના તો ઘરીકા હે.

એડીટર—બીલકુલ ડીક હે

બાકર—બેહુદા નાલાયક, ગદ્ધા ઉલ્લુ, ખુદા કરેં કે કીસીકે મરનેકી જુંડી ખબર છાપનેવાલા ખુદહી મર જાય

એડીટર—મીસ્ટર ધનચક્કર યેતો વાકઇ સખત ગલતી હુઇ મગર હાં વોજ્મે મરનેકી બદદુઆ દે ગયા હે લંગેગીતો નહી

ધનચક્કર—ઇન્સાલા તાઆલા

એડીટર—ફીર વોહી બે હુદા પન

ધનચક્કર—હજુર આપને તો ફરમાયા થા કે હરેક બાતકે સાથ ઇનસાલા તાઆલા ગલાના નિહાયત જુરૂરી હે.

એડીટર—મહીં એસે મોકેપાર ખુદા ન કરે કહા કરતે હે

ધનચક્કર—બોત ખુબ આઇદા એસાહી હોગા.

માતાદીન-હજુર હુજુર આપકી બેગમકે બચ્ચા હોનેવાલા હે કીસીદાઇકો ફોરન બુલવાઇયે હજી યેસાન હો કે બેગમ સાહબાકો તકાલીફ હો.

એડીટર—મીસ્ટર ધનચકકર દુઆ કરોકે બેટા પેદા હો

ધનચક્કર—ખુદા ન કરે.

એડીટર—લાહોલ વલા કુવ્વત અજબદકીયા નુશી ઇ. શાન હો

ધનચક્કર—અજી જનાબ આપહીને તો ફરમાયાથા

આતાદીન—હુજુર જરા જલદી કીજીયે દાકતર રામ ગોપવવાકો બુલા લીજીયે બરન મારે તકલીફકે જચ્ચા તડપતી હોગી

એડીટર—કયું મીસ્ટર ધનચકકર દાકતર રામગો-પાલકી નીસબત હકીમ મુસ્તાખાંકે ઇલાજસે ફાયદા હો

ધનચક્કર—ખુદા ન કરે.

એડીટર—લાહોલ વીલા વોહી મુરગીકી એક ટાંગ એન મોકેપર ઇનસાલા તાઆલા કહા કરતે હેં

ધનચકકર—અહોત્ત ખુબ ઇનસાલ્લા તઆલા

એડીટર—વેલબ્ઝ અચ્છા હે મગર મોકે મોકેપર ઇસ્તીમાલ કીવા કરો

(આના અનવરકા)

અનવર—તસ્લીમ એડીટર સાહબ તસ્લીમ ફરમાં ઇય મીજાજ કેસા હે

એડીટર—પેટમેં સખત દર્દ હય

અનવર—જીહાં ખબરે ઉબલ રહી હોંગી

એડીટર—અગર થોડી દેર દર્દ ઔર રહા તો પેટ બીલકુલ ફટ જાયગા કયું મીસ્ટર ધનચકકર

ધનચકકર—ઇનસાલ્લા તાઆલલા ઝુરર ફટ જાયગા

એડીટર—ચુપ બહુદા

અનવર—બડે ભાઇ સાહબને એક ઇંગ્રેજીકી દર ખાસ લીખવાનેકે લીયે આપકે પાસ ભેજા હે.

એડીટર—મેં ખુશીશે લીખ દેતા મગર જરા મેરે પાઉમે દર્દ હે

અનવર—તો કયા આપ પાઉંસે લીખા કરતે હેં,

ધનચકકર—નહીં લીખતે તો હાતસેંઇ હેં મગર

અપના સીખા હુવા પઢનેકે લીયે ઉનકો ખુદ જાના પ-
ડતા હે.

અનવર—ખુબ ખુબ તસ્લીમ તસ્લીમ.

(આના નથુ, બદુ. સબ્બરાતી, જુમ્મેરાતી.)

આના—પ્યારી દુલનીયાંકા દુલા બન જાઉંગા
ડુલા બનજાઉંગા મેં નોસા બન જાઉંગા
પ્યારી.

જો મેરી પ્યારીકો પ્યાર સુઝેગા ગોદીમેં મચલુંગા બચ્ચા,
બન જાઉંગા—પ્યારી.

જો મેરી પ્યારીકો ખેલ સુઝેગા ગીલ્લી ડંડા કબડી,
ફુટબલા બન જાઉંગા—પ્યારી,

જો મેરે આકાકો નાચ સુઝેગા ખડા ખડાકે મછંદર,
બન જાઉંગા—પ્યારી.

તગનીકા નાચ નચાઉગા સબકો બંદર બનાકે કલંદર
બન જાઉંગા પ્યારી,

નથુ—એડીટર સાહબ મેં તસ્લીમ અર્ઝ કરતા હું
બદુ—મેં મુજરા કરતા હું.
સબ્બરાતી—ઓર મેં ભેંરવીકા શુર અલાપતા હું
આદાબ

જુમ્મેરાતી—ઓર મેં તબલેકા ઠેકા લગાતા હું,
તાક ધીના ધીન તાકેસે,
ઓર બુઢીયા મરગઇ ફાકેસે;
ધરૂ પટકદું ધરુ ગટકદું

એડીટર—ઓર તુમ ચારોંકો દેખકર મેં સારંગી
બજાતા હું,

ઘનચક્કર—ઓર આપ પાંચોંકો દેખકર મારે ખુશી
કે કહેરવા નાચતા હું

એડીટર—ક્યું જનાબ આપકા નામ,

નથુ—સર ઓર નેબલ આઇ. જે. કે—કે એલ,
એમ ઓ., પી. ક્યું, ખાન બહાદર મીસ્ટર નથુ.

એડીટર—આપકા નામ.

જુમેરાતી—મીયાં મીઠ્ઠુ.

એડીટર—ઓર જનાબકા ઇસમેં મુબારીક

બદુ—ઓલ બટેરવલ્લ તીતર હો બા કબુતરહે. એલ પોઝીશન વલ ફેશનહો વાલાખીતાબ આલીયે જનાબ હુઝુર ફેર્ઝે ગંજુર અ.ર નેબલ મીસ્ટર બદુ હામે અકબાલ હું.

એડીટર—ઓર આપકા નામ.

સબ્બરાતી—આબ, થુ.

એડીટર—ઓર આપકા ઇસ્મે સીફાતી.

સબ્બરાતી—શેખ સબરાતી.

એડીટર—બાપકા નામ.

સબરાતી—લાલા ગંગારામ.

એડીટર—ઓર માંકા નામ.

સબ્બરાતી—મીસ રોઝ નાજુક અંદામ.

એડીટર—ઓર આપકા ઇસ્મે કરામાતી

જુમ્મેરાતી—જનાબ મુઝ જનાબે આલીકો કહેતે હેં મીસ્ટર જુમ્મેરાતી.

એડીટર—આપકા વાલીદ કોન થાહીમાકતકા ગઠ્ઠા

જુમેરાતી—નામ તો માલુમ નહી મગર થા કોઇ ઉલ્લુકા પઠ્ઠા.

એડીટર—ઓર આપકી વાલીદાકા નામ કહલી ઉલ્લુ પઠ્ઠા.

જુમ્મેરાતી—મેરી વાલીદાકા નામ બમ્બઇ મેલ,

એડીટર—દોલતખાના.

જુમ્મેરાતી—બરેલીકા પાગલ ખાના.

એડીટર—મગરહાં આપ આરોં ઝેન્ટલ મેંન કીસ ગરજસે તશરીફ લાયે હે.

ઘનચકર—જનાબ આપકા જનાઝા ઉઠાનેકે લીયે.

નથુ—લાઇયે ઉન દોનોં સીમ તન નઝુક બદન ગુન્ચા દહન માહેલકા શીરી અદા શોહર ઢુંડનેવાલોંકા પતા.

એડીટર—મીસ્ટર ઘનચક્કર દોનોં કાર્ડ ઉઠા દો લીજીયે અપને મતલુબોંકા પતા ઠીકાના ઓર લાઇયેં હાથેં હાથસે યારોંકા પાંચ રૂપીયા નઝરાના.

નથુ—નઝરાના શાદીકે બાદ મીલેગા.

એડીટર—તો લાઓ એક રૂપીયા બતો બે આના.

બરૂ—શૈતાનકે બડે ભાઇ લાઇએ કાર્ડ ઓર લાજીયે અપની લડકીકી સાદી (હાથપર થુંકના.)

એડીટર—લાહોલવલા અજીબ શૈતાન.

જુમેરાતી—અબે તુ ઇન્શાન હે યા હેવાન હે.

એડીટર–આહો યે આપકા મુંથા માફ કીજીયેગા મેં કુછ ઓર સમજે હુવાથા.

જુમ્મેરાતી–હાં તુમ તો અપને બાપકા તોલીયા સમજે હુવાથા (જાના સમકા)

એડીટર-ઉફ ગઝબ હો ગયા, સીતમ હોગયા;

ઘનચકકર—અજી હુઝુર કયા હો ગયા;

એડીટર—જલ્દીસે એક દુસરી ઓરત કે પતે કે કાદડ દેદીયે અબતો હો જાયગા છેલખાના

ઘનચક્કર-ઇનશાલ્લા તઆલા,

એડીટર–યા ખુદા યે ઝમાના મુજે મોતકે મુંસે બચાના

ધનચક્કર–ખુદા ન કરે.

એડીટર–મીસ્ટર ધનચકર મેં મરજાઉંગા.

ધનચક્કર–ઇનસાલ્લા તાઆલ્લા.

(દોનોંકા મીલકર ગાના,)

એસે મુનસી પે યાર, હોવે લાખો ફીટકાર,
જીસને પાગલ હે યુંઝકો બનાયા રે........
એસે માલીક પે યાર, હોવે અલ્લાકી માર
જીસને ઉલ્લુંકે તુઝકો બનાયારે
કુઇ હો ન મઝા અજી ઇન્સાઅલા કહીં એસા નહો
અચ્છા ફારત કીયા અગર હો જાયે જેલ યેહ મામુલી ખેલ

બાબ પહેલા સીન સાતવાં

જન્નત દુર્જન ભગવાન નાચ જમના સ્ટીક

શએર. દુરજન–

મેં કાદીર હું મેં ખસલરતીકી કુદરતકા માલીક હું
મેરી જન્નત યેહી હે ઓર મેં જન્નતકા માલીક હું

મેરી મખલુક હરસેએ મેં હરઝરેંકા ખાલીક હું
કરે ખુદી કલાં સીજદામેં ઇશ્વર હું મેં રઝાક હું
દરબારી—દુરજન ભગવાન દુરજન ભગવાન
દુરજન ભગવાન

દુરજન—મેરે આસમાને કુદરતકે સીતારો મેરી ખુદાઇકે પરીસ્તારો દેખો યે વોહી જન્નતહે. જીસકા ન સુના મેને આકાશપર બનાયા હે જોસખ્શ મેરી ખુદાઇ કો માનેગા મુજકો ઇશ્વર પરવરદીગાર પરમાત્મા જાનેગા વાહ ઇસ જનતમેં દાખીલ કીયા જાયગા

શએર.

કુદરતકે મેરી મેરાહી હરસુ જહુર હે
દુનીયાકે ઝરેં ઝરેંમેં મેરાહી નુર હે
ઝાહીર હો ઇસ જહાંકે મકાંકે મકીનપર
જન્નતકો આસ્માનસે લાયા ઝમીનપર

શએર

હે કીસકો આજ ફીકર હલાલો હરામકી
રોઝે સફેદ આયે અબગર દીશમેં શામકી.
ખાહીસે આજ ઇસદીલે અસરત પસંદકી.
શીસેકી મેંકી ખુમકી સુરાઇકી જામકી.
લેવે ન કોઇ નામ ખુદાકા યા રામકા
ડંકા બજાદો મેરી ખુદાઇકે નામકા

બોલાવ બોલાવ મેરી જન્નતકી હુરો ગીલ્મોંકો બુલાવ અપને ખુદા અપને ઇશ્વરકે દીલકો બહેલાવ

(દો હુરાકા આકર નાચના ઓર ગાના)

ધોકા ખાતેહી નહીં દીલકી સફાઇ વાલે
ભુકે મરતેહી નહીં હાથોંકી કમાઇ વાલે,

દોહરા.

જીસ્ને ચેહાર લીયા ઉસ્ને હેરન માર લીયા
ખુદભી હે પાર કીયા દેશકો ભી તાર લીયા

ધક્કે ખાતે હૈ ય મુહુતકી આહ વાલે,

દુરજન—બસ ખીલવત

(સબકા ચલે જાના)

દુરજન—અફસોસ ઉસ બાગીચેવાલી હસીન લડકીને દુરજન ભગવાન પર જાદુ કરદીયા મેરા તાહીરે દીલ ઉસકીતીરે નઝરસેં શિકાર હો ગયા દુરજન ભગવાનકા નાસાદ દીલ ઝુલ્ફે શીયાકે જાલમેં ગીરફતાર હો ગયા અફસોસ મસીહા ખુદ મુબતીલાયે આઝાર હો ગયા

શએર.

દીલકો આંખોને તો આંખોકો હયાને લુંટા
એક સીયાકારકા દીલ ઝુલ્ફે દુતાને લુટા
નાઝને ઝખમી કીયા ઔર અદાને લુંટા
આંખો આંખોને મુજે સરમે હયાને લુંટા
ચખુંપે જાતે હુવે આહે રસાકો લુટા.
હેફ સદહેફ કે ઉસ બુતને ખુદાકો લુંટા
અફસોસ સદહઝાર અફસોસ

શએર

લોહેકો મોંમ કરલીયા ઉલફતકી રાંગને
બીન માંગે લેલીયા મેરા દીલ ઉસકી માંગને
ઝુલ્ફે દુતાંને ઉસકી મેરે દીલકો ડસલીયા
બાલોને જાલ બનકે મુઝે ખુબ કસલીયા
એક બુતકી ચાહકે ચાહમેં મેં કેદ હો ગયા.
સઇયાદ આજ આપહી ખુદ શેદ હો ગયા
મગર નહીં મુંજે સબ્રકરના ચાહિયે મેને અપને

મુસલમાન સીપેસાંલાર કો ઇસકે બુલાનેકે લીયે ભેજા હે વો આયગી ઔર ઝુરૂર આયગી ઔર મેરા કેનાબી ઝુરૂર માનેગી કયું કે મેં ખુદા હુ પરમાત્મા હું ઇશ્વર હું મેરી મરજીકે ખીલાફ વો હરગીસ નહી કર સકતી

શએર—દીલે ઉશ્શાકકો સદહેફ વો નાશાદ કરતે હેં.
વો ઘર બયઠે હુવે હસ્તી મેરી બરબાદ કરતે હેં.
તડપકર જાનોં દીલ હોતાં ચેહી ફરીયાદ કરતે હેં.
કહીંવો જલ્દ આ જાયેં જીસે હમ યાદ કરતે હેં.

(ચોબદારકા આના.)

ચોબદાર—દુરજન ભગવાન હુઝુરે અનવર હસીન લડકી રામાબાઇ દરે દોલતપે હાઝીર હે.

દુરજન—અચ્છા હાઝીર કરો,

(ચોબદાર લડકીકો અંદર છોડકર ચલા જાતા હય.)

દુરજન—હસીન લડકી તુજે માલુમ હે કે તુ કીસ લીયે બુલાઇ ગઇ હે

રામાબાઇ—જી નહિ.

શએર-દુરજન—તેરી ચીતવનકા ઘાઇલ હું, તેરી અબ્રુકા બીસ્મીલહું
તેરી મુરતપે મરતા હું. તેરી સુરતપે માઇલ હું
તેરી આંખોકો દે બેઠા હું, અપના દીલમેં બેદીલ હું

રામાબાઇ—મેં આપકા મતલબ નહીં સમજી

શએર-દુરજન—સખ્ત હેરાં હું મુજે દમ ભરમેં કયાસે કયા હુવા.
કયા કહું બેઠે બીઠાયે મુઝકો કયા સોદા હુવા.
ઇશ્કતેરાપ્રેમ તેરા મુજમેં પેદા હો ગયા.
યે દીલે બીસ્મીલ તેરી સુરતપે શયદા હો ગયા.

રામાબાઇ—તો માફ કીજીયે મેં આપકે ઇશ્કકો નફરત ઓર હીકારતસે દેખતી હું

દુરજન—કયું કીસ લીયે

રામાબાઇ—ઇસલીયે કે મેરી ઝીંદગી દુસરેકે કબજે મેં જા ચુકી હે જીસકો આપ ચાતે હેં વો કીસી ઓરકી અમાનત કહેલા ચુકી હે

દુરજન—પરવા નહી હમ રાજા હેં ઓર રાજાકા પ્રજાકી હરેક ચીઝ પર હકહે યે ઠીક તુમકો લાહકહે

રામાબાઇ—બેશક મેં માનતી હુ કે આપ રાજા હેં ઓર મેં પ્રજા ઓર પ્રજાકો લાઝીમ હેં કે રાજાકા હરેક હુકમ માને

અગર ઉસકે સાથ રાજાકો ભી બેઠી વાજીબ હે કે વો પ્રજાકી બહુ બેટીયોકો અપની બહુ બેટી જાને.

શએર—સર અગર દરકાર મેરા હે તો લો સરકાર લો
જાનકી ખાહીશહે તો એકબાર કયા સોબાર લો
આપકે જુતોકી ખાતીર તન બદનકી ખાલ હે
દીલ તુમે મેં દે નહિ સકતી પરાયા માલ હે

દુરજન—કેસા પરાયા માલ

રામાબાઇ—સુનીયે જબ મેરા નામ એક દુસરે સખ્સ કે સાથ મનસુબ હો ચુકા યાને મેરે દીલકા તાલીબ એક દુસરા મતલુબ હો ચુકા તો ફીર મેરાયે ફર્ઝ હે ઓર મેરા ધરમભી મુજકો યેહી શીખાતા હે

શએર—કીસી કારન મેરાદીલ અબ દુબારા લુટ નહિ શકતા
પકડ બેઠી હું જીસકા પલ્લા અબ વો છુટ નહિ શકતા

દુસરે મેરી અસમતકા મેરી ઉનદ્દતકા મેરી પાક દામનીકા એક દુસરા સખ્સ માલીક હો ચુકા હે ઇસ લીયે યાદ રખ

શએર—અગર અસ્મતકી ચાદરપે કોઇ ધબ્બાનઝર આએ
સમન્દરભી અગર ધોવે તો વો મેલા નજર આએ
ફરીસ્તા અપને આંસુસેભી ઉસ કો ધો નહીશકતા
પરાઇ ચીઝમેં દેદું કીસીકો યે હોનહી શકતા
અગર અસ્મતકો અપની યાદ રખ જાલીમ ગુમાઉંગી
તો ફીર ઇશ્વરકે આગે કોનસા મું લેકે જાઉંગી

દુરજન—કેસા ઇશ્વર કહાંકા ઇશ્વર ઇશ્વર પરમાત્મા ખુદા જો કુછ હું મેં હું ઇસલીયે તુઝકો આઝાબસે ગીઝકુલ નહીં ડરના ચાહીયે મેં ખુદા હું મુઝે હરેક અમરકા ઇખ્તીયાર હે

શએર—પેદા કુનીંદા અર્ઝોસમા એહરો બર હુંમેં
આમુર્ઝ ગાર હસ્તી જીંનો બાશર હુંમેં
ઇસ પરથી આકાશ પે ઝેરો ઝબર હું મેં
કેહતે હેં સબ ખુદા વો ઇશ્વર હું મેં

રામાબાઇ—અગર તુમ ઇશ્વર હો પરમાત્મા હો ખુદા હો તો બડે શરમકી બાત હે

શએર—સખાવત ચાહતેહો બાનીયે જોરો સખા હોકર
અબસ ફેલાતે હો તુમહાથ ખુદ હાજી તરવા હોકર
મુનાશીબહે કે એક ચીજ઼ મેં દુમો બે હયા હોકર
ગુના બન્દોંકો કરના તુમ શીકાતેહો ખુદા હોકર

દુરજન—તો કયા તુમેરી કુદરતકી કાયલ નહી

રામાબાઈ—આપકી હસ્તી કીસ તરાહ આલમમેં વુજુ-દમેં આઇ

શએર-દુરજન—હસ્તી મેરી પુછતી હે પુછ કોહે તુરસે
આલમમેં ઇમકાનમેં પેદા હુવા હું નુરસે

રામાબાઇ—આહા આપ નુરસેં પેદા હુવે હેં તો યે ઉલટા હીસાબ કર્યું હો ગયા.

શએર—હકીકત આપકી બન્દેપે બેશક ખુલ ગઇ સારી,
હો પેદા નુરસેં ઓર કરતે હો એસી શીયાકારી;

દુરજન—હસીન કાફીરા મેરી ખુદાઇકો માનના હોગા ઓર મુજે પરમાત્મા જાનના હોગા ખુબસુરત લડકી મેરી મોહબતકા ઇકરાર કર મુજે દીલદે મેરા દીલ લે પ્યાર સીખ ઓર પ્યાર કર મેં ખુદા હું તેરે સબ ગુનાહોંકો માફ કરદુંગા.

રામાબાઇ—તુમ ખુદકું કેતે હો કે પરવરદીગાર હો તો ગયરત કરો ડુબ મરો ખુદા હોકે ખુ ગુ ह કરને કો તયાર હો જબ ગુનાગાર તુમારે સામને લાય જાયેંગે કોનસે મુંસે ઇનકે ગુનાકી પુરશીશ કરોગે કયું હે તુંમ ખુ દી ગુનેગાર હો.

દુરજન—મેં ખુદા હું મુજસે કોઇ ગુનાકી-પુરશીશ નહીં કર શકતા અઝાબ સવાપ સબ મેરે હાથમેં હે દેખ ઇશ જન્નતકો દેખ આકાશસે ઇસકો પૃથ્વીપર ઉતારકર લાયા હું અગર મેરે સાથ તુ વાસીલ હોગી તો ઇસ જન્નતમેં દાખીલ હોગી.

શએર-રામાબાઇ—કીથી એક તામીર જન્નત પેસતર શદાદને,
એશકી ખાહશ જો કી ઉસ બાનીયેં બેદાદને;
વાહે કીસ્મત ઉસકી એક ગરદીશકા ચક્કર ખાગઇ;
પાઉંથે દેહલીઝમેં ઓર મોત સરપર આગઇ;

દુરજન—ઉલટી હે હુકમ તેરી સમજકા મે પેચ હે
શદાદ ક્યા થા દારા સીકંદર ભી હેચ હે
શદાદકો નસીબ હો અગરચે દાગ હે
પર મેરા દીલ તો દેખ કે જન્નતકા બાગ હે

રામબાઇ—બાગકો દેખકર દીલકો બાગ બાગ કર શદાદ કે ચરકા લગા નમરૂદ કો દાગકર ઇશ્ક મજાનવી જન્નતસે દીલકો શાદ રખ મગર હા કહે દેતી હું કે ચેભી યાદ રખ.

દુરજન—ક્યા.

શએર-રામાબાઇ—આયગા ઝેહરે ખીઝાં આખેરકો બાગે ઝીંદગી.
શીખકર તુઝકો સુનાતા હે યે ઝાગે ઝીંદગી,
હે ઝપકનેકે લીયે ઝાલીમ ચયા ગે ઝીંદગી
દેખ બુઝ જાયેગા દમ ભરમેં ચીરા ગે ઝીંદગી;

દુરજન—ઇસ તકરારસે મતલબ ક્યા મેરે વસ્લસે ઇનકાર.

રામાબાઇ—બેશક એકબાર નહીં હઝાર બાર.

દુરજન—ખુબસુરત નાગન કહા માન,

રામાબાઇ—ખુદીકો છોડ ખુદાકો પહેચાન.

દુરજન—મેં બરબાદ કરદુંગા.

રામાબાઇ—બલાસેં

દુરજન—કીસકી મદદ માંગેગી.

રામાબાઇ—ખુદાસે.

દુરજન—ખુદા, ખુદા તો મેં ખુદ હું.

રામાબાઇ—તું ઝુંટા હે તુંને ખુદાકે નામકો ઠગોસેં લુંટા હે.

દુરજન—દેખ મેં કંસ હું મુજસે ઇનકાર મત કર જલદી બોલકે મેં તેરી હું.

રામાબાઇ—અગર તુ કંસ હે તો મેં મુરલીવાલે કીરશનકી ચીરી હું.

દુરજન—ક્યા ઇકરાર.

રામાબાઇ—દુશવાર.

દુરજન—ઇનકાર.

રામાબાઇ—હઝાર બાર.

દુરજન—દેખ અબ મોહબ્બતકી ઝબાંનસે નફરતકા લબ્ઝ હવેદા હોગા ઉલ્ફતકે શજરમેં અદાવતકા તલ્ખ સમર પેદા હોગા.

રામાબાઇ—મેં ઇસ કડવે ફલકો ખાનેકે લીયે તૈયાર હું મગર હરામકારીકી ચાશની ચખનેસે બેઝાર હું.

શએર—શમશીરે આબદાર પે સરકો ચડાઉંગી,
તખ્તે ઉરૂસમે તેરા નેઝા બનાઉંગી;
દુલ્હન બનુંગી ખુનકી મેંદી લગાઉંગી,
ઔર અપને બીયાહમેં આપહી યે ગીત ગાઉંગી;
પરમાત્મા યે ચીરી ફરીયાદ લાઇ હે,
સર ખાલી કરકે ચાદરે અસ્મત બચાઇ હે;

દુરજન—અચ્છા યુંહી કોઇહય.

(મુસલમાન સીપેસાલાર ગાઝી મુજફ્ફર જંગકા આના.)

સીપેસાલાર—જી સરકાર.

દુરજન—ઇધર આ અપની સમશીર આબદારકી પ્યાસ ઇસકે ખુંનસે બુઝા.

શએર—હલકપે ઇસકે તેરા ખંજરે ફોલાદ રહે.
ઝુલ્મ સારેંહો ખતમ બાકી ન બેદાદ રહે,
આજ વો તર્ઝ સીતમ ઓ સીતમ ઇજાદ રહે,
બાદ મરનેકે ભી મરનેકા મઝા યાદ રહે,

(દુરજનકા ચલે જાના.)

સીપેહસાલાર—ખુબસુરત દેવી નાહક જાનસે જાતી હય રાજાસે શાદી કર અપની ખાને આબાદી કર.

રામાબાઇ—નહિં ખન્જરકે સાયે તલે જાન દેના મનઝુર હે મગર હરામ કારીસે યે દીલ કોસો દુર હે.

સીપેહસાલાર—તુજે કોન કહેગા કે તુને હરામ કામ કીયા.

રામાબાઇ—દુનીયાંવાલે ના કહેગે મગર આસ્માનવાલા જો સબકે એબ દેખરહા હય વો તો ઝુરૂર કહેગા.

શએર—જો હે મુજરીમ દેહરમે ઉસકી સજા મોજુદ હે,
ક્યા ખબર તુઝકો નહીં સરપર ખુદા મોજુદ હે.

સીપેહસાલાર—માનજા દેખ ન કુછ ઇસમેં શર પેદાકર, દેખ ઇસ નખલે જવાનીમેં સમર પેદાકર.

રામાબાઈ—લેકે આયા હે જો દુનીયામેં તુ નખ્લે હસ્તી, આકે બતકે લીયે કુછ ઇસમેં સમર પેદાકર.

સીપેહસાલાર—બસ ખુશામત હો ચુકી ઇસ તલ્વારકે ઝરીયે તુજે ઇકબાલ કરાઉંગા.

રામાબાઇ—તલ્વારકી આબ હુમારા ભી ચડાઇ જા સકતી હે, મગર ગવાંઇ હુઇ અસ્મત હાથ નહી આ સકતી હે.

શએર—ગોહરે બે આબ હો તો કોઇ પુછતાહી નહીં.
ગર લાખકા હો માલ કોઇ થુકતા નહીં.

સીપેહસાલાર—નહિં માનતી.

રામાબાઇ—નહીં, નહીં.

સીપેહસાલાર—આગે બા ગરદન ઝુકા.

રામાબાઇ—કયા વાકઇ મેરી જાનલોગે.

સીપેહસાલાર—હાં.

શએર-રામાબાઇ—ખુન કરકે કયા મેરા લાલો ગોહર તુ પાયગા,
લાલચી બન્દે યે માના સી મોઝર તુ પાયગા.
જબ ગલા આકર દબાએગા ફરીશ્તા મોતકા,
જો જમા તુને કીયા હે સબ ધરા રેહ જાયગા,
મરકે દામન મેં ન છોડુંગી કભી મલઉનકા,
પેસે દાવર તુઝસે બદલા લુંગી અપ ખુ

(સીપેહસાલાર કત્લ કરના ચાહતા હે મગર તલ્વાર મારતે મારતે યકલખ્ત રૂક જાતા હે.)

સીપેહસાલાર—આહ એ હીંદુ જાતકી આ એક શરીફ બાપકી પુત્રી એક ઝાલીમ રાજાકે હાથસે જો ખુદીમેં ડુબકર ખુદા બનગયા હે, સતાઇ જા રહી હય, કયા મેં ઇસકો કત્લ કરદું. નહીં હરગીઝ નહીં, બેશક યે હીંન્દુ ઔરત હે ઔર મેં મુસલમાન હું મેરા મઝહબ મેરા દીન મેરા ઇમાન મુઝકો કેહેતાહે કે ઇસકો બચા દેખો દેખો વો દીલમેં ધડકન હુઇ ઝમીર કુચ્છ કેહરહી હય હાં હાં સમજા સમજા આજ માલુમ હો ગયા હીન્દુ મુસલમાન કયા હેં એક સેબકી દો ફાંકે, એક ચેહરેકે દો આંખેં, એક દીલકે દો દાગ, એક ઘરકે દો ચીરાગ, એક શજરકે દો સમર, એક સદફકે દો ગોહર, એક મુંછકે દો બાલ, એક ગુદડી કે દો લાલ, એક મુલ્કકે દો દરીઆ

એક કાનકે દો લાલ બેબહા; એક ફોજકે દો દીલેર, એક જંગલકે દો શેર, એક શાખ કે દો ગુલાબ, એક સવાલ કે દો જવાબ એક આસમાનકે દો સીતારે, હિન્દુસ્તાનકે દો પ્યારે એક મકાનકે દો મકીન, એક કલમકે દો સીન એક કપાસકે દો સુત, ભારત માતાકે દો પુત બસ તો ફીર મેરે ભાઇકી લડકી મેરી લડકી હે, મેરે ભાઇકી ઇઝત મેરી ઇજ્જત હે મેરે ભાઇકી લાજ મેરી લાજ હે.

શાએર—પસીનેપર ઇસકે ખુનકો અપને બહાઉંગા.
મેરી બચ્ચી હે યે સીનેસે ઇસકો મેં લગાઉંગા.
મે ઇસકે વાસ્તે ઇસ જાનકો બે જાન કરદુંગા,
અગર સો જાનેભી હોંગી તો મેં કુરબાન કરદુંગા.
ઇધરઆ મેરી બચ્ચી ઇધર આ મેં તુજકો પ્યાર કરૂં તું મેરે ભાઇકી ઇજ્જત હે.

રામાબાઇ— યે આપ કયા કે રહે હેં વો ઝાલીમ તો આપકો મેરે કતલકરનેકા હુકમ દે ગયા હે.

સીપેહસાલાર—હાં બેશક વો ઝાલીમ હે મેં રહેમ દીલહું વો કાતીલ હે મેં હમદર્દ વો બીસ્મીલ વો ગર્મ હે મેં સર્દ હું વો નામર્દ હે મેં મર્દ હું મેં મુસલમાનહું તુ મેરે હિંદુ ભાઇકી લાજહે બેશક વો મુઝકો તેરે કતલકે વાસ્તે હુકમ દેગયા હે મગર મેં કયા કરૂં.

શાએર—મેં મુસલમાં ઓર તુ હીંદુ ધરમકી જાઇ હે,
પર મુસલમાં ઓર હીંદુ સબકી ભારત માઇ હે.
એક માદર હે જો દોનોંકી તો ફીર ઝગડા હે કયા,
મેરા માજાયાહે હીન્દુ ઓર હકીકી ભાઇ હે.
બસ જબ હમદોનો એક દુસરેકે ભાઇ હેં તો ઇસલીયે.

શાએર—કીસી ભાઇકી ઇઝત ભાઇ હરગીજ ખોનહી શકતા,
તુઝે ઇશ્રહાતસે મેં કત્લ કરદું હો નહીં શકતા.

રામાબાઇ—તો કયા આપ મેરી જાન બચાએંગે.

સીપેસાલાર—દીલો જાનશે દીનો ઇમાનસે.

રામાબાઇ—દેખના બદલ ન જાના.

શાએર—સીપેહસાલાર—ગોરે યેઆસમાં નીચે ઝમી ઉલટી પલટ જાયે
કમર અપની જગા બદલે કે યા ખુરશીદ હટ જાયેં.
ફલકપર ફોજ અંજમ લઢકે ખુદ આપસમેં કટ જાયે,

સમંદર અપની હસ્તી લેકે કુઝેમેં સીમટ જાયે
ફલક બદલે મલક બદલે ઝમીંનો આશમાં બદલે,
મગર મુમકીન નહીં યે કૅાલ બદલે યે ઝબાં બદલે.

રામાબાઇ—મેં હીન્દુ સ્ત્રી હું આપ મુસલમાન હોકર કીસલીયે ઇતની હમદર્દી કરતે હેં.

સીપેહસાલાર—ઇસલીયે કે હીન્દુ મુસલમાન એક માકે દો બેટે હેં બચપનમેં વો આપસમેં રૂઠે હુવે થે અબ દોનોં મનગયે માને એક દુસરેકે હકીકી ભાઇ બન ગયે હૈંય.

અબ આફરીંકે મુરનાઇક કાબીલે નેકહેં
રૂઠેહુવે ભાઇ થે અબ દોનું એક હે

રામાબાઈ—મેં ડરતીહું એસા નહો કે મેરે બચાનેસે આપપર કોઇ આંચ આયે વો ઝાલીમરાજા આપ પર કોઇ ઝુલ્મો સીતમ ન તોડે.

સીપેસાલાર—અગર એસા હોગા તો મેરે લીયે બાઇસે નાઝ હોગા.

રામાબાઇ—યે કયું.

સીપેહસાલાર—મેરા તન સરસે જુદા હોકર લકબે શહાદતસે સરફરાઝ હોગા

રામાબાઈ—ઝરા સાફ અલ્ફાઝમેં સમજાઇયે મેં સમજી નહીં શહાદતકે કયા માને હેં.

સીપેહસાલાર—લો સુનો ગોરસે સુનો રેલકે અંજનમેં પાની આતીસી હરારતકે ખંન્જરસે ઝીબા હોકર અપના જીસ્મ છોડ દેતાહે તો ભાપકી સીફલ બનકર રેલકો ચલાતાહે દાનાજબ ખાકમેં મીલતા હે અપના નામોનિશાન મીટાતાહે તો શગુફા ઔર દરખ્તકા વજુદ ઝાહીર હોતા હે ઉસમેં ફીરદાના ગેહુંકી સુરતમેં પેદા હોતા હે દાનેકી શહાદતશે આટા બનતા હે આટેકી શહાદતસે રોટી નમુદાર હોતી હે રોટીકી સહાદતસે પરવરીશકા ઝહુર હોતા હે મટ્ટીકે તેલકો દેખો તેલ અગર શહાદતકા રૂતબા હાશીલ ન કરે તો રોશની કહાસે હો બત્તી અગર આરા સરપર ન ચલવાયે તો લોગ અંધેરેમેં ઠકરાતે ફીરેં દીયાસલાઇકી હકીકત સુન લકડીકો છીલ છીલ કર પતલે પતલે પરત બનાયે મસીનનેં ઉસ લકડીકે પરતોં કા શહીદ કરકે નન્ને નન્ને તીનકે બનાયે ઇન તીનકોં કો ગંદક ઔર તેઝાબકે

પાનીસે વઝુ કરાયા ગયા જીસકે બાદ બચ્ચીકી મસજીદમેં ભેજદીયા જહાં મીયાં તીનખે બચ્ચીકી શીયાજા નમાઝ પર એક રગડદાર સીજદા અદા કરને પાયેથે કે ગેબી ખંન્જર આગકી સુરતમેં નમુંદાર હુવા ઓર તીનકેકું શહીદ કરદીયા ફુલોંકો દેખો ઇનકો તોડકર અપને ઘર લે જાઓ હાર બનાકર ગલેમેં ડાલો ચાદર બનાકર કબ્ર પર ચઢાઓ શેરા ગુંથકર સરપર રખ્ખો યા સફર મીલાકર ગુલકંદ બનાવો બીચારે ફુલ હર હાલતમેં ઇનસાનકી ખીદમત કરને કે લીયે તૈયાર હેં તો મેરી બચ્ચી જબ દુનીયાકી હરેકશય એક દુસરેકી ખીદમત કરને કે લીયે તૈયાર હે ફીરતુતો મેરે ભાઇકી બચ્ચી હે.

શએર—મેં તુઝકો બચાલું મેરી બસ આન યેહી હે.
મેં ભાઇપે કુરબાનકુ અરમાન યેહી હે.
ખુદ જાનદે પર ભાઇકે બચ્ચે કો બચાલે
એક સચ્ચે મુસલમાનકે પેચાન યેહી હે

રામાબાઇ—મેં આપકી ઇસ હમ દર્દીકા તહેદીલસે સુકરીયા અદા કરતી હું.

શએર—ફરીસ્તોસેં ઝીયાદા ઇસે ફરીસ્તા નેક પાયા હે.
તુજે લાખોં હઝારોં સેંકડોમેં એક પાયા હે.

સીપેહસાલાર—ચલ મેરી બચ્ચી તુજે અપને ઘર છુપાઉંગા ઓર તેરે મરનેકી જુઠી ખબર રાજાકો સુનાવુંગા.

રામાબાઇ—મેં ખુસીસે ચલનેકે લીયે તૈયાર હું મગર ડરતી હું કે મેરે બાઇસ આપપર યા. આપકે બાલ બચ્ચોંપર કોઇ મુસીબત ન આયે, ઇસ લીયે મુજે મેરી કીસમતપર છોડ દીજીયે.

સીપેહસાલાર-શએર—તુજે લેજાઉંગા ઇસજા કભી તનહા ન છોડુંગા.
તેરી જાનીબજો દેખે ઉસકા સરજુતોસેં તોડુંગા.
બલાસેતેરી ગમેં લજઝ તે મેહાદ ચખ્ખુંગા.
તુ મેરે ભાઇકી ઇજ્જત તુજે આંખોંમેં રખુંગા.
વોકાલા નાગ આયે તો મેં અપને દીલકો ડસવાદુ.
મે તેરે વાસ્તે ઓલાદકો કોહલુંમે પીસવા દુ.

રામાબાઇ—અચ્છા ચલીયે પીતાજી મુજે અપને ઘર લે ચલીદે હાં મગર;

સીપેસાલાર—સમજ ગયા બેટામેં સમજ ગયાખાતીર જમાં રખ કીસી બાતસેં મતડર મેરે ધરમેં 'તેરા ધરમ તેરા મઝહબ ઈસલરાંહ પાક સાફ રહેગા જેસાકે ઇસ વક્તહે.

શએર—તુમહારા ધરમ જો હે વોહી અપના દીનો ઇમાં હય.
જીસે ભગવાન કહેતે હો હમારા વોહી યઝદાં હય.
હે હિન્દુ ભાઇ મેરા ઓર તુ ઉસ ભાઇકી જાં હય.
ખ્યાલે જો ધરમ ભાઇકા વો સચ્ચા મુસલમાં હય.

લડકીકા દામનો હોના સીપેહસાલારકા શીરકે સરપર હાત રખના માહાતમા ગાંધીકા ફિંનપર ફુલ બરસાના.)

બાબ પહેલા સીન આઠવાં.

જંગલ

(આના દીવાન પ્રેમ કુમારકા)

(ગાના) જબસે દીલ શયદા હુવા હય ઉસ બુતે બે પીરકા.
બાદશાહ મય બન ગયા હું રંજકી જાગીરકા.
દેખકર તસવીર અપની, બન ગયે તસવીર વોહ.
ખુબ ઝગડા હોગા અબ તસ્વીરસે તસ્વીરકા.
ખાક પાયે દીલરૂબા લાના તબીબો ઢુંડ કર.
કામ મટ્ટીસે લીયા જાએગા અબ અકસીરકા.
હએ સરે બાલી મસીહા, ઔર મલેકુલ મૌતભી.
જંગ હોગા દેખના તદબીરસે તકદીરકા.
કીસકો ઢુંઢું કૌન અય અસગર પઢે તહેરીરકો.
કુછ પઢા જાતા નહીં લીખ્ખા મેરી તકદીરકા.

પ્રેમકુમાર—આસમાન ચુપ ઝમીન ખામોસ બુલબુલને ચેચહાના છોડદીયા તુતીને ઝમઝમાં સંજીતરકકી ફુલોને હસના મોકુફ કીયા કલીયોંને મુસકુરાના ત્યાગ દીયા ગુલાબને કીસીકી ફુરકતમેં રોરોકર આંખેં સુર્ખ કરલી ગેંદેને કીસીકી જુદાઇમેં ફાકામસ્તી કરતે કરતે અપને ચેહરેકો ઝર્દ કરલીયા સોસનને અપને રૂખસારોં પર શીરાકે વાર તમાચે મારકર નીલ ડાલલીયે ચંબેલી ને કીસીકે હીજમેં ઠંડો સાંસે ભર ભરકે ખુદ સફેદ કરલીયા. કારે ભોરે મત-

વાલે મેરે ફુલપર ક્યું ઉમડા આતા હે ઇસ્કો છોડ ઇધરઆ ઓર જરા મેરે મનકી બીપતા એક દર્દભરે દીલકા સંદેશા એક આશક સાદીકકા પેગામ ઉસકી મનમોહની પ્રેમસુંદરી મૃગ- દોની તક પહોંચ

શએર—જાના તો ઉસે જાકર એ બાદે શબા કેહના.
ખુશબુકી તરાં પ્યારે ફુલોમેં બશા રહના
ગુલજનકે તુ ગુલશનમેં દુનીયાકે સદા રેહના.
પરખારકે પેહેલુસે અબ ફુલ બચા રહેના
હો તુજસે ખુશ વો ગુલ એ અર્ઝ સબા કરનાં.
એ કુદરતકે પરમેશ્વર હમપર બી દયા કરનાં

પ્રેમકુમાર—પ્રેમકુમારહોશકર તેરી પ્યારી રામાબાઇ રાજા દુરજનકે હાથસે સતાઇ જા રહી હે ચલ ઉસકુ છુડા ઓર ઝુટે ખુદા દુરજનકે ખીલાફ બગાવત ફેલા.

પ્રેમકુમાર ગઝલ—જીસે હમ દીલ સમજતે થે વોહી અબ દીલરૂબાનીકલા,
ખુદાકી શાન હે જો મુદ્દઇથા મોહ્દુબા નીકલા.
તલાશીથી પસે મુર્દન ફરી તાંને તો ક્યા નીકલા
છુપા એક ગોશએ દીલમે ખયાલે દીલરૂબા નીકલા
સમજ કર ઉનકો કાતીલ, લે ગયેથે પેશ દાવર હમ.
મગર જબ ગોરસે દેખા ક્યા રંગે હીના નીકલા.
તહે સમશીરબી ભુલે ન હમ કતીલકે અહેસાંકો,
ચલી તલવાર રૂક રૂક કર ઝબાંસે મરહબા નીકલા.
ફના પીરલાહ જબ અસગર હુવે તો ચેહ ખુલા ઉકદા.
જીસે હમ બુત સમજતેથે વોહી અપના ખુદા નીકલા.

(જાના પ્રેમકુમારકા)

બાબ પહેલા   સીન નવાં,

(મકાન સીહપેસાલાર.

(સીન તીન ખીડકીવાલા)

ઝોજા સીપેહસાલાર—ખુદા ખયરકરે આજ વહીદકેવાલીદ અબીતક નહીં આયે યા રબુલ્લઆલેમીન મેં ઉનકી સલામતીકે લીયે તેરી મુકદસ દરગાહમેં દુઆયે ખેર કરતી હું.

(આના સીપેહસાલારકા)

સીપેસાલાર—પ્યારી બીવી સુનો એક હીન્દુ ઓરત અપને ઘરમેં બતોર મેહમાનકે આતી હે અગર અપને મકાનમેં ઇસવખ્ત કોઇ એસીસેહો જીસે હીન્દુ ભાઇ બુરા સમઝતે હોં તો ફોરન અલાહેદા કરદો.

ઝોજા સીપેહસાલાર—મેરે માલીક ઓર તો કુચ્છ નહિ બાવર ચીન્ને સામકો પકાનેકે લીયે બકરીકા ગોશ્ત લાકર રખ્ખા હુવા હે.

સીપેહસાલાર—ફોરન ફેંદકો અલગ કરદો મુઝે સામ કો ભુકા રહના મંઝુરહે મગર એક હિન્દુ ભાઇકી લડકી કી દીલ સી-કની ના મંઝુરહે.

શએર—ન હોગા ગોસ્તતો ચટનીહીસે રોટી લગાલુંગા,
નમકકી કંકરી રોટીપે રખ્ખકે પેટ પાલુંગા;
ન હોગી કંકરી તો રૂખી રોટીકી ચબાલુંગા,
ગરઝ ખાનેસે હે બસ જેસે હોગા રોટી ખાલુંગા.

ન દીલ શીકનીકા યે ઇલઝામ હરગીઝ અપને સર લુંગા
મેં હિન્દુ ભાઇકી બચ્ચીકી ખાતર ફાકા કર લુંગા,

ઝોજા સીપેહસાલાર—બહોત અચ્છા લીજીયે મેં અભી ફેંકે દેતી હું

(ફેંકને જાતી હે ઓર રામાબાઇ આતી હે.)

રામાબાઇ—મેરે ધર્મી પીતા યે કયા ચીઝ થી જો માતાને ખીડકીસે ફેંકી હે.

સીપેસાલાર—મેરી બચ્ચી કુચ્છ નહીં.

રામાબાઇ—ખેર અપન બતાઇયે માતાજી સલામ.

ખ્વાજા સીપેસાલાર—જાઓ બેટી.

રામાબાઇ—માતાજી વો કયા ચીઝ થી જો આપને અભી ખીડકીસે ફેંકી હે.

ખ્વાજા સીપેસાલાર—બેટા કુચ નહી થા.

રામાબાઇ—ખેર કુચભી હો મુજે ઇસ તકરારસે કયા મતલબ.

સીપેસાલાર—વહીદકીમાં હીન્દુ ભાઇકી બચ્ચી કે લીયે વો સામને વાલી કોઠડી ખાલી કરો ઔર ઉસકો અચ્છી તરાં સાફ કરા લો પડોસમેં બાબુ રાજનારાયણ કે યહાંસે કીસી હીન્દુકે હાથ કુછ ખાનેકો મંગાલો.

ખ્વાજા—બહોત બહેતર

રામાબાઇ—પિતાજી મેં આપસે બાત પુછું મગર ડર હે. કે કહીં આપ ઝુંટ ન બોલેં.

સીપેસાલાર—નહીં બેટી પુછો મેં સાફ સાફ બતા દુંગા.

રામાબાઇ—ભલા કસમ તો ખાયેં.

સીપેસાલાર—તુમારી કસમ તુમારે ધરમ ઔર અપને દીનકી કસમ હીન્દુ મુસ્લીમકે ઇતિફાકકી કસમ.

રામાબાઇ—વો ક્યા ચીઝ થી જો માતાને ખીડકીસેં ફેંકીથી.

સીપેસાલાર—પ્યારી બેટી અગર તુમ ઇસરાર કરતી હો તો બતાય દેતા હું બેટા વો ગોશ્ત થા જો મેંને ઇશ વાસ્તે ફીકવા દીયા કે તુમારી દીલ શકની ન હો મેરે મકાનમેં તુમ્હારે મઝહબ કે ખીલાફ કોઇશે નહો.

રામાબાઇ—આફરીન સદ આફરીન એક મુસલમાનકો હીન્દુ ધરમકા ઇસકદર ખયાલ અપને ઉસ ચીઝ કો જો આપકે રોઝ મરરાકે ઇસ્તીમાલકીથી એક હીન્દુ બી કી દીલ સીકનીસી વજાસે ફેંક દીયા હૈ આપને મુઝપર એહસાન નહીં કીયા બલકે તમામ હિન્દુ કોમપર અહેશાન કીયા.

લાવ બોલા દું પીતાજી મેં તુમારે હાતકો,
લે લીયા હે મોલ તુમને આજ હિન્દુ જાતકો;

બસ આજ સાબીત હો ગયા કે હિન્દુ મુસલમાન દોનું એક હે.

ખ્વાજા—બેટી ચલો અપના ખાના હિન્દુ લડકેકે હાથસે લેલો.

સીપેહસાલાર—હાં પ્યારી બેટી આઓ ઔર ઇસ સામને વાલી કોઠડીમેં બેઠકર થોડાસા ખાના નોશ કરલો.

રામાબાઇ—નહીં હરગીઝ નહીં જબ આપને મેરે ધરમકી ઇઝતકી તો મુઝકો ભી આપકે ઇમાનકી ઇઝઝત કરની ચાહીએ એક હીન્દુ રાજાને હિન્દુ લડકી કે સાથ એસે એસે ઝુલ્મો સીતમ રવા કીયે મગર એક મુસલમાનને હિન્દુ લડકી પર યે અહેસાન કીયા.

શએર—જો મેરે ધરમકો પાલા તો મેં ઇમાન પાલુંગી
તુમારે સાથ દસ્તર ખાનપર ખાના મેં ખા લુંગી
તુમ્હેં ઇઝત હે મેરે ધરમકી તો મુઝકુ ઇમાનકી
ગીરા મજબુત હોગી આજસે હિન્દુ મુસલમાનકી

સીપેહસાલાર—મેરે ખયાલમેં શાયદ એસા નહીં હો શકતા એક હીન્દુ ઓરત એક મુસલમાનકે દસ્તર ખાનપર બેઠકર ખાના નહીં ખા સકતી મેરે હીન્દુ ભાઇ સુનેંગે તો કયા કહેંગે.

રામાબાઇ—કયા કહેંગે કે એક હીન્દુ રાજાને એક હીન્દુ લડકીકો ઝુલ્મો સીતમ કે જાલમેં ફસાયા ઔર એક મુસલમાનને મુસલમાન હોકર એક હીન્દુ લડકી કો બચાયા.

સીપેહસાલાર—ઇસમેં કુછ શક નહીં હીન્દુ મુસલમાન દોનો એક હે.

રામાબાઇ—બેશક.

કેહતે હેં ધરમ જીસકો ઇમાન એક હે,
રામો રહીમ અલ્લા ઓ ભગવાન એક હે:

સીપેહસાલાર-શએર—બસ આજસે યે હિન્દુ મુસલમાન એક હે
કાલીબ તો દો હેં ઇનમેં મગર જાન એક હે

રામાબાઇ—અગર એક હેં તો દસ્તરખાન મંગાવો ઔર ખુશીસે અપને સાથ ખાના ખીલાવો.

સીપેહસાલાર—વહીદકી વાલદા જાઓ દસ્તરખાન બીછાવ ખાના ચુનો (દોનો કા જાના.)

(સીપેહસાલારકી લડકી ઔર લડકેકા આના.)

વહીદ—(સીપેહસાલારકા લડકા) અમ્માજાન યે કોન હેં.

સીપેહસાલાર—બેટા હમારે હિન્દુ જાનકી પ્યારી પ્રજા ઓર મેરી ધરમકી બેટી.

વહીદ—હમારે પ્યારે ચચાકી બેટી.

લડકી—હમારી પ્યારી બેહેન. હમારી બહેનકી સુરત બડી ભોલી હે ઓર પ્યારી હે.

રામાબાઇ—મેરી યે જાનતક યે બચ્ચે તુમ દોનો પે વારી હે.

સીપેહસાલાર—આવ બેટા દસ્તરખાન બીછગયા હે. ઓર થોડી દેરમેં ખાના આના ચાહતા હે.

રામાબાઇ—પીતાજી આજ કોઇ એસા ઉપદેશ સુનાઇયે જીસસે ઝાહીર હોકે હીન્દુ મુસલમાન દોનોં કયા હેં.

સીપેહસાલાર—હિન્દુ મુસલમાન એક જીસમકે દો હાથ એક દીનતો એક રાત એક હરીકે દો નામ એક શાખકે દો આમ હીંન્દુ પલકે હેં તો મુસલમાન આંખેં હીન્દુ દાયાં હાથ હે તો મુસલમાન બાયાં હાત હેં, હીન્દુ કાન હે તો મુસલમાન નાક, હીન્દુ જીસમ હેતો મુસલમાન સર હીન્દુ દીલ હે તો મુસલમાન જીગર મુસલમાન શેર હેં તો હીન્દુ શકર.

બાત યે મશહુર હેં અઝગર જવાનો પીરમેં,
કે બગુઝ શક મઝા આતા નહી કુચ્છ શીરમેં.

સુન બેટા હમારે યહાં હદીશમેં આયા હે કે હરબડે રસુલકો એક બડે દુશ્મનસે સાપકા પડતા હે ઓર વો દુશ્મન ઉસી રસુલકે હાથસે હલાક હોતા હે જીસ તરાં હઝરત ઇબ્રાહીમકો નમરૂદ ઓર હઝરત મુસા અલેહીસ સલામકો ફેરઉન ઓર હમારે સરવરે કાયનાત હઝરત મોહમદ સલલ્લાહો વો આલહી વસલ્લમકો અબુઝ હેલસે સાપકા પડા ઇસીતરાં રામચંદ્રજી મહારાજકો રાવનસે ઓર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકો કંસ જેસે ખુંખાર દુશ્મન દીયે ગયે દોનો મઝહબોંકી તાલીમ બી મીલતી જીલતી હે શ્રી રામચંદ્રજી મહારાજ ફરમાતે હેં દીલ કુત્તા હે જહાં મુરદાર દેખતા હે ખાનેકો દોડતા હે ઇસી તરાંહ હમારે હુઝુરને ફરમાયા દુનીયાં મુરદાર હે ઓર ઇસકે તાલીબ કુત્તે હેં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન ફરમાતેં હે જો કુછ દરીયાફત કરના હેં અપને આપસે દરીયાફત કર ઓર યહી હમારે

કુરઆન પાકમેં મરકુમ હેં દુસરોંકા ભાદ ખુદા દેખ બરઝકે મેરા મતલબ યે હે કે હીન્દુ મુસલમાન દોનું ભાઇયું કો એક દુસરે કે રસુલોંકો ભી માનના ચાહીયે ઔર યેહી એક તરીકા હે જીસ્સે હીન્દુ મુસલમાનોમેં દીલી ઇત્તિહાત પેદા હો સકતા હે લો ખાના આ ગયા.

રામાબાઇ—હે પરમાત્મા હીન્દુ મુસલમાન દોનું ભાઇયોંકા ઇસ જગમેં શાદ બાસુરાદ રખના.

(સબ એક દસ્તર ખાનપર ખાના ખાતે હેંસ.)

સીપેહસાલાર—શએર—કરેગે હીન્દુ ભી અબ તો મદહે દીને પયંબરકી,
મુસલમાંકે દહનશે અબ નિંદા આયેગી હર હરકી;
ઇમારત એક જગા દોનોં બને મસજીદકી મંદરકી,
સદા નાકુશસે નીકલેગી અબ અલ્લાહોઅકબરકી.

(એક તરફસે છે શખ્સ હીંદુ જમાત ઔર દુસરી જાની• બસે છે મુસલમાન આતે હેં.)

હીન્દુ જમાત—મીલ ગયે રૂઠે હુવે અબ દોનું પ્યારે હો ગયે.

મુસલમાન જમાત—તુમ હમારે હો ગયે ઔર હમ તુમારે હો ગયે.

(પટાખેકા ચલના એક મુસલમાન બુઝુર્ગકા ઝહીર હોના)

મુસલમાન બુઝુર્ગ—મુબારીક આજ નેકોંકા મુજસ્સીમ નેક હોજાના.
મુબારીક હીન્દુ મુસ્લીમકા ખુશીસે એક હોજાના.
આફરીન ઇસ્લામકે ફીદાઇયો હીન્દુ ધરમકે સેંદાઇયો.
આયે અબ હરગીઝ ઝબાંપર લવઝ એક સુઇ નહીં,
હાં ફરીસ્તે ભી કહે દોનોમેં કુછ દુઇ નહીં,

(દોનોંકે બીચમેં એક હીન્દુ માહાત્માકા ઝાહીર હોના)

હીન્દુ મહાત્મા—શાબાસ શાબાસ મેરે પ્યારે મીત્રો શાબાસ.
ભુલ જાઓ જો હુવા અબ ખાક ઉસપર ડાલદો,
આજશે બનજાઓ દોનું એકમાકે લાલ દો.

ડ્રાપસીન.

... ...રા સીન પહેલા.

દરબાર દુરજન ભગવાનકા.

(... ગેીકા નાચના ઔર આના.)

... ...રી મારે દો નેનાંકે વાહ વાહ,
... ... દીલ મોરા સાજના
... ...ગી હોવે નારી ચાલ મેરી ઇઠલાયે,
હાં ... છી... લીનોરે;
છીન લીનોરે દીલ મોરા,
... ...લ ... છલબલ કર હર લે ગયો છેલા...
... ...રી શૈ... ...દારી,

...—શે... ... ...ીલ વન હુ હેં શેરે ઝમાંહુ મેં,
...દુકી ... પુસ્તમેં એક પેહલવાન હુ મેં;
...ખ... ...ં હુઆ ...ી કોઇ ઝુલ્મો ઝમમેં
ડરતા હે ...રે નામસે ફીરઔન કબ્રમેં

શેઅર—મેં ઇસ ઝમીન... દમમેં અભી આસમા કરૂં,
મેં ...ક ગ... ...ાહુ તો શાહે જહાં કરૂં.
મુશ્કીલ કુશા કહો મુઝે હાઝીત રવા કહો,
પ...મા...ા ... મુઝે અપના ખુદા કહો.

સબ દરબારી દુરજન ભગવાન દુરજન ભગવાન દુરજન ભગવાન.

(...ેાબદારકા આના.)

ચોબદાર—દુ...ન ભગવાન હુઝુરે અનવર દીવાન સાહબકા બાગી લડકા પ્રેમકુમાર ... ...આયામેં હુઝુરકી ખુદાઇકે બરખીલાફ બગાવત ફેલા રહાથા ...રફતાર હોકર આયા હે કે ઉસ્કે લીયે આ-લીએ જહાંકા ક્યા હુકમ હે.

દુરજન—ઉસ બાગી કુત્તેકો હાઝીર કરો દીવાન સાહબ અગર તુમને અપને નાલાયક લડકેકી તરફદારી કી તો તુમારે લીયે બેહતર ન હોગા.

દીવાન—હુઝુ...મેં ખામોશ રહેનેકી કોશીસ કરૂંગા.

(સીપેહસાલારકા આના.)

સીપેહસાલાર—આલીએ જાહુઝુરકે હુકમકે મુતાબીક ઉસ બાગી લડકીકો કીલાને લગા આયા હુ.

દુરજન—શાબાશમેં તુમસે નિહાયત ખુશ હું.

સીપેહસાલાર—(સાઇટમેં) મગર મેં ઉસ વખ્ત ખુશ હોઉંગા કે જબ યે ખંજર આબદાર જીસસે તુ ઇસ મજલુમ લડકીકી જાન લેનેકા હુકમ દે આયા થા તુજ જેસે ઝાલીમ મગરૂર ઓર જુંટે ખુદાકે સીનેકે પાર હોગા.

શએર—મેરી તલવારમેં પીનાહ હે ફનાકી સુરત,
સરપે હર સખ્સકે જાતી હે કઝાકી સુરત;
હોગા અસગરભી તો પાચુંસે કુચલ ડાલુંગા.
શેર ભી હોગા તો ચુટકીસે મસલ ડાલુંગા,
(સીપેહસાલારકા જાના પ્રેમકુમારકા આના.)

દુરજન—ઓ મુજસીમ બગી મેરી રીઆયાકો બહેકાને વાલે મેરી ખુદાઇ કે બરખીલાફ બગાવત ફેલાને વાલે કુત્તે,

પ્રેમકુમાર—કોન તુ ખુદા એક નાપાક શરીર ઓર ખુદા હોનેકા દાવા.

ખુદા સમઝે જો તુઝકો ઉસકો બસ પરમાત્મા સમઝે,
વો મસરીખ હે વો કાફીર હે જો બન્દેકો ખુદા સમઝે.

દુરજન—ક્યા મેં ખુદા નહીં હું. કયા તુ મેરી ખુદાઇસે ઇનકાર કરતા હે.

પ્રેમકુમાર—બેશક.

શએર—ઇશદાર ફાનીમેં જો મહીંયે કદર ગયે
દરીઆ હઝારો જોસમેં આરે ઉતર ગયે,
ફરાઉન કંસ રાવન નમરૂદ ઓર ઝોહાક.
લાખો કરોડો તુઝસે ખુદા બનકે મર ગયે,

દુરજન—તો ફીર જલ્દી બતા કે તેરા ખુદા કોન હે ઓર કહાં હે.

પ્રેમકુમાર-શએર-ખારમેં ગીસ્લે ખલીસે ફુલમેં ખુશબો હે વો.
આંખકે પરદેમે બેઠા બનકે એક આંસુ હે વો.
જબ તલક તુજમેં ખુદીહે ઉસકો ક્યા દેખેગાતુ.
દીલકી આંખે ખોલકર દેખે તે ફીર હરસુ હે વો.

દુરજન—તેરાખુદા કીસ ચીઝકા બના હુવા બુતહે.

પ્રેમકુમાર—મુરખ નાદાન સોનેકા બુત, ચાંદીકા બુત, પિતલકા બુત, તાંબેકા બુત, તેહરીરકા બુત, તકરીરકા બુત, જીંદા બુત, મુરદા બુત, હસ્તા બુત, રોતા બુત, મેં બુત, તુ બુત, ઇન સબ બુતોંકા છોડદે ખુદીકે ખીરકેકા ફાડ ડાલ રામનામ જપ રહીમ કરીમકી સમરનફેર ખુદીકો લાત માર ખુદાકી ઝાતમેં સમાજા ઓર ફીર ઉસકો દેખ.

પ્રેમકુમાર— (ગાના.)

ન તુ જોગી બન ન બીરાગી બન, ન લગાકે ખીક તુ બનમેંજા,
જો ખુદાકા હય તુજે ઢુંડના કીસી મારફતકે ચમનમેં જા.
જો ખુદીકો અપની મીટાએગા તો ખુદાકી ઝાતકો પાયેગા,
તુજે ઉસકા નુર હય દેખના તો મીસાલે ચાંદ ગહનમેં જા.
વોહી ઈસામેં વોહી મુસામેં વોહી કાબેમેં વોહી કલીસામેં,
વોહી કૃષ્ન બનકે હય છુપ ગયા ઉસે ઢુંડ લે બીન્દ્રાબનમેં જા.
વોહી રામમેં વોહી રહીમમેં વોહી અલીફલામ ઓરમીમમેં.
વોહી કહે કે કુન કહી ચલદીયો ઉસે દેખ અપને તું તનમેંજા
તું અમસ મીટાતા હય રંગ બુ તુજે કૌન જાને હય કૌન તું,
કહા માન અસગરે એ નવા તુ યહાંસે અપને વતનમેં જા.

દુરજન—દેખ નાદાન દુનીયામેં કેસી સાફ સુતરી સડકેં હેં એક એક મીલકે બાદ ચુનેંઈંટ ઓર પલેસ્તર કે બને હુવે પહેરેદાર સફેદ વરદીપેને ખડે હંય જો હર્ફ ફરદે બશરકો બતા રહે હંય કે ઇતના રાસ્તા તે હુવા ઓર ઇતના બાકી હે. એક સડક ઉત્તર કો જાતી હે, દુસરી દકખનકો તીસરી પુરબકો ચવથી પચ્છમકો મગર યેતો બતા તેરે ખુદાકે મકાનકો કોનસી સડક જાતી હે; કોનસે પત્થરપર ઉસકા પત્તા લીખા હુવા હે તેરા ખુદા કહાં મીલ સકતા હે.

પ્રેમકુમાર—મેરા ખુદા.

દુરજન—હાં હાં તેરા ખુદા.

પ્રેમકુમાર—સમંદર કો દેખ વો બતા રહા હે કે મેરી મોજોમેં પોશીદા હે મેરે જોશો ખરોશમેં ઉસકી ઝલક હે કીનારે આવાઝ દે રહે હેં કે ઓ મગરૂર ઇનસાન ઇધર દેખ મેરી હસ્તી મેરી બે ચારગી મેં ઇસીકી સાન નુમાયા હે રૂઇધુને કે હાં પાસ

પાસ હો જાતીહે મગર અપની ઝબાનસે તુહી તુકા ગીત ગાતી જાતી હે લોહા આગમેં તપતા હે હતોડોસે કુટા જાતા હે સાંચેમેં ઢલતાહે હઝારોં તકલીફેં ઉઠાતા હે મગર અસલી સુરતકો નહીં છોડતા પરવરદીગાર નીરાકારકી મારફતકા હાલ તેહરીર હે.

દુરજન—અચ્છા આજમેં બાગમેં જાઉંગા તો નીમકી ટેહની ઝુકાકર ઉસસે તેરે ખુદાકા પત્તા પુછુંગા.

પ્રેમકુમાર—જાહીલ ઓર બેવકુફ રાજા શાખકો ઝુકાકર કયા કરેગા.

શએર—દેખના હે ઉસ્કો તો અપને ગીરે બાનમેં ડાલ.
દીલકે પરદેમેં લીખા પાયેગા હર્ફે ઝુલજલાલ.
નીમકી ટેહની ઝુકાકર ઈસસે કયા ફલ પાયગા.
ખુદ અગર ઝુક જાયગા તુજકો ખુદા મીલ જાયગા.

દુરજન—મેં ઓર ઝુક જાઉં આસમાન ઝમીનકે આગે ઝુક જાયેં ગુલશનમેં શરૂ કીસી સરવે કતકો દેખકર ઝુક જાયે શેર લોંમડીકે આગે ગરદન ઝુકાયે હાથી ચુંટી કે આગે ગડગડાયે ફરીશ્તે ઇનસાનોં કે આગે સર ઝુકાયેં યે સબ મુમકીન હેં મગર મેંને અપને સરકો ઝુકના નહીં સીકાયા.

પ્રેમકુમાર—મગરૂર રાજા જબ હઝરત આદમકા બુત બનકર તૈયાર કીયા ગયા થા તો તમામ દુનીયાકી મખલુકાતને ઉસ્કો સીજ કીયા મગર એક નાપાક હસ્તીથી જીસને ઉસ્કો સીજદા નહીં કીયા કયા તુ ઉસ્કો જાનતા હે વો કોન થા.

દુરજન—વોભી કોઇ મેરા હમ ખયાલ હોગા.

પ્રેમકુમાર—હાં બેશક

શએર—તેરી સુરત તેરી સીરત તુઝસા વો નાદાન હે
વોભી એક સેતાન થા ઓર તુ ભી એક સેતાન હે

દુરજન—બેહુદા કમીને મેંને આજતક કભી યેસર ખુદાસે ભી નહીં ઝુકાયા.

પ્રેમકુમાર—તો કયા વાકઇ તુને સર કભી નહીં ઝુકાયા.

દુરજન—નહિ! નહિ! નહિ.

પ્રેમકુમાર—દેખના કહીં ઝુટ નહો.

દુરજન—કયા મેં ખુદા હોકર ઝુટ બોલુંગા.

પ્રેમકુમાર—અરે ભાગો ભાગો દોડો વો સાપ કાલા નાગ !

સભાદરબારી—કહાં.

દુરજન—ઈધર.

પ્રેમકુમાર—ઇધર દેખો ઇધર.

દુરજન—(ઝુકકર) ઇધર ઈધર.

પ્રેમકુમાર શાએર—તારા તેરા આજ સચ્ચા હોતે હોતે રૂકગયા.
દેખલો જો સર નહીં ઝુકતા થા ખુદહી ઝુક ગયા,

દુરજન—પાજી ઝલીલ કુત્તે યે જાલ સાઝી.

પ્રેમકુમાર-શાએર—ગરદનકો જીસકી નાજથા કે મુજમેં ખમ ન થા.
જીસ સરકો યે રૂગુર થા હરગીઝ નહીં ઝુકા.
વો આજ હોકે ખુદહી સર મુસાર ઝુક ગયા,
એકબાર ઝુક ગયા કે યા સોબાર ઝુક ગયા;
જો અપને કોલો ફેલકો પુરા ન કર સકે.
લાનત હો ઉસ બશરપે જો ઉસકો ખુદા કહે.

દુરજન—નમકહરામ કમ ઝર્ફ ઝલીલ બાગી આજ તેરા ભાઠાઇ પાક કરતા હું.

પ્રેમકુમાર—પરવા નહીં બડ ઓર શૌખશે વારકર મેં મરનેસે હરગીઝ નહીં ડરતા હું, યાદરખ ઝાલીમ.

ઝુંતો સબ કહેંગે જબકે મેં બેજાંન હો ગયા,
બંદા ખુદાકે નામપર કુરબાન હો ગયા.

દુરજન—મુજે જાનતા હે મેં કોન હું.

પ્રેમકુમાર—મેં અચ્છીતરાં તેરી હસ્તીકો પેચાનતા હું, તુતો ક્યા તેરી સાત પુસ્તકુ જાનતા હું.

દુરજન—ભલા મેં કોન હું.

પ્રેમકુમાર—નમૃદ કા ભાઇ ફરાઉનકા માજાયા શદાદકા હમ શરીબ ઓર હરનાકસકા હમ ખ્યાલ.

શાએર—કતરએ નાપાકસે હસ્તી તેરી નાપાક હે,
ઓર વો પરમાતમા હેં માલીકે અફલાક હે,
યાદરખ ઇતના અગર તુ સાહી બે ઇદરાક હે,
ખાકકા પુતલા હે તુ આખીર કો હોના ખાક હે.

દુરજન—જેહર દેદુંગા.

પ્રેમકુમાર—ખુશીસે મગર મેં યાદ રખના.

દુરજન—ક્યા.

શએર-પ્રેમકુમાર-પુતલએ ખાકી તુઝે એકદીન કઝા આ જાયગી,
તેરી હસ્તીપર દુત્તે આકર ફના પા જાયેગી.
દોસ્ત ભીજક તુઝકો સારે ખાકમેં ધર આઇંગે,
કબ્રમેં ડાલેંગે તુઝકો લોટ વો ઘર આઇંગે.
જબ ફરીસ્તે આયંગે કરને તુઝે યાદ આયગી,
જીસ્મે કીડે ખાયેંગે રૂહ દેખતી રેહ જાયગી.

દુરજન—ક્રોધ હે.

ચોબદાર આલીયે જન.

દુરજન—લેજાઓ ઇસ બાગીકો શાહી ફાંસી ઘર પહોંચાવ કલ બારા બજે દો પહેરકો અપને હાથસે ઉસકો દારપર લટકાઉંગા ઓર ઇસ બગાવતકા મઝા ચખાઉંગા.

શએર-પ્રેમકુમાર-તીર શીનેપે ચલે ઓર હલકપર ખન્જર ચલે,
મેરી રગ રગમેં તુમારે ઝુલ્મકા નસ્તર ચલે.
બુજનેકો હે ચીરાગ હમારે મઝારકા,
મુઝકો ભરોસાહે મેરે પરવરદીગારકા.

દુરજન—પરવરદીગારકા લે જાઓ,

દીવાન—આલીયે જા રહેમ.

શએર-દુરજન-યેતો મુમકીનહી નહીં બઝાઉં મે બે દાદસે,
ચાક કરદુંગા ઇસે બસ ખન્જરે ફોલાદસે.
છોડદું ઝુલ્મોસીતમ ઓર રહેમપે માઇલહું મેં,
યે સબક હરગીઝ નહીં મેને પઢા ઉસ્તાદસે.

શએર-દીવાન-કત્લ કરદેગે ઇસે ગર જોરસે બેદાદસે,
આલમ્મા નીકલેગી દહને ખંજરે ફોલાદસે.
રહેમ કીજે રહેમ આખીર ઝેહરે સાયા હમભી હેં,
ગીર પડેગા આસમાં મઝલુમકી ફરીયાદસે.

પ્રેમકુમાર—પીતાજી આપ કીસસે રહેમ ચાહતે હેં, આપ યે સમજના કે બેટા બાપપર કુરબાન હોગયા ઝીંદગી ક્યા હે પાનીકા બુલબુલા મહીકા બીછોના ચીરાગે સહર.

શએર—ઉસકી ક્યા હસ્તી હે જો બેદીન હે બઝાત હે,
દે હમેં ઝીલ્લત યા ઇઝઝત યે ખુદાકે હાથ હે.
હસ્તીયે ઇન્સાં ફકત એક ખ્વાબ કીસી બાત હે,
ચાર દીનકી ચાંદની હે ફીર અંધેરી રાત હે.

દુરજન—અંધેરી રાતહે બે જાવ.

(હુકમ દેકર જાતા હય.)

દીવાન—એ ચર્ખ કજરફતાર દુ કર્યું દરપે આઝાર હે અફસોસ યે ઝાલીમ બાદશાહ મેરે લખ્તે જીગરકા ખુન બહાનેકે લીયે તૈયાર હે આહ મેરા મોનીસ મેરા મદદગાર મેરા હમદમ મેરા ગમખ્વાર ઇસ વક્ત કોનહેં જો મેરે હાલે ઝારપર ચાર આંસુ બહાયે ઓર એક દુખીયા મજલુમકી ઢારસ બંધાય.

શએર—નઝરકી સાત તારીકી મેં અપના છોડ દેતી હે,
સીયાકારી મુનવ્વર દીલકા શીશા તોડ દેતી હે.
યે હાલીક ગેમસે હમકો નીંદ દીનરાત દેતા હે,
શીયા બખ્તીમેં કબ કોઇ કીસીકા સાત દેતા હે.
નીકલકર કેતેહેં આસુ હમારી ચશ્મ ગીરીયાંસે,
કે તારીકીમેં સાયાભી જુદા રેહતા હે ઇન્સાંસે.

હાય મેરી કોઇ સુનનેવાલા નહી મેરે હાલપર કોઇ તરસ ખાનેવાલા નહીં હે પરમાત્મા મુઝ દુખીયા પર રહેમ કરમા, મેરે મઝલુમ બચ્ચેકો ઝાલીમકે પંઝે અજલસે બચા, ક્યા કોઇ મેરી ફરીયાદ નહી સુનતા કોઇ મુજ દુખીયા તક નહીં પહોંચતા હે રામ ક્યા મેં ખુદકશી કરલું ક્યા અપના દામન અપને ખુનસે ભરલું હાં મુઝે ઐસા કરના હોગા ઓર પ્યારે પુત્રકી તડપતી હુઇ લાશ દેખનેસે પહેલે મરના હોગા.

(ખન્જર માગના ચાહતા હે સીપેહસાલાર આકર હાથ પકડતા હે.)

સીપેહસાલાર—ન ગભરા ન ગભરા પ્યારે દોસ્ત ન ગભરા તેરી તમામ આહ ઝારી મેંને સુની મેરે દીલપર ચોટ લગી બેકરાર નહો દીલકો ઢારસ બંધાકસમહેં ઇસ તલવારકી આબકી કસમહે ઇસ ખુંખાર ખન્જરકી જોહરકી કસમ હે ઇસ તમંચેકી કસમ હેં ગરજદાર આવાઝકી કસમ હેં ઇસ ભારતમાતાકી કસમ હેં હિન્દુ મુસલમાનકે ઇત્તફાકકી ઓર કસમ હેં ઇસ બેનીયાઝ કારસાઝકી.

અમર—તુ દોસ્ત હૈ ઔર મેં દોસ્તીકો નીભાઉંગા,
યે સર કટાદુંગા મગર ઉસ્કો બચાઉંગા.
યે દોસ્ત તેરે વાસતે કુરબાન જાએગા,
હીન્દુકી જાન બચાને મુસલમાન જાએગા.
(દોનોં જાતે હૈં દુરજન ગુસ્સેમેં આતા હૈ.)

દુરજન—ઉફ ગઝબ સીતમ મુઝે અભીઅભી એક આદમીકી ઝબાની માલુમ હુવા; કે સીપેસાલારને ઉસ હસીન લડકી રામાબાઇકા ખુન નહીં બહાયા. બલકે ઉસ્કો અપને ઘરમેં છુપાયા હૈ અભી લશ્કરે જર્રાર ભેજતા હું ઔર દોનોંકો ગીરફતાર કરાકે મંગાતા હું.

અમર—ફુંકુંગા ઔર જલાઉંગા મેં નારકી તરાહ,
ઉસ્કો ડસુંગા આજહી એક મારકી તરાહ
કાટુંગા સર હાથસે તલવારકી તરાહ.
હીલને ન દુંગા ઉસ્કોમેં બીમારકી તરાહ,
પીજાઉંગા મેં ખુનકો ખુંખારકી તરાહ.

બાબ દુસરા સીન દુસરા

કોમીક.

(મકાન રંગીલી ગાના રંગીલીકા.)

મોરા બાલા જોબન દેખો તાકો મારો ના નયના,
મોરી કંવલી છતીયાં ઇન બાતોંસે દુખતી હય સદા.
હજારો મરતે હય ઇસનોંક પલક પર.
લાખોં મરતે હૈંય ચહેરેકી ઝલક પર,
કરોડોંસે જપી માલા હય માથે ટીલીઅપર—મોરી કંવલી.

રંગીલી—હાય અલ્લા કીધર જાઉં કીસ્કો અપની બીપતા સુનાઉં યે જોબન ઔરભી બુરી બલા હૈં જબતક ઇસ્કા કોઇ ચાહને વાલા નહો મઝાઇ નહીં આતા ન રાત્રે શબાબકી મતવાલી આંખેં કીસીકી રાહ તકરહી હૈં યે ગુલાબી રૂખસાર કીસી ફેશનેબલ આશીકકે હોઠોં તક પહોંચનકી તમન્ના રખતે હૈં યે ઉઠતે ઉઠતે જોબન કીસીકે હાથસે છુનેકી આર્ઝુ મંદ હૈંય હાય અલ્લા રંગીલી જેસી શોખ ઔર અલબેલી ઔર અબતક રહે અકેલી, અખબારમેં

બી શોહર કે વાસ્તે ઇન્તીઝાર દીયા મગર અબતક કોઇ નહીં આયા ખુદાયા યાઇલાહી જલ્દ ભેજદે કોઇ ફેશનેબલ દુલા જો બગાગે આકર હુસ્ન ઇશ્કકા ચુલા અલ્લા મીયાં કોઇ વો દીન બી હોગા કે મેરે સમા હુસ્નકે ઇર્દ ગીર્દ કોઇ આશીક માનીન્દ પરવાના ઘુમે ઓર કોઇ જન્ટલમેન શેદા આકર અપને પ્યારે પ્યારે હોઠોંસે ઇન ગોરે ગોરે ગાલોંકા ચુમે.

પડી હું બીસતરે ફુરકતપે મેં બીમારકી સુરત.
ઇલાહી જલ્દ દીખલાદે મુઝે દીલદારકી સુરત.

ઘનચક્કર—(આકર)

નઝર આતીહે જીસસે મુઝે ખમદારકી સુરત
તડપતા સાંપકી માનીન્દ હું પરકારકી સુરત.

હાય હાય ઓરત કમાકે કોઇ કાફરીપરીકે યા અલ્લાહ અગર યે મુઝકો મીલ જાયે તો દીલકે અમારેમેં ફરવાકા ખુબ જાય ઓર બન્દા રાજા ઇંદરકો બી ખાતીર મે ન લાય.

રંગીલી—મુનલી પરવર દીખાદે મેરી દુઆ સુનલી હાય હાય, કયા ભોલી ભાલી સુરતપાઇહિ ગોયા અલ્લામીયાંને ખુદ અપને હાતસે ફુરસતમેં બયઠકર બનાઇહે.

ઘનચક્કર—હાય હાય કયા મુસ્કરા પુકડ લુગાઇ હે ગોયા અલ્લામીયાંને કીસી ચાટ વાલેસે ઇસકી સુરત બનવાઇ હે.

રંગીલી—જરા ઇધરતો દેખો મેરીજાન મેરે આશીક નાદાન.

ઘનચક્કર—લો ભાઇ યે કીસ ડોલ યે મુઝે કયા આન યે શાન પુરા અઠાઇસ બરસકા જવાન ઓર પીરકી આશક નાદાન હાં અબ ઇસકો મીલના ચાહીયે એસા ન હો કોઇ આજાવે ઓર મુઝકો શરમાના પડે ઇસ હુસ્નકે પોસ્ટ ઑફીસસે બેરંગ વાપીસ જાના પડે કયુંજી આપને મુઝે બુલાયા ?

રંગીલી—આપ યહાંપર કીન ગરજસે તસરીફ લાયે હેં ?

ઘનચક્કર—મુઝકો માલુમ નહીં આપ અપને દીલસેં પુછ લીજીયે કયુંજી આપકાનામ.

રંગીલી—જી મેરા નામ હે રંગીલી.

ઘનચક્કર—હાય, હાય, ઓરત હે યા કલઇદાર પતીલી.

રંગીલી—કયા આપ મુઝસે શાદી કરેંગે.

ઘનચક્કર—નેકી ઓર પુંછ પુંછ.

રંગીલી—ક્યા આપકા ઇકરાર હૈ.

ઘનચક્કર—અજી મેં તો ક્યા મેરા સારા ખાનદાન આપકી સાદી કરનેકો તૈયાર હે.

રંગીલી—તો ફીર કાઝી સાહબકો બુલાઇયે.

ઘનચક્કર—જાની પહેલે ઝરા ગલેસે તો લગાઇયે ઓર એક ગરમા ગરમ બોસાતો દીલાઇયે

રંગીલી—કયુંજી બોસા કીસકો કહેતે હેં?

ઘનચક્કર—(બોસા લેકર) ઇસકો કહેતે હેં અચ્છા જાની કોઇ નમકીન ગાનાતો સુનાઇયે ઓર યહાંસે લેકર વહાંતક સબોંકો દીવાના બનાઇયે.

રંગીલી—બહોત અચ્છા જનાબ.

(ગઝલ.)

ઇદકા દીન હય ગલેસે તો લગાએ કોઇ.
દીલમેં જો આગ લગી હય વોહ બુઝાએ કોઇ.
ઉસ ઘડી દેખે કોઇ હાલ કીસી આશીકકા.
વાદએ વસ્લ કરે, ઓર ન આએ કોઇ,
વસ્લકી શબ ઉને છેડા તો લગે યું કહેને,
હાય ટુટે જો હમે હાત લગાએ કોઇ.
હય યહીં દમમેં નીકલ જાએગી જાને આસમર,
આખરી દમતો મેરી જાકો બુલાએ કોઇ.

(સીન ખતમ.)

બાબ દુસરા સીન તીસરા,

(શાહી જેલખાના.)

ગાનાં પ્રેમકુમારકા.

ખોલ કર આંખે જો દેખા તો યહાં કુછ ભી નહી,
મા સીવાએ રંજો હસરતકે યહાં કુછ ભી નહીં.
હમ અજલસે સુનકે આએથે બહોત તારીફ પર,
આકે જબ દુનીયામેં દેખા તો યહાં કુછ ભી નહીં.
પૂછા દારાસે કહો દુનિયાસે તુમ ક્યા લે ચલે,
દસ્તે હસરત મલ કે બોલા મહેરબાં કુછ ભી નહીં.

કભતો ઉડતેથે ફરેરે આજ ઉનકી કબ્રપર,
ના મુરાકીકા હય ઝંડા ઓર નીશાં કુછ ભી નહીં.
રંજ હોગા દેખ લોગે તુરબતે અગર અગર
ખાકો મીટ્ટીકે સીવા અબ તો વહાં કુઝ ભી નહીં.

પ્રેમકુમાર—ઉફ યે વો જગાહે જહાંકી હરેક ચીઝ મુકય્યદ હે ઇસ મકાનકી ઇટેં ચુને ઓર પથ્થરકે દલદલમેં કેદ હેં કેદી મકાનકી ચાર દીવારી મેં કેદ હે હાત ઓર પાઉં લોહેકી હતકડીયોં ઓર બેડીયોંમે કેદ હય હ ઙી ઓર બેડીકા લોહા કેદીકે હાત પાઉંમે કેદ હે લાખો અરમા ઓર હસરતે કેદીકે દીલમેં કેદ હેં કેદી પહરાગીરકી નીગાહોમેં કેદ હે પહેરાગીર ઝાલીમરાજા કે હુકમમેં કેદ હે ઝાલીમરાજા કુદરતકે ખલકમેં કેદ હે ખુદી ઝાલીમરાજા કે દીલમેં કેદ હે.

શાએર—ઇસ જગાકે ઝર્રે ઝર્રેમેં ફનાકા નઝરે.
કાનમેં હસરતકી આતી હ બડી આવાઝહે,
નખ્લમેં ગુલ કેદ હે ઓર ગુલમે ખુશબુ કેદ હે
આંખમેં પુતલી હે બંધ ઓર ઉસમેં આંસુ કેદ હે.
રૂહ જીસ્મમેં કેદ હે ઓર જીસ્મમેં દીલ કેદ હે
હુસ્ન રૂખમેં કેદ હે ઓર રૂખમેં એક તીલ કેદ હે
જીસ્મમેં ઇસ માસ ચે આના જાના કેદ હે.
પેટમેં ઇન્સાનકે બસ આબોદાના કેદ હે

(દીગર.)

આબહે તલવારમે ખંજરમે જોહર કેદ હે
લાલ પથ્થરમેં સદફમે હાલ ગોહર કેદ હે
ઝીંદગી દેકર કીયા ઇનસાનકો હસ્તી મેં કયદ
બાદ મરનેકે કીયા ફીર કબ્રકી પસ્તીમેં કેદ
દેખલો જાકર સમંદર કતરા કતરા કેદ હે
ઓર કમીં સમઝે હુવે જીસકા ઝર્રા ઝર્રા કેદ હે
બસતો સ.બીત હો ગયા સારા ઝમાના કેદ હે
કેદખાના ભી તો અનદર કેદખાના કેદ હે

(જેશંકર દરોગાકા પહેના કેદ હુવે નઝર આના, ઓર સીપેહસાલારકા આના.)

સીપેહસાલાર—જેશંકર

જેશંકર—જી : હુઝુર ફરમા [illegible] ઇસ જગા કીસ તરહ આના હુવા.

સીપેહસાલાર—જેશંકર [illegible] કર સકતે હો.

જેશંકર—જો હુકમ.

સીપેહસાલાર—તુમ જાનતે હો કે જો લડકા શાહી કેદખાનેમેં હે કોન હે?

જેશંકર—દીવાન સાહબકા [illegible] એક બાગી મુજરીમ.

સીપેહસાલાર—ઉસકી [illegible] ?

જેશંકર—હુઝુર મેં સમઝા નહીં.

સીપેહસાલાર—મેં ઇસ [illegible] કે [illegible] આયા હું.

જેશંકર—હુઝુર યે ના મુમકીન હે આપ ઝાલીમરાજાકે ઝુલ્મો સીતમસે બખુબી, વાકીફ હેં ઉસકા છોડનેકે બાદ જો કુછ મેરા હલ હોગા વોતો આપ સમજ સકતે હેં.

સીપેહસાલાર—મેં ઇસ કામકે લીયે એક લાખ રૂપીઆ દેનેકા તૈયાર હું.

જેશંકર—માફ ફરમાઇયે મેં યે કામ કરનેસે લાચાર હું.

સીપેહસાલાર—અચ્છા તો મેં અપની દોલત બાલ બચ્ચે અપની બીવી સબ કુચ્છ ઇસ હિન્દુ લડકેકી જાન કે લીયે કુરબાન કરનેકા તૈયાર હું.

જેશંકર—આલીજે જહાં મેં ફીર કેતા હું કે મજબુરન લાચાર હું.

સીપેહસાલાર—કયા કહા લાચાર ?

જેશંકર—જી સરકાર.

સીપેહસાલાર—ઓ બેદે બુઝદીલ નામર્દ શર્મકર ગયરત કર મેં મુસલમાન હોકર એક હીન્દુ લડકેકી ખાતીર અપની દોલત અપની બીવી અપને બાલ બચ્ચે તક કુરબાન કરનેકા તૈયાર હું ઓર તુ હીન્દુ હોકર ઉસકે લીયે કુચ્છ કર નહીં સકતા.

શએર—કુછ સોચ અપને દીલમેં કુછ એફે ખુદા તો કર.
ઇન્સાન હેં તુ દીલમેં કુછ શર્મો હયા તો કર.
જાતાહે દેખલે હિન્દુ ધરમકી લાજ,
ઉસકો બચાકે રખલે હીન્દુ ધરમકી લાજ.

જેશંકર—ડેરા મુઝે સોચનેદો હાં હાં મેં જુરૂર બચાઉંગા હીન્દુ ધરમકે નામકો બદ્દા ન લગાઉંગા મગર ઇસકે લીયે આપકો એક તકલીફ કરની પડેગી.

સીપેહસાલાર—વો ક્યા ?

જેશંકર—આપ કીસી ફકીર યા મોતાજકે લડકેકો કુછ લાલચ દેકર લેઆએં મે દીવાન સાહબકે લડકેકી જગા ઉસકો ફાંસી પર લટકાદુંગા.

સીપેહસાલાર—ક્યા એસા હો સકતા હે,

જેશંકર—હાં.

સીપેહસાલાર—અચ્છા મેં જાતા હું ઔર કીસી લડકે કો લાતા હું.

(સીપેહસાલારકા જાના.)

બાબ દુસરા સીન ચવથા.

(સીપેહસાલારકા મકાન.)

સીપેહસાલાર—અફસોસ અપને એક અમીર હીન્દુ ભાઇકે લડકે કો બચાને કે ખાતીર ક્યા મેં કીસી ગરીબ બચ્ચેકા ખુન બહાઉં નહીં એસા કભી નહીં હો સકતા. ઇસ અમીરી ઓર ગરીબીકે સવાલ કોભી રદ કરના ચાહીયે અમીર કોન ? ગરીબ કોન ? કોઇ નહીં સબ અમીર સબ ગરીબ ઉસ હાકીમેં બાલાકે આગે જો અર્શે આઝમ પર જલ્વાઅફરોઝ હે અમીરો ગરીબ સબ એક હેં વો એસા ઇન્સાફ પસંદ હે કે ઉસને સુરજકી રોશની ચાંદકી ચાંદની, દરીયાકા પાની, હવા, આગ, મટ્ટી, સબકો એક બરાબર દી. અમીરી ગરીબીકા કુચ્છ ખ્યાલ ન કીયા ઇસ ફાની દુનીયાકો દેખો કોઇ નાઇ કહેલાતા હે, પાઉં દબાતા હે ખાન સરપર ઉઠાતા હે, કોઇ જુલાહા હે, ચમારહે સુરત આદમીકી રખતાહે મગર ઝાતમેં હેટા મશહુર હે મગર નહીં ઉસકી નઝરોમે સબ એક હેં વો ઝાત પાતકો નહી પુંછતા ઉસકે દરબારમેં કરાબ ઓર કરમકી પુછ હે જબ સાબીત હોગયા કે અમીરો ગરીબ દોનો એક હેં તો મેં કીસી ગરીબકે બચ્ચેકો કયું લે જાઉં ઇસસે બેહતર હે કે અપને બેટે અપને બાલકો લે જાઉં, અપની મામતા કો આગ લગાઉં ઓર હીન્દુ ભાઇકી ઓલાદકો બચાવું.

ખોજા સીપેહસાલાર—મેરે સરતાજ કીસ સોચમેં હો !

સીપેહસાલાર—આજ મુજે યે સોચ હે જીસે તુમ ચાહો તો દુરકર સકતી હો.

ખોજા—વો એસા કોનસા કામ હે.

સીપેહસાલાર—ક્યા તુમ મેરા સવાલ પુરા કરને કે લીયે તૈયાર હો !

ખોજા—પુછીએ આપ.

સીપેહસાલાર—ફીર સોચ લો ઈનકાર તો નહીં કરોગી !

ખોજા—ક્યા મજાલ હરગીઝ નહીં.

સીપેહસાલાર—તો સુનો તુમ્હારે નુરે નઝર લખ્તે જીગર વહીદકી કુરબાની દરકાર હે ઓર હીન્દુ ભાઈ કે લડકેકી જાન બચાને કે લીયે વહીદકા ખુન દરકાર હે.

શાએર—નઝરે કઝા યે આજ હમારા વહીદ હો,
હીન્દુકે લડકે કે લીયે લડકા સહીદ હો.

ખોજા—લે જાવ ખુશીસે લે જાવ મેં તુમ્હે કોલ દે ચુકી હું. અપને હાતસે અપને પ્યારે બચ્ચેકા જાન દે ચુકી હું. મુજે ઈસકા મુતલક ગમ નહીં આખીર મેંભી ઉસીકી ઉમ્મત મેંસે હું કે જીનકી ખાતુને નેકને અપને અઠારા બરસકે નવ જવાનકો સહેરા બાંધકર કરબલાકે મેદાનમેં નાનાકી ઉમ્મતકે લીયે શમશીરોંકે સાયેતલે ભેજ કર કુરબાન કરદીયા. મેં ઉનીકી ઉમ્મતમેંસે હું જીનોને અપને છે માહકે બચ્ચેકો ઉમ્મતકે લીયે તીરોંકા નીશાના બનવા કર શહીદ કરદીયા હીન્દુ ઈસ્લામકે દોસ્ત હેં તો મેં ઈસ્લામકે લીયે અપના બચ્ચા ઉન પર કુરબાન કર દુંગી.

શાએર—પરવા ન કીજીયે ઈસકી જો આંખ આજ બારહે
બેચેન જાન હેં મેરી દીલ બેકરાર હે
હીન્દુહેં દોસ્ત આપકે ઓર હેં આપીરે યમ.
લે જાવ મેરે લાલકો ઉનપર નીસાર

વહીદ બહાર આઓ

વહીદ—હાઝર અમ્માજાન.

ખોજા—મેરા કહામાનોગે

વહીદ—ક્યું નહીં.

કેહેના ન માનું આપકા તો જીસ્ત જીસ્તમેં હે
આદર તુમારે કદમોં તલે તો બહીસ્ત હે

ઝોજા—તુમસે એક ચીઝ માગું ઇનકારતો નહીં કરોગે !

વહીદ—હરગીઝ નહીં.

ઝોજા—લોસુનો મુજે તુમારી જાન દરકાર હે.

વહીદ—ખુશીસે શોખસે લે લીજીયે લાઇયે મુઝે ખંજર દીજીયે મેં અપને હાતસે સરકાટકર આપકી ખીદમતમેં પેશ કરૂંગા.

સીપેહસાલાર—બેટા અસલ બાત યે હે કે હીન્દુબાઇકે લડકેકી જાન પર બની હેં અગર ઉસ્કે લીયે કોઇ અપની જાન કુરબાન કરે તો ઉસ્કી જાન બચ શકતી હે

વહીદ—ચલીયે

શાએર—ખુદ દાર પર ચડુંગા મેં ઉસ્કો ઉતારકર,
ફેંકુગા ઉસ્પે જાનોંકો અપની મેં વારકર,
લે ચલીયે શૌકસે મુજે એજાન દીજીયે.
હીન્દુ કે લાલપર મુઝે કુરબાન કીજીયે,

(સબકા ગાના.)

કરેં કુરબાન જાનવારેં, અપને કોલસે હમ ન હારેં,
મેરે ચૌહર સોચો ઝરા. હાલ કયા હોવેગા.
કરે કુરબાન કુરબાન હે, સર મેરા હીન્દુ ભાઈ પર.
નામ હે મેરા જાનીસાર લાજ સરમ અબ તુમરે હાત
બારબાર ફીરદીમા કરે કુરબાન જાનવારેં.

બાબ દુસરા સીન પાંચવા.

કોમીક.)

(મર્દાન તારા વમુસ્તરી દોનોકા ગાના.)

ઉઇ મેં મર ગઇ બઇયાકે મુરકાનેસે,
તોડી ચુડીયાં સારી બહાનેસે. ઉઇમેં.
મુજકો ભલા કયાથી ખબર
ઢીટનગર ઘાટ ચલત રોકે ડગર
ફેરેગા સોસે બલજોરી ઇસમુંકે લગાનેસે. ઉઇમેં,

તારા—બ્હેન મુસ્તરી મુજે તો તન હાઇકી રાત કાટે ખાતી હે.

મુસ્તરી—હા બહેન મુઝેભી યે ખાલી સેજ નહીં ભાતી હે.

તારા—મેરે ગુલાબી ગાલ કીસી ગુમને વાલેકો નજાકર મુરઝાયે જાતે હૈં.

સુરતરી—ઔર મેરે યે ગદરાયે સેબ કીસી ખાને વાલેકે ફીરાકમેં કુમલાયે જાતે હૈં.

તારા—યા ખ્હુદા કોઈ ભેજદે કોઈ શૌહર ખાહ્ મુફલીસ હો યા નીખટ્ટુ.

સુરતરી—મગર હો ફેશનમેં બટ્ટુ.

તારા—શૌહર નહીં તો યા ખુદા ભેજદે કોઈ બાંકા ટટ્ટુ.

(નોકરોંકા દરવાજા ખટ ખટાના.)

સુરતરી—ક્યા હમારી મુરાદ કબુલ હો ગઈ ખુદાયા ?

તારા—હાં હાં આયા આયા કોઈ ઉલ્લુકા પઠ્ઠા નૌકર આયગા

સુરતરી—દરવાજા ખોલો.

તારા—એહહે ચાંદો પહેલે સેહરો બોલો,

સુરતરી—ઔર યે તો મેરા પ્યારા મીસ્તર બુધ્ધુ હે

તારા—ઔર યે મેરા ડીયર મીસ્ટર નથ્થુ હૈ

શબ્બરાતી—બુધ્ધુ તો નહીં બલકે ઉસકે લીબાસમેં સબ્બરાતી હુ

જુમ્મેરાતી—ઔર નથ્થુ કે લીબાસમેં મીસ્ટર જુમ્મેરાતી હે

સુરતરી—યે રંગ ચહેરેકા તેરે હે આજ ક્યું કાલા.
યે કીસકે ગમને તેરા હાલ યું બના ડાલા.

શબ્બરાતી—સુનાઉં કયા મેં તુઝે મૈ મેરી ગુલેલાલા
તેરે ફીરાકમેં જલજલકે હે ગયા કાલા.

તારા—ગુલાબજો વો જોસુર્ખીથી ગાલ કે અંદર.

જુમ્મેરાતી—તેરે ફીરાકને મુઝકો બનાદીયા બંદર

સુરતરી—તો ક્યા પ્યારે બબ્બુ તુમ મુઝકો ચાહોગે ?

શબ્બરાતી—મેંતો તુમેં એસા ચાહુંગા જેસે હડીકો કુત્તા છીંચડેકો બીલ્લી દેશી સરાબકો પોર્ગી ઔર મોચી, ગુરકો ગવૈયા ઔર ચમીનેકો પુરબીયા રંડીકો મીરાસીકો બાપ, વણીકો બાપ મઝદુરોકો બર્ફ સૉપ ઔર બેટીકો બાપ.

તારા—ઔર મુઝકો કીસ તરહ ચાહેગે આપ ?

જુમ્મેરાતી—મેં તુમસે ખુબ નીભાઉંગા મેં તુમકો એસે ચાહુંગા હમ્મસીરકો જેસે ભાઈ ચાહે, ગન્નેકો જેસે બરીની ચાહે, રેવડી જેસે ચરસી ચાહે, પ્લાટકો કેરેક્ટર રાશનકો થીએટર તલ્વારકો

જંગી બંમનકા બંગી ચહાતાહૈ મેં તુમકો ઐસે ચાહુંગા. ઔર ઐસે નીભાઉંગા.

(નથુ ઔર બુધ્ધુકા દરવાજા ખટ ખટાના.)

બુધ્ધુ—દરવાજા ખોલો મેરી જાંન

જુમ્મેરાતી—હેં યે કોન આગયા શેતાન.

શબ્બરાતી—અબતો જુતોંસે મરમ્મત હોગી બેટા જુમ્મેરાતીખાં

તારા—અબ ક્યા કરેં કુછ બતાવ,

જુમ્મેરાતી—મેરી જાંન મુઝે તો કહીં છુપાવ.

શબ્બરાતી—મેરી અન્ના ઇસ પેલુડીકે બેટપર રહેમ ફરમાવ

મુશતરી—અચ્છા હમ તુમકો પુતલા બનાતે હેં, ઇન સ્ટુલોંપર ખડે હો જાવ આવ બહેન ઇન દોનોંકો પુતલે બનાવ.

નથુ—માશુકોકે ઘરમેં બે ધડક ચલેઆના ઇસકા નામ ફેશન હે યુ. સી.

બદુ—ઔર ખુલ્લમ ખુલ્લા જીસ્સે ચાહના આંખેં લડાના ઇસીકા નામ પોઝીશન હે યુ. નો.

શબ્બરાતી—માલીકોંકા ભેસ બદલકર આના ઇસીકા નામ લીયાકત હે. મીહાનમ.

જુમ્મેરાતી—ઔર માલીકોંકે માશુકોંસે આંખેં લડાના ઇસીકા નામ શરાફત હે યુ મા નમ

નથુ—દેખો મીસ્ટર બુધ્ધુ આજસે જો બાત હો અંગરેઝી લેહજેમે હો ક્યું કે આજ કલકી ઔરતેં ફેશનેબલ છોકરોંકો પસંદ કરતી હે.

બુધ્ધુ—યસ આઇ સમજાનતા હું અંગ્રેઝી સીપીક કરના મંગતા !

નથુ—ઓ યસ ઇસકા મારીક યુ. સી.

બુધ્ધુ—યસ હમ નો.

નથુ—વેલ બેવાલોગ કીદર ગયા.

બુધ્ધુ—આઇ ડોન્ટ કુછ નહીં જાનતા.

નથુ—વેલ વો સામનેકા રોમ્બર શટ ભય યા ઓપન યુ. સી.

જુમ્મેરાતી—વાહરે અંગ્રેજી ફેશન હમ સી.

બુધ્ધુ—પીસ ડોર ઇઝ બીલકુલ બંદા.

સબ્બરાતી—દરવાજા બંધ.

જુમ્મેરાતી—ધાંધ્ધી દન્દ.

નથ્થુ—વેલ મીસ્ટર બહુ બીસ ડાર ઓપન હમજાઓ યુ ડીઅર ડેરા યુ. સી,

બુધ્ધુ—ડીકપર ડોન્ટ ટેન્ટ વેઇઠ મચ. ડીયર. યુ. નો.

નથ્થુ—ઑલ રાઇટ યુ, સી.

જુમ્મેરાતી—વાહરી ન્યુ લાઇટ હમ. સી.

જબ ગુટ પુટ ગુટ પુટ સીખતી તબ દેશી બોલી છોડદી.

ઉર્દુમેં મીલાકે અંગરેજી સબ હરો પસ્તા તોડદી.

બુધ્ધુ—ઓ માઇ ગૉડ હમ દુવા કરતા હૈ કે દસ લેડી માઇ જેરે પે ઠર ઉસ્કા ચોટા ચોટા દીન હમારી બડી લંબા ઉમેજ કડો ઇસ ખુબસુરત વુમનકા હમકો હરબન્ડ બનાવ.

જુમ્મેરાતી—બેટા પહલે ડંડા તો ખાવ

બુધ્ધુ—ઓ આસ્માની ગોડ યે કેસા જુલ્મ તોડા

સબ્બરાતી—અબે અપના સાઇનબોર્ડ ઇધર કયું નહીં મોડા હે.

બુધ્ધુ—હાય, હાય એક નહીં બલ્કે જોડા સમજા સમજા યે પુતલી હૈ જવાન લેડાયોને હમારી જુદાઇમેં હમારી સુરત કે માફીક બનવાયે હૈં વાહ કેસે બ્યુટીફુલ હૈં પુતલેં ઇનકે બનાને વાલે તેરે હેન્ડકે સદકે એક શીકલ એક આન, એક બાન, મગર રંઝતો યે હે કે બીચારે હે બેઝબાન ઓ વેલ બુધ્ધુ સાહેબ ઇનકુ અચ્છ તરાહ અંગ્રેઝી મન કરના ચાહીયે. ઓર વેલ યે તો બડા ટાટી હે ઇસકો બીલકુલ સેઇમ નહીં આતી હે. કમબખ્ત મટ્ટીકા બના હૈં મગર કેસા માશકે આટેકી તરાહ તના હે અચ્છા વેલ. દુસરેકો દેખના મંગતા હે એકહી આદત, એકહી ખસલત કયું બે એક ફેશનેબલ ઝંટલમેનકી ડંડે સે મરમ્મત ઇનકે બનાને વાલે કારીગર તેરે હાતેકિ નીશાર મગર ઇનકો શીકાની નહીં ચાઇએ થી મારા માર ભાગ હમ ગુડ નાઇટ કરતા હે ઓ વેલ તુમારે તો પાઉં પડતા હે કયું માનતે હો બાબા હમ હે ક્વાઇંટ બે કસુર ઑ, માઇ. ગોડ. હદી પસલી હો ગઇ ચકનાચુર.

નથ્થુ—હમ આ ગયા યુ. સી. હૈં મીસ્ટર બુધ્ધુ કોધર ગયા ઓ વેલ. માઇ ગોડ. એ કેસા ટરબલ ઓ સંગલ નહીં બલકે ડબલ ઓ હમ તાનમ યુ. સી.

બુદ્ધુ—હમ ભી માનમ સુ. નો.

નથુ—બેટા લોગને હમારી ફુરકતમેં હમારી સુરતકા પુતલા બનાયા હે અચ્છા હમ ઉસકો દેખના માંગતા હે સુ. સી. યે સુત ઇસકે બદનપર ઢીલા હે ઓર ઇસકે ચહેરેકા રંગ ભી ગીલા હે સુ. સી

બુદ્ધુ—યસ. આઇ નો.

નથુ—ઓ. વેલ. ઇસકા હાથ જરા જરા હીલતા હે, ઓર ઇસકી સુરત હમારે પાજી નોકરસેં કુછ કુછ મીલતા હે.

બુદ્ધુ—હેર બેટા તુજે ભી ડંડોંકા ઇનઆમ મીલતા હે

નથુ—ઓ ખબરદાર યે-ક્યા હરકત સો દુસરા રીઆલા ભી કરને લગા મરઅમત ડેમફુલ ગધેકી ઝુલ, ઉલ ઝુલ. ડેમફુલ, અરે બાબા બસ કયું નીકાલતે હો ભુરકસ ઘુ મેરા બાપ હે ઘુ મેરા દાદા હે હાય હાય મર ગયા, જાન ગઇ, સર ગયા, હડી પસલી મત તોડો. અરે બાબા વાસ્તે ખુદાકે છોડો. મેં મર ગયા. ઇશ્કબાન, મેરી નીકલ ગઇ જાન.

જુમ્મેરાતી—

જબ ડંડોકી ઇનપર માર પડી ઓર સરપે જુતી છુટ ગઇ.
તબ દેશી બોલી યાદ હુઇ ઓર ફટપટ ફટપટ છુટગઇ,

સબ્બરાતી—

ક્યા ખુબ હુવા ઇન્સાફ હે યે કે હીસ્સાબરાબર હુવા હે
હમ અપના હીસ્સા લેહી ચુકે, યે બેટા તુમાસ હીસ્સાહે

નથુ—કોન મીસ્ટર બદુ,

બુદ્ધુ—હાં ડીયર નથ્યુ,

નથુ—હમને કેસી માર ખાઇ સુ. સી.

બુદ્ધુ—હમને કેસે ડંડે ખાય સુ. નો.

સુરતરી—હેં યે ક્યા અસરાર હુવા સુબ્હાન અલ્લાહ સુરતકે કેહો ઇન્સાન.

તારા—મેં સમઝ ગઇ જીરકી યે બદઝાતી હે.

સુરતરી—વો કીસકી.

તારા—(બુધ્ધુ ઓર નથુ કા ભેસ બદલકર આના) યે ઉનકી બદઝાતી હે જીનકા નામ સુબ્બેરાતી ઓર જુમ્મેરાતી હે,

સુરતરી—ફીર અબ ક્યા કરના ચાહીયે નથુ ઓર બુધ્ધુ તો ખડા હો જાયગે.

તારા—નહીં. અભી કુછ ઝ.રૂર નહીં કરેંગે જાકે ઇનકા પુતલાહી બતાઉંગે મોંહપર ચાલાકી દીખાયંગે.

સુરતરી—મીસ્ટર બુદ્ધુ સલામ !

બુદ્ધુ—સલામ મગર યે કોન હે મેહમાન.

તારા—મીસ્ટર નથુ આદાબ.

નથુ—આદાબ મગર યે કોન હે આના ખરાબ

તારા—તુમારી મહોબ્બતસે મજબુર હોકર તુમારી સુરતકે પુતલે બનાયે હેં.

નથુ—ઓ યસ, હમ જાનતા હે યે કીસી કારીગરને પુતલા બનાયા હે. મગર ઇનકો મારના કીસ ઉલ્લુકે પઠેને સીકાયા હે યુ. સી. બદ્દુ—ઇનકા બનાના તો વાકઇ કરામત હે મગર મારના સીખાના યે બડે શર્મકી બાત હે.

નથુ—ખાસકર યે પુતલા તો બડા વાહીયાત હે.

બુદ્ધુ—માર ખાતે ખાતે વેલ હમારા હેન્ડ બીલકુલ ટુટા મગર ઇસ પાજીકા ડંડા નહીં ટુટા.

સુરતરી—અચ્છા પ્યારે માફ ફરમાવો. ઓર કાઝી કાબુલવાકર જલ્દ નીકા પડવાઓ.

નથુ—કાઝીસે નીકા પડવાના યે દેશી ફેશન હય યુ. સી.

બુદ્ધુ—ઓઇયસ હમારા હાત મીસ્ટર નથુ મીલાયગા ઓર મીસ્ટર નથુકા નીકાહ હમ પડાયગા.

નથુ—ચાકુ નાયફ યે હેન્ડ ઓર તુમ વાયફ હરીબાયે બીબી ઓર યે બીબા સુંદર યે બંદરીના ઓર તુમ બંદર યે કુરસી તુમ ટેબલ યે ગદ્દી ઓર તુમ નામાકુલ યે ડેલ તુમ ફુલ બોલો નીકાહ કબુલ ...... દોનો કબુલ ....

બુદ્ધુ—અચ્છા આજ હમ તુમારા ઇંગ્લીશ ફેશનસે નીકાહ પઢવાતા હે.

બૉટર, પાની, યે આશીક ઓ જાનીયાર બરનાઇ બહેન ઓર તુમ ભાઇ કાન કાન કાટે સરારકા કુત્તા યે કુતીયાં ઓર તુમ કુત્તા ઓ ભાઇ એલ આટંલ બોતલ યે બુત ઓર તુમ ચુડેલ યે ઢેમ તુમ ફુલ દોનોંકા નીકાહ કબુલ........

સુરતરી—અચ્છા આઇયે ઓર ટેબલપર બેઠકર અખબારોંસે દીલ બહેલાઓ મે.

(... અંદર આજાનાં.)

બુધ્ધુ—હાય યે કોન પુતલે અરે આવ આવ હમેં બચાઓ.
નથુ—ઓ વેલ હમકો ઇનકે પંઝેસે છોડાવ.
શુબરાતી—ખબરદાર શોર ન મચાવ યુ નો.
જુમ્મેરાતી—એટા. યુ. સી. પહેલે ડંડા તો ખાવ યુ. સી.
તારા—મારો મારો યે પુતલે નહીં હેં.
બુધ્ધુ—ફીર યે કીસકી બજબાતી કોન સબ્બરાતી.
નથુ—કોન જુમ્મેગતી.
જુમ્મેરાતી—યુ. સી. સાહબ આદાબ.
નથુ, બુધ્ધુ—મારો મારો.

નથુ બુધ્ધુ વગેરઃ—

મારો મારો પાજી રીન્દોંકો ન ફીર કરે અયસી હરકત
તીગનીકા નાચ નચાઇગે જારે બુધ્ધુ તુ લા ડંડા
અભી લાયા અભી લાયા મેં ડંડાકો એ દેતા હું અભી થંડા
ખબરદાર ઓ ગંવાર ના હનજાર બદ કીરતાર
ખડા હય યે બાવા તેરાં મુસટનડા—મારો
મારો મારો અબે ક્યા તુને હમે કલપાયા છોડો અમ કરનીકા ફલ પાયા
મેરી તોબા હય મુજે છોડો, અબ કરૂન અયસી ફીર હરકત
ખબરદાર ઓ ગંવાર નાહીંજાર બદ કીરદાર ખડા હય બાવાતેરા.
મુસ્ટંડી મારો. મારો.

(જાના સબકા.)

બાબ દુસરા સીન છઠ્ઠા.

ફાંસી.

ગાના પ્રેમકુમારકા.

ભેદ ઇસ જહાનકા નપાયા. કીયા લાખોનેહી તલાશ—ભેદ.
જીસકો જહામેં શાહ બનાયા, ઝીંદામેંહી ઉસકો હય ફસાયા કિય,
બનકે પતંગા જાન નીસારી આખીરકો ખુનભી જલાયા—કીયા.
આયેગી કીસીકે ન કામ યે દુનીયાં, માયાને સબકે હય નચાયા—કી.
જુઠી દુનીયાં ફાની દુનીયાં.

શએર—દુનીયાં જીસ્કો કહેતે હેં, વો એક ગોરખધંદા હે.
ઔર હસ્તી જીસ્કો કહેતે હેં, વો એક કજાકા ફંદા હે.

મેરે પરમાત્મા મેરે દીલમેં સમાજા મુજે ખુદમેં સમાલે ઇસ ઉજડી હુઇ બસ્તીમેં ડેરા હોજાય મેં તેરા હો જાઉં તુ મેરા હોજા મેરે ઇશ્વર મેરે ભગવાન મેં એકલ હું મુજે અપના સુરત દીખાદે મેં તેરે દરશન કો તરસ રહા હું દરશન કરાદે હે પરમાત્મા મેરી

પ્યારી રામાબાઈકિ તુ મહ.રીઝ હે વો મેરી મંગેતર હોચુકી હે મેરા ઇસસે સચ્ચા પ્રેમ હે ઈસકો ઓર મુઝકો દોનું કો તેરી ઝાતપર ભરોસા હે તુ ઉસકી રક્ષા કર.

જેશંકર—લડકે આજ તેરી જીંદગીકા આખીર દીન હે ઇધર આ, ઓર યે કાલા ચોગા ઓર નકાબ પહેન.

પ્રેમકુમાર—હે પરમાત્મા તેરા એસાન હે કે આજ મેરી રૂહકો નજીસ હસ્તીસે નીજાત દીલવાયગા, હે મે કહાં મે કોન અરે વો કોન આહા હા..........વો દેખો શ્યામસુંન્દર મુરલી લીયે બનસે નીકલે વો દેખો ચસરથ નગરકે બાશી કાંધેપે કાલી કમલીયા ડાલે અપની ઉમ્મતકે દોસ્ત એહલે હુનુદકી લાજ રખનેકે લીયે સબ્ઝ ગુમ્મતસે બાહર તશરીફ લાયે વો દેખો શ્રીરામચંદરજી મહારાજ તીર કમાન સંભાલે રાવનકી ખબર લેનેકે લીયે આ રહે હે ઉદર દેખો. ગોરધન ધારી શ્યામ મુરારી, બ્રાજબીહારી, હાતમેં ભારી, બંસરી લીયે મલહારકે સુર અલાપતે હુવે ઝાલીમ કંસકો મારનેકે લીયે આયે અબ નયનકી બદલી બરસેગી નદી નાલે સુકે હે ગંગા જમના પ્યાસી હે ઘટકે તીરથ સોતે હે ભગતીકા હે જાલપડા સત ગયે જજાલ પડા અબ મનકી તૃષ્ણા દુર હુઈ, અબ ચીંતામન કાફુર હુએ, અબ હરકી આમદ આમદ હે, અબ ઇશ્વર કરીમ આયે હે, રામ ઓર રહીમ આતે હે; સંસારકા દાતા આતા હે, ઓર હરકા ઝંન્ડા લાતા હે.

સીપેહસાલારકા મયે વહીદકે આના.

સીપેહસાલાર—જેશંકર લો એક ગરીબકે લડકેકો લેઆયાહું. અપના વાયદા પુરા કરો.

જેશંકર—ખુશીસે,

પ્રેમકુમારકો છોડદેતાહે ઓર કાલી વરદી સીપેહસાલારકે લડકેકો પહેનાતા હે.

સીપેહસાલાર—છોટે દીવાન આવ મેરે હમરાહ ચલે આઓ.

પ્રેમકુમાર—કહાં મેરી રીહાઇ કીસ તરહ હુઇ.

સીપેહસાલાર—અભી જોડા નહીં સબ કુછ બતાદીયા જાયગા.

(સીપેહસાલાર પ્રેમકુમારકો લેકર ચલા જાતા હે.)

જેશંકર—અફસોસ સીપેહસાલાર દીવાનકે લડકેકો બચાકર લેગયા ઇશ્વર જાને કીસ ગરીબકે લડકેકો પકડ કર લાયાહે અફસોસ કેસા સંગદીલડેયે લડકે તુ કોન હે.

વહીદ—ખન્દેને ખુદા એક હિન્દુ લડકેકી જાનકા નઝરાના.

જેશંકર—તુ મેરાહી લડકા હૈ.

વહીદ—મૈં [illegible] લડકા હું તુઝે ક્યા બતલાઉં કીસકા હું; ઔર મૈં ઉસી સીપાહ[illegible] લડકા હું અભી, જો અભી હીન્દુ લડકેકો બચાકર લે ગયે હૈં.

જેશંકર—ક્યા સીપાહ[illegible] સાહબજાદા.

વહીદ—હાં.

જેશંકર—" આફસોસ [illegible] સીપાહી [illegible], ગયરત કર, એક મુસલમાન અપને [illegible] પર કુરબાન કરે ઔર તુ હિન્દુ હોકર કુરબાન નહીં [illegible] તુ ઇસ દુનીયામેં કીસલીયે આયા હૈ ક્યા હમ [illegible] નહીં હૈ, ક્યા તુ ઇન્સાન નહીં, ક્યા હીન્દુ [illegible] ઉનકો કીસતરાં મુંહ દીખાયગા વો પુછેંગે કે [illegible] જાન બચાનેકે લીયે એક મુસલમાનને અપ[illegible] કુરબાન કરદીયા મગર બેશર્મ બેહયા તુને હિન્દુ [illegible] ક્યા કીયા, યેહી કે એક મુસલમાન લડકેકી જાન લી નહીં [illegible] ઐસા હરગીઝ નહીં હો સકતા મૈં અપને નામકે [illegible] નામ ન કરુંગા મૈં અપની કોમકે નામકો બટ્ટા ન લગને દુંગા મૈં અપને ધરમકી ઇઝ્ઝતકો હરગીઝ ન ગુમાઉંગા.

શએર—મૈં ઉસકે વાસ્તે કુરબાન કરદુંગા યે સર અપના,
નીછાવર ઉસકે કદમોં મૈં કરૂં જાનો જીગર અપના.
નઝર કરદુંગા ઉસકે નામ નુરેનઝર અપના,
મૈં અબ ઇસ્લામપર કુરબાન કરૂં લખ્તે જીગર અપના
મૈં અપની કોમકો બટ્ટા ન હરગીઝ અબ લગાઉંગા,
મૈં અપની જાન દે દુંગા મગર ઉસકો બચાઉંગા.
(જેશંકરકા લડકા ખાના લેકર આતા હય.)

જેશંકર—આ મેરે બચ્ચે આ ખુબ વક્ત પર આયા ખાના રખદે ઔર ઇધર આ

લડકા—હાઝીર હુવા.

જેશંકર—મૈં કોન હું.

લડકા—આપ મેરે પીતા.

જેશંકર—હાં હા બેશક તેરા પીતા હું જબ્રીતો અપને લખ્તે જીગરકો ફાંસી પર ચડાઉંગા હાય મૈં કીન આંખોંસે અપને પ્યારે પત્રકી લાશકો ખાક વ [illegible] તડકતા [illegible] ક્યા એ'ર

ઇશ દીનકે લીયે ઇસ્કો પાલા થા મગર યે ક્યું કર કીસલીયે હિન્દુ કોમકે લીયે હિન્દુ ધરમકી શરમકે લીયે અપની લાજકે લીયે હિન્દુ મુસ્લીમ "ઇત્તિફાક" કે લીયે.

શએર—મેં અપને લખ્તે દીલકો હદીયે ભગવાન કરતા હું.

ધરમકે નામ પર ઇસબાલકો કુરબાન કરતા હું.

યે એક નુરે નઝર ક્યા હય ફીદા હય જાન મુસ્લીમ પર.

અગર સો બેટે હોં મેરે, તો મેં કુરબાન મુસ્લીમ પર.

જોરાવર—બેટા પીતાકા પુત્રપર ક્યા હક હોતા હય.

લડકા—પરમાત્મા કે બાઅદ અગર કીસીકા હક હો તો વો પિતાકા હય.

જોરાવર—મેરા કહા માનેગા.

લડકા—જરૂર.

જોરાવર—અચ્છા ઇધર આ ઔર ઇસ લડકેકો બોલ દે.

વલીદ—મુઝે ક્યું બોલતે હો મેં હરગીઝ નહીં જાઉંગા મેં હિન્દુ ભાઇપર કુરબાન હોને આયા હું.

જોરાવર—નહીં બેટા જાવ ઔર અપને બાપસે જાકર કહો કે આપને હિન્દુઓંસે દગા દહીં કરકે આપને લડકેકો ફાંસી કે તખ્તેપર ચઢાયા મગર એક ગરીબ [illegible] અગર ગરીબ હીન્દુને હમ દહીં કરતે તો મુસલમાનકે લડકેકો ભી [illegible]

શએર—હિન્દુ મુસ્લીમ અને [illegible] હોનેં,

[illegible] એક [illegible], [illegible] હોનેં;

અપને વાલીસે [illegible], [illegible] વાડીયા.

[illegible] નુરે નઝર [illegible].

વલીદ—મેં આપકા શુક્રીયા અદા કરતા હું (જાના.)

જોરાવર—બેટા ઇધર આ ઔર યે સાદે કપડે પહન લે.

લડકા—પીતાજી ઠીક લીજે.

જોરાવર—તુમ્હેં એક મુસલમાન બચ્ચે કે લીયે કુરબાન કરના હય ક્યા તુમ્હેં કુછ ઇનકાર હૈ.

લડકા—અગર મેરી જાનસે મેરે મુસલમાનભાઇ કી જાન બચતી હય તો મેં ખુશીસે ફાંસી કે તખ્તેપર ચઢનેકો તૈયાર હું.

શએર—આજ બાલી બસ દેરસે હસરતાજ ગયે,

દેવતા પીર રહી આલિયે મહારાજ ગયે;

એશ વાલે ગયે ઔર મુફલીસો મોતાજ ગયે.

હમભી જાનેહી કો થે દલ ન ગયે આજ ગયે.
જાન કુરબાન હો યે આતમા પરશાદ રહે,
મોતકે બાદભી દુનીયામેં મેરી યાદ રહે.

જેશંકર—શાબાસ બેટા શાબાશ આજ તુને પિતાકા હક અદા કીયા આ ખઘર આ અપને હાતસે મેં ફાંશીકી ટોપી તુજે પીનાઉં ચડ ગયા મેરા લાલ સુલીપર ચડ ગયા લોગો કયા દેખતે હો મેરી ઉમ્મીદોંકા ખુન હોગયા નહીં નહીં મેરા લાલ સુલીકે તખ્તેપર નહીં. કૃનાકે તખ્તે ઉરૂસપર બેઠેગા અપનેહી ખુનસે રંગા હુઆ સોહાગકા જોડા પેહેનેગા ખુનકી મેંદી લગાયેગા બકાકા સેહરા બાંધેગા ઓર દારકે ઘોડેપર સવાર હોગા એ આકાશ આજ કે દીનકા ખ્યાલ રખના ચંદ્રમા દેખના તુ ગવાહ રહેના સુરજદેવતા આપકા ભી શહાદત દેની હોગી ઝીલમીલાનેવાલે સીતારો અપની આંખે ફાડ ફાડ કર આજકે ખુની વાકએકો ખુબ અચ્છી તરાહ દેખલો એ ખુની મકતલકે દરો દીવાર તુમેંભી શહાદત દેની હોગી ફાંસીકે રેશમી રીષા કહે તુજે ભી કીસીકી સીયાહકારીકા ઇકરાર કરનાર હોગા અય ફાંસી કે તખ્તે તુઝપર આજ એક બે ગુનાહકા ખુન ગાડાગયા જાયગા હીન્દુ મુસલમાનો યાદ રખો. આજ મેરે લખ્તે જીગર કે ખુનસે ભારત માતાકી પુસ્તકપર હિન્દુ મુસ્લિમ "ઇત્તિફાક" કે લીયે દસ્તખત કરાયા જાયગા.

શએર—ખુની તખ્તે રોઝે મેહશર કહેના ઇશ્વરસે કે આહ,
મેં વો તખ્તા હું જહાંપા જીસ્પે ખુને બે ગુનાહ;
હેંગે સબ મેરી શહાદત યે સીતારે મેહરોમાહ;
પરતુહી શાહદ હય ઓર આકાશ હય મેરા ગવાહ,
નામે નિફાક મીટ ગયા દુનીઆસે દીનસે;
સીંચા હય ઇત્તિફાક કે પોદેકો ખુનસે.

વો ઝાલીમ રાજા આ ગયા અચ્છા બેટા આખરી દીદાર આખરી દર્શન સરગમેં જાના તો મેરી તરફસે અપને બુઝુર્ગોકી રૂહોંકો દસ્ત બસ્તા પરનામ કહેના ઓર યે અર્ઝ કરના કે મેં બે ગુનાહ કે ખુનમેં તર હોકર આપકી ખીઝમતમેં આયા હું ઓર અપને સાત હિન્દુ મુસ્લીમ ઇત્તિફાકકી ખુશખબરી લાયા હું અચ્છા બેટા ખુશ રહેના જા પરમાત્મા કે હવાલે કીયા.

શએર—જા મેંને તુઝકો શોખસે બે જાન કર દીયા,
ઇસ્લામકે લીયે તુજે કુરબાન કર દીયા.

(દુરજનકા આના.)

દુરજન—જેશંકર ફાંસી તૈયાર હય.

જેશંકર—જી હુઝુર.

દુરજન—અચ્છા ઈશ્વર આ ઓર ઈશ મુજરીમકો ફાંસી દે.

જેશંકર—આહીયેજા ઈસકા કોઈ કુસુર યા ખતા.

દુરજન—યે બાગી હે હમારી ખુદાઈસે ઈનકાર કરતા હે ચલ બડ ઓર ઈસકો નઝરે કઝાકર હેં તુ બઢતા નહીં ક્યા મેરે ગુસ્સેસે વાકીફ નહી.

જેશંકર—મુજે આપકે ગુસ્સેસે જયાદા ઉસકા ડર હે જો પાક પરમાત્મા નીરાકાર ઈશ્વર હે.

દુરજન—ઈશ્વર પરમાત્મા કૌન કહા હે.

જેશંકર—શએર—વોહી બસ્તીમેં રે'તા હે વોહી દરીયામે બેહેતા હે.
વોહી હે આબે કોસરમેં વોહી અમૃત મેં રહેતા હે.
વોહી મંદરકે અંદર હે વોહી મસજીદ મેં રહેતા હે,
કોઈ ભગવાન જપતા હે કોઈ સુબ્હાન કેતાહે.
વો કાશી મેં વો રૂમા મેં વોહી વસરીબકે શહેરોમેં,
વોહી ઝમઝમકે પ્યાલેમેં વોહી ગંગાકી લહેરોમેં.

દુરજન—કીસ જગા રહેતા હે.

જેશંકર—શએર—શફકમેં હેં વોહી મુરલીક વોહી બેઠા હે હાલે મેં.
વોહી હે ગુરુ દ્વારેમેં વોહી મસજીદ શીવાલય મે.
વોહી ફરીયાદ બુલબુલ મે, વોહી કુમ[illegible] મેં,
વોહી શાહોકે મેહેલોમે વોહી મકડીકે જાલ મેં.
વોહી થા નાફમેં ઓર ખુનમેં બેઠા નીહાં હોકર.
વોહી કુન્નકેકે ખુદ બન આયા થા કોનો મકાં હોકર.

દુરજન—ઓ પાજી કમીને તુ બી મેરી ખુદાઈસે ઈન્કાર કરતા હે.

જેશંકર—ક્યા મેં તુજકો ખુદા કહું.

દુરજન—હાં.

જેશંકર—હરગીઝ નહીં કભી નહીં.

શએર—ખંજરો તેગ ચલે બરછી ચલે તલ્વાર ચલે
મેરી ગરદન પે તેરા ખન્જરે ખુંખાર ચલે
માર બન બન કે ઉદુ સુરતે [illegible] ચલે
જીસકો ચલના હય વો એકબાર યા સોબાર ચલે
આસમાં મુજપે ગીરે યાકે ઝમીં ફટ જાય.
મેં ખુદા તુઝકો કહું તો યે ઝબાં કટ જાય.

દુરજન—મોતકે નીવાલે તુજેભી ઇસ્તેમકા મઝા ચખા ઉંગા ઓર ઇસ ફાંસીકે તખ્તે પર લટકાઉંગા.

જેશંકર—શઅેર—યેહી હે બસ ખુશી મેરી વહે ? તલવાર કરદીજે;
ચડાકે દારપે સરકો મેરે સરવાર કર દીજે;
યે કહેતા કોનહે ઝાલીમ કે મેરી જાન બચ જાયે;
બલાસે જાન જાયે હાં મગર ઇમાન બચ જાયે,

દુરજન—અચ્છા ફેર ઇસ લડકેકો ફાંસી દેનેકે બાદ તેરી ભી ખબર લુંગા જલ્લાદો તેયાર એક, દો.

રાજકુમારી—ફેર ઝાલીમ બાપ કયું બેગુન્હા કાખુન કરતાહે કયું ખુને નાહકસે અપના દામન ભરતાહે.

દુરજન—ના ફરમાન ઓલાદ તુ યહાં કયું આઇ.

રાજકુમારી—બેઇમાન બાપકો સમઝાને કે લીયે.

શઅેર—કીસી મઝલુમકી જબ ચર્ખપર ફરીયાદ જાતી હે
કબુલીયત વહાંસે પેશવાઇ કરને આતીહે;
બતરસ અઝ આહે મઝલુમા કે હંગામે દુઆ કરદન
અજાબત અઝદરે હક બેહરે ઇસ્તકબાલ સીઆયદ

દુરજન—ઝલીલ લડકી તુઝકો ભી ઇસ હીમાયતકા મઝા ચખાઉંગા ઇન બેઇમાનોકે સાથ તુજેભી ઠીકાને લગાઉંગા.

રાજકુમારી—મેં ખુશીસે જાન દેનેકે લીયે તૈયાર હું, મગર યાદ રખ.

દુરજન—કયા.

રાજકુમારી—શઅેર—હમારી આરઝુ જબ ખંન્જરે કાતીલસે નીકલેગી
યે જાનેઝાર એ ઝાલીમ બડીમુસ્કીલસે નીકલેગી
લહુકી ધાર જીસદમ ઇસતને બાઇલસે નીકલેગી.
કીસીકી રૂહ હયે કેહતી તને બીસમીલસે નીકલેગી;
યેવો ઝાલીમ હે જીસને એક જહાંકો ખાક કરડાલા,
યેવો હે જીસને મજલુમોકા શીના ચાક કરડાલા.

દુરજન—શઅેર—તેરી ગરદનપે અભી હોતાહે ખન્જર જારી
કત્લ કરલુ ઇસે ફીર દુસરી તેરી બારી

રાજકુમારી—શઅેર—યુંહી ચલ દેંગે દેહેરસે બારી બારી,
આજ હમારી હે તો ફીર કલ હે તુમારી બારી

દુરજન—જલ્લાદો કયા દેખતેહો એક, દો

રાજકુમારી—ખબરદાર.

દુરજન—લે તુભી મુરદાર (મારકર) એક, દો તીન.
જેશંકર—શાએર—પુતલે દો દીન બહારે ઝીંદગી દીખલાયેંગે,
કુદરત ઇન ગુન્હોંકા હે જોબન ખાકસે સુર ઝ.યેંગે
શીરવતપાશા—કોમપર ઇસ્લામકી હીન્દુકા યે એહસાન હે
હિન્દુ ઋષિ—નામપર ઇસ્લામકે હિન્દુકી જાન કુરબાનહે
ડ્રાપસીન.

બાબ તીસરા   સીન પહેલા.

(મકાન દીવાનકા.)

દીવાન—હે પરમાત્મા મેરે બુઢાપેકા સહારા મેરા લાલ મેરા પ્યારા મેરા નુરે નઝર મેરા લખ્તે જીગર મેરે દીલકા આરામ મેરે કલેજેકા ચેન કહાં હે.

શાએર—એ બાદેશાહા દેખ નરખ મુઝકો મુકદ્દર
કહે દેકે કહાં હે મેરા ખોયા હુવા ગોહર.
કહે દે યે ઝરા જાકે મેરે નુરે નઝરસે,
ક્યું રૂઠ કે બેઠે હો મેરી જાન પીદરસે.
આ જાવ પીતા મરતા હે આ જાવ સમાલો.
અગર તુમ નહી આતે તો હમેં પાસ બુલાલો.

લોગો આજ મેરા ચાંદ ફનાકે બાદલમે છુપેગા મોતકી બીજલી ઉસ પર ગીરેગી ઓર ઉઠતે શબાબ પર આજ ઓલે પડેંગે મેરી આંખો કે સામને આજ ખુનકી બારીશ હોગી. નદી નાલે બહેંગે મેં ભી ઉસમેં તેરૂંગા નહાઉંગા આખીર ઉસીમેં ડુબકર મર જાઉંગા ચમકે આબદાર ખંજર મ્યાનસે બાહર નીકલ ઓર મુઝે અપને પ્યારે પુત્રકે પાસ પહોંચાદે.

શાએર—તુ તનહાઇકા મેરે લાલ કયુ સદમા ઉઠાતા હે
પીતાભી તુઝસે મીલને કે લીયે અબ પાસ આતા હે.

(ખંજર મારના ચાહના ઓર પ્રેમકુમારકા આકર રોકના)

પ્રેમકુમાર—પીતાજી કયા કરતે હો.

દીવાન—કોન મેરા લાલ મેરા પ્યારા.

પ્રેમકુમાર—જીહાં, વોહી આપકી આંખોકા તારા.

દીવાન—બેટા તુમ્હે કેસે બચે પરમાત્માને તુમ્હે ફાંસીસેં કીસ તરા બચાયા ?

પ્રેમકુમાર—પીતાજી મુસલમાન સીપેહસાલાર મુજફ્ફરજંગ બહાદુરને મુઝે બચાયા ઓર મેરી જગાં અપને બેટેકો ફાંસીપર લટકાયા.

દીવાન—હેં ક્યા કહા એક મુસલમાનકા લાલ એક મુસલમાનકી જાન ઓર હિન્દુ કે બચ્ચેપર કુરબાન આફરીન બસ માલુમ હો ગયા. કે હિન્દુ મુસલમાન દોનોં આજસેં એક હો ગયે હેં ધન હો પારબ્રમાતા કે રૂઠે હુએ સુપુતોંકા આપસમેં મીલાપ હો ગયા.

શેર—જહોનગર હો ગઇ દોનોં બાહમ દીલકે અંદર મેં
મુબારીક હો મીલાપ અબ હો ગયા મસજીદોં મંદરમેં

મગર હાં બેટા બતા કે બે ગર્જ બે મેરત તુને અપને બાંધવકો કયું મોતકે પંજેમેં ફસાયા ઓર ખુદજાન બચાકર ચલા આયા.

પ્રેમકુમાર—પીતાજી મેં ઇસમેં બીલકુલ બે કુસુર હું કયું કે મે રાઝ સીપેહસાલાર સાહબને મુઝે બહોત દેરબાદ બતાયા વર્નાકયા મે મુમકીન થા સકતાથા કે મેં અપની જાન બચાવું ઓર અપને ભાઇકો કઝાકે ફંદે મેં ફસાઉં.

દીવાન—અચ્છા જાવ બેટા સીપેહસાલાર સાહબકી ખીદમત મેં જાવ આકસે હિન્દુ પર ઉસ ફેહરને મેરે લાલ કે લીયે અપની ઓલાદકુ કુરબાન કરીયા મેંભી કુરબાન અપના પુત્ર ઉસકે હવાલે કર દીયા બસ આજસે તુમ અપને આપકો સીપેહસાલારકા ફરઝંદ સમજના.

શેર—ઓહી બાપ તુમારે ઉસકે પાસ તુમ જાઓ,
ઉનકો ખીદમત કરકે તુમકો ખુશીસે તુમ બજાલાવો
લીયાકુ મોલ ઉસને આજ હમકો સાત અહેસાંકે
બનો ફરઝંદ હિન્દુકે બનો ખાદીમ મુસલમાકે.

(દીવાન જાતાહે.)

પ્રેમકુમાર—ઓગ કોઇ હેં કે ઇન્સાન કે ચાર અનાસીર સે બના ગયા હે યાને આબ આતીશ ખાક ઓર બાદ મગર નહીં મેં તો યેહી કહુંગા કે મેરી હસ્તી ચાર અનાસીર કે મરકબસે આલમે વજુદમેં નહીં આઇ બલકે ઉસકી તરકીબ યે હે કે મેરી હસ્તી બનાતે વકત બાબાયે આતીશખાક બાદ ઓર આબકે રંજે મુસીબત ગમ હસરતસે કામ લીયા ગયા રંજકી મટ્ટીકો મુસીબતકે પાનીમેં ગુંદ કર બુત બનાયા ઓર ફીર યાસકી હવામેં સુકા કર હસરત કી આતીશમેં પકાયા બાદઅઝાં પરેશાકે રંજમેં રંગકર ઇસકી બટ્ટીમેં જલાદેતે કે જીસે દુખારા કાલા ગયા બાટ્ટીસે નીકલકર ગ્રેટો. બતકી હાલતસે ઉપર નઝરો નીગાર બનાયા ગયે નાઝુગાદીલકી દેકર નામાસીકે ગુરૂસસે દુખારા ખીંચ કરકે અબલકે કેમેરેમેં ફે

ખીચકર ઉલ્ફત કે ફરેમમેં પ્રેમકી પ્રગીયાં સે જડકર દર્દભરા દીલ દેકર ઉસમેં રૂહડાલ કર દુનીયા મેં ભેજા દુનીયાં વાલોને ઇસ બોલતે બુતકા નામ પ્રેમકુમાર રખદીયા જો આજ ઇસતરાહ રામાબાઇકી જુદાઇ મેં બે કરાર હોકર અપને હાલેઝારપર આઠ આઠ આંસુ રો રહા હે.

રામાબાઇ—પ્યારી રામા, હમારી રામા, કયું ખફા હે મેં તેરા દાસ હું.

પ્રેમકુમાર— ગઝલ.

રોતે રોતે બે તરાહ શરશાર આંખે હો ગઇ
ચોકડી ભુલા હીરન જબ ચાર આંખે હો ગઇ.
પડ ગયે ના સુર દો રોનેસે આંખોકે તલે.
પહેલે દો થી રોનેકો અબ ચાર આંખો હો ગઇ.
ફાકા મસ્તીસે મેરી આંખો મે જર્દી છા ગઇ
જબસેં હમ મુફલીશ હુવે જરદાર આંખે હો ગઇ.
જીસ તરફ આંખે ઉઠાઇ લાખોં ઘાયલ હો ગએ.
કત્લ આલમકે લીએ તલવાર આંખે હો ગઇ.
મસ્ત આંખે દેખ કર મદ હોશ હોતા હય પ્રેમ,
જબસે દીલ સુરી બના મય ખાર આંખે હો ગઇ.

(ચલે જાના.)

બાબ તીસરા   સીન દુસરા.

(મકાન સીપેહસાલાર.)

ગાના રામાબાઇ—

પ્રેમ પ્યારે મીલો જલ્દી આવરે મેં તો દુખીયા પ્રીતકી હું મારી.
મુસીબતકી મારી હુઇ હું મેં નારી બોહે આ મીલો મેં વારી. પ્રેમ.
કેસી ઘડીહું મેં ઘરસે સીધારી આઇ કેરી યે મુસીબત
ભારી બીપતાહે ભારી સુનાઉં કેસે બારીમેં દુખીયા બીપત. કીમારી. મેં.
મેં દુખીયારી જનમકી સુખકે શુદ્ર પાઉં.
આહકરૂં જલજલમરૂં કીસે બીપતા સુનાઉં
દુખીયાકો પાલતી મ્યાના હંસ બેલ બ્રક્ષ ન હોના બચસું
મુંદેન ચરતી બેલ પ્રેમ.

રામાબાઇ—પરમાત્મા જાને મેરે પ્યારે પ્રેમકા કયા હાલ હે પ્રેમ, પ્રેમ પ્યારે પ્રેમ, પરમાત્માને ઇસ હબ્જમેં કયા જાદુભર રખ્ખા

હે જહાં ઝબાનપર પ્રેમ આયા શરીરમે એક સનસની પેદા હોગઈ ઓ ઝાલીમ તેરી વો ભોલી સુરત મોહની સુરત, જીસ ઘડી યાદ આતી હે. તબીયત બેચેન હો જાતીહે હે પરમાત્મા કભીમેં અપને પ્યારે પ્રેમસે મીલુંગી હાં મીલુંગી જુરૂર મીલુંગી વો નીશકારહે ઇશ્વર હે કાર સાઝ હે બેનીયાઝ હે મુજે ઉસપર નાઝ હે.

શએર—વો આબરૂ રખેગા મેરે દીદયે તરકી,
વો દુર કરેગા મેરીયે દર્દે જીગરકી.
યે કોલ કીસીકા હે, બહોત ખુબ કહા હે
ખાલી નહી જાતી હે, દુઆ પીછલે પહેરકી.

અયે ખુદા તરસ મુસલમાન સીપેહસાલાર મેં તેરા કીસ ઝબાં-નસે સુક્રીયા અદા કરૂં તુને વાકઇ મુજે મોતકે મુંસે બચાયા ઓર આજતક અપને મકાનમેં રખતે હુવે અપની ઓર ઓલાદકી તરાહ સીનેસે લગાયા એસાનપર અહેસાન ઓર કર દે બુલબુલકો ગુલસે મીલાદે કુમરીકો સરૂકાર દરશન કરાદે લેલાકો મજનુંસે મીલાકે નલકો દમનકી પ્યારી સુરત દીખાદે હેં એ મેં કીસસે કેહ રહીહું યહાં તો કોઈ નહી પ્રેમ ! પ્રેમ ! મેં દીવાની હો ગઇ હું મનમોહન પ્યારે કયા તુ મુખડા ન દીખાયગા અચ્છા તો લે આજ હમભી ઇસ ખંન્જરસે અપના ઝગડા પાક કરતે હેં

શએર—યાહમેં હમ તેરી મીટ જાયેંગે સોચા હે યેહી,
દર્દ મન્દાને મ્હોબતકા તરીકા હે યેહી.
(ખંન્જર મારના ચાહના પ્રેમકુમારકા આના.)

પ્રેમકુમાર— શએર.

મત જાન દુનીયા કુદરતે સુભ્હાન દેખ લો,
આખેં ઉઠાકે ઇસ તરફ અય જાન દેખલો.

રામાબાઇ—કોન પ્રેમ પ્યારા.

પ્રેમકુમાર—હાં વોહી શયદા તુમારા.

રામાબાઈ—અય પરમાત્મા મેં કીસ ઝબાંનસે તેરા શુકરીયા અદા કરૂં વાકઇ તુ સચ્ચા હય કુદરત વાલા હય

શએર—કુદરતસે તેરી ગુન્ચએ ઉમ્મીદ ખીલ ગયા,
લુટા હુવા ખઝાના મુજે આજ મીલ ગયા,

પ્રેમકુમાર—મેરી સુંદરી આપ ઇસ મકાનમેં કીસ તરાહ આઇ મેંને તો સુના થા કે ઝાલીમ રાજાને આપકો કેદ કર રખ્ખા હય.

રામાબાઇ—પ્રેમ પ્યારે જો બીપતા મુજપર ગુઝરી હે વો કીસ તરાહ બ્યાન કરૂં.

ઝાલીમ રાજાને કેદ કરકે મેરી અસ્મત લુટના ચાહી મગર ઉશી ખુદા તરસ મુસલમાન સીપેહસાલારને જીસકા યે મકાન હે મુજ મઝલુમપે તરસ ખાયા ઓર ઝાલીમ રાજાકે પંજેસે છોડાયા.

પ્રેમકુમાર—ક્યા મુસલમાન સીપેહસાલાર ગાઝી મુન્ઝીર જંગ બહાદુરને.

રામાબાઇ—જી હાં ઉસી દીલાવરને.

પ્રેમકુમાર—આફરીન્ નેક ઇન્સાન નહીં નહીં ઇન્સાનોમેં ફરીશ્તે વાકઇ તુ નેક હે કાબીલે પુરસ્તીસે પ્યારી જો મુઝપે ગુઝરી હે વો કીસ તરાં કહું ઝાલીમ રાજાને કેદ કીયા. ફાંસીપર લટકાના ચાહા મગર ઉસી ખુદા તરસ મુસલમાન સીપેહસાલારને મુજે ફાંસીસે બચાયા બતાવો સીપેસાલાર સાહબ કહાં હેં મેં ઉનકા શુકરીઆ અદા કરતા હું.

રામાબાઇ—જબસે વો અપને તુરે નઝર વહીદકો લેકર ગયે હેં વાપીસ નહીં આયે પરમાત્મા મેરે ધરમી પીતાકી ખેર કરે.

પ્રેમકુમાર—મેરી મનમોહની મેં ખુદ જાતા હું ઓર ઇનકો ઢુંઢ કર લાતા હું અચ્છા તુમે ઇશ્વરકે સુપરત કરતા હું.

રામાબાઇ—ગાના—બાન ઝાલીમને નેનોંકા મારા મુજે.

હાય ચલદીયા કરકે ઇશારા મુજે.

મોરા મન છીનલીયા હાંસસે લેલીયા દીલ,

કયા હાય યે હુસ્નવાલા મીઝા હે માહપારા મુજે. બાન

રામાબાઇ પ્રેમકુમારકો રૂખસત કરકે આતી હે, ઓર રાજાકે સીપાઇ ઉસકો ઘેરકર લેજાતે હેં ઓર ઝોજા સીપેહસાલાર વહીદકી જુદાઇસે બેકરાર હોકર ગાતી હે.)

ગાના.

હમ મનવા નત રામ રહીમ જપના

કર રામકો બંદે અપના નત જપનાક દમમેં દમહેં પ્યારે
દમકા સબ હે મેલા દમ છુટા તો છોડ દેંગે,

કયા ગુરૂ કયા ચેલા,

યે દુનીયાં હે એક સપના ચાર કાંધેપર તુજકો બીઠાકે

ગોરમેં જાકે ઉતારા,

બેન ભાઇ ઓર માતા પીતા સબ તીત્ર કરેંગે કીનારા

અબ કોઇ નહી હે અપના. જો રામ રહીમ

માલીક હે તરા જીસકા તુ હે બન્દા ખેર અગર તું

અપની ચાહે કરલે ઉસીસે ધંધા

રામકુ બંદે અપના ગોરસે હમને દેખા અઝગર અપના.
યહી કામ આયે દોનોં બીરાદર ગલે મીલે હેં

ભારત માતાકે જાયે.

સબ અપના બના હેં અપના નીત રામ......

શએર—વો ચાંદશી સુરત મુજે એ ચાંદ દીખાજા
મા તેરી તડપતી હય દીલાશા તો દીલાજા.
હાં ભોલીસી બાતેં હમે નાઝુક સુનાજા;
છાતીસે ફીર એક બાર લગાલું તુજે આજા
રસ્તા તેરા તકતે હુવે તગ આગઈ આંખેં
અબ નુરે નઝર દેખ કે પથરા ગઈ આંખેં,

બેટા તુ કહાં હે મેરે વહીદ તુજકો મેને બડી મહેનતોંસે પાલાથા હાય કયા સોચાથા કયા હો ગયા મેરેલાલ તેરે બીયાહકી તમન્નાથી તેરે ગોરે ગોરે મુખડેપર સેરા બાંધનેકી આરઝુ થી તેરે પ્યારે પ્યારે હાથોંમેં મેંદી રચાનેકી આશા થી હાય મેં બરબાદ હો ગઇ નાશાદ હો ગઇ મેરા ઘર બીગડ ગયા મેરા લાલ મુજસે બીછડ ગયા મગર નહીં બેટા મેં તુજે અભી દુલા બનાઉંગી તુ ગભરા નહીં મેરે લાલ મુજે તેરા ખ્યાલ હે.

શએર— અરમાનકા સેરા કબ્રપર તેરી ચડાઉંગી.
લખતે જીગરકા ખુનકી મેંદી લગાઉંગી,
તુરબત કો મેરે લાલ મેં દુલ્હન બનાઉંગી.
બાલપે ઉસકે બેઠકે મેં ગીત ગાઉંગી,
નુરે નઝર ચેમા તેરી નાશાદ હો ગઇ.
બેટા બરાત લુટ ગઇ બરબાદ હો ગઇ,

(સીપેહસાલારકા આના.)

ઓજા—વહીદ કે અબ્બા મેરા લાલ કહાં હે મુજે ઉસસે મીલા દો.

સીપેહસાલાર—દુનીયાં કે લોગો મેરી તરફ ઝરા નઝરે ઇન્સાફસે દેખો. દુનીયાં વાલોંકા દસ્તુર હે કે જબ કોઇ મરતા હે તો ઉસકો નીલ્હાકર કફન પહેનાતે હેં અપને હાતોંસે ખાકમેં દબાતે હેં બેકસકી લહદપર દો ફુલ ચડાતે હેં ઓર રોરોકર દીલકી ભુડાસ નીકાલતે હેં મગર મુઝકો ભી બતાવ મેં કયા કરૂં.

શએર—દું કીસકો કફન કીસકામેં તાબુત બનાઉં
હે કબ્ર કહાં ફુલ કહાં જાકે ચડાઉં
વો કૌનસા મદ્દફન હે જહાં હાત ઉઠાઉં
વો કૌનસી તુરબત હે જો સીનેસે લગાઉં
હે હફ્ફ રંજો મોહન કરગયા બેટા
મેં જીતા રહા હે હે ઓર મરગયા બેટા.

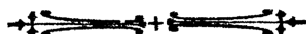
બુલાવ બુલાવ મેરી બચ્ચી રામાબાઇકો બુલાવ મેરે હિંદુ બાઇકી બચ્ચીકો મેરે રીતેસે હગાત વો મેરે ઇસ હિંદુ ભાઇકી બચ્ચી હે જીસકે લીયે મેંને અપને લાલકો કુરબાન કરદીયા.

ઝોજા—હેં રામાબાઇ તો ઘરમેં કહીં નહીં

લડકી—અબ્બાજાન ગજબ હો ગયા હમારી બહેન રામાબાઇકો રાજાકે સીપાહી ગીરફતાર કરકે લે ગયે.

ઝોજા—યા ઝુલ જલાલ મેં ક્યાસુન રહીહું ક્યા વહીદકે સાથ મેં રામાબાઇ સે બી બીછડ ગઇ હાય.

સીપેહસાલાર—મેં બરબાદ હો ગયા મેં તબા હો ગયા હાય મેં હિંદુ ભાઇયોંકો કીસ તરહ મુંહ દીખઉંગા કોનસા મું લેકર ઉન્કે સામને જાઉંગા બતાવ બતાવ એ મકાનકે દરો દીવાર મેરી ઘરમકી બેટી કહાં હે. મેરે હિન્દુ ભાઇકી લાજ કહાં હે તુમ દો તુમસે લડુંગા મેં તુમારી યાર દીવારોંકે સુપુરત કરકે ગયાથા આહ આહ (હે ક્યું ખામોશ ખડા હે નહી સુનતા આહ આહ (બે હોશ હોતા હે.)

બાબ તીસરા. સીન દુસરા

ટોમીક.

(ટીપાર્ટી વો બાઇસ કોપ.)

શબ્બરાતી—ફરમાઇયે મીજાઝ અબ કેસા હે આપકા.

જુમ્મેરાતી—હાં અબ મીજાઝ ઠીક હે તેરે બાપકા.

શબ્બરાતી—વાહવા વાહવા આપતો શાયેરી બી કરને લગે.

જુમ્મેરાતી—નહી બેટા યું કહો કે શાયરોંકે પર કરને લગે.

શબ્બરાતી—મીસરેકો મીસરા લગાવ.

જુમ્મેરાતી—બકવાશ ફરમાવ.

શબ્બરાતી—બાસકી ગડડી જો થી લકડીકા ગઠ્ઠા બન ગયા.

જુમ્મેરાતી—તુ તો ઇન્સા થા મગર ઉલ્લુકા પઠ્ઠા બન ગયા.

શબ્બરાતી—વાહવા ક્યા મીસરા લગાયા હે મીયાં ખબતુલ હવાસ.

જુમ્મેરાતી—બેઠા શુરૂ રખ્ખો અપની બકવાશ.
સબ્બરાતી—બન્દુકસે ગોલીયકી ઓર તોપસે ગોલા.
જુમ્મેરાતી—મેરે હાલ બોયા મહેરમાન ઢોલા
શબ્બરાતી—જાકે જાલીનુસસે દો પૈસેકી ગુલકન્દ લે
જુમ્મેરાતી—આહની લછમી એકવાર ગંધ લે
નથુ, બુધ્ધુ—(અંદરસે) અબે શબ્બરાતી જુમ્મેરાતી
જુમ્મેરાતી—કયા હે મીસ્ટર ખયરાતી.
શબ્બરાતી—અબે માલીકોંસે મઝાક કરતે શરમ નહીં આતી.
નથુ—અબે ઇદર આવ એ મુરદાર.
જુમ્મેરાતી વ શબ્બરાતી—હઝીર હુવે સરકાર

ધનચક્કર—ગાઢવા કયા ટીપાર્ટીકા સામાન હે કયા અંગ્રેઝી ઠારા બાન હે જીમ નરાં હોગા આજ ઇન બાગડે દીલ જેન્ટલમેનસે એસા પેસ આઉંગા ઓર ઇન બેવકુફોંકો સીદાસાદા દેશી ભાઇ બનાઉંગા લો વો સામનસે આ રહે હેં, અબ મુજે પરદેમેં છુપ જાના ચાહીયે.

નથુ—મીસ્ટર બુધ્ધુ સબ બીલકુલ ઠીક સામાન હેં યુ. સી.
બુધ્ધુ—ઓ. વેલ. સબ ચીઝ ઑલરાઇટ હે યુ. નો.

જુમ્મેરાતી—અજી હુઝુર યે સબ સજા વટ ઇન ગરીબોંકી ચહેરબાની હે.

શબ્બરાતી—હાં યે સબ ઇસ ઉલ્લુકે પઠ્ઠેકી કારસ્તાની હે.
બુધ્ધુ—સબ્બરાતી પાની દીખાવ
શબ્બરાતી—કયા આપ ખચ્ચર હેં લીજીયે પાની દેખીએ.
બુધ્ધુ—વૅટર પીલાવ
શબ્બરાતી—યું બકવાસ ફરમાવ.
બુધ્ધુ—નહીં લેમેનેટ લાવ, અબે તુ બડા ધનચક્કર હે.
શબ્બરાતી— હુઝુર ઇરશાનામ સોડા વૉટર હે
નથુ—જુમ્મેરાતી.
જુમ્મેરાતી—જી હુઝુર
નથુ—પાની મારો.
જુમ્મેરાતી—કયા ફરમાયા હુઝુર.
નથુ—પાની મારો.

જુમ્મેરાતી—લીજીયે મારતા હું. (પાની લેકર ઉપર ડાલના.)

નથુ—અબે યે કયા ઝલીલાચારા

જુમ્મેરાતી—હુઝુર આપને કહા મારો મેને પાની મારા.

નથુ—અચ્છા જાવ સુબ્બરાતી તુમ ટીપાર્ટીકા સામાન ટેબલ પર સજાઓ.

બુધ્ધુ—ઓર જુમ્મેરાતી તુમ મડમ લોગોંકો બુલા લાવ

નથુ—મીસ્ટર બુધ્ધુ દેખો કયા અચ્છા મીસરા હે જબ પડકે બી. એ. કલાસ ગ્રેજ્યુએટ બન ગયા.

ઘનચક્કર—તુ રેલવે કે કુલીયોંકા વોમેટ હો ગયા

બુધ્ધુ—વાહ ખુબ મીસરા હે લો એક મુજે યાદ આયા હે લો ઇન્ટરેશ પાસ બી સરદાર હો ગયા.

ઘનચક્કર—દશ ભંગીયોંકા આજ જમાદાર હો ગયા

નથુ—ખા લીયા સબ કુછ ઓર બાકી હડ્ડી છોડદી.

ઘનચક્કર—સીખ કર ફુટબાલ કાઝીને કબડી છોડ દી.

બુધ્ધુ—ઓર સુનયે ચપાતી ચીઝ હે ડબલ રોટી ઠીક હે.

ઘનચક્કર—છોડદો પતલુનકો અબતો લંગોટી ઠીક હે

નથુ—વાહ વાહ સુનીયે. ખર્ચ મોટર કંસ કદરથા સખ્ત હેરાં થા.

ઘનચક્કર—અબતો ઇક્કાબી ઉને તખ્તે સુલેમા હો ગયા,

બુધ્ધુ— ટેન્સકા સુટ ચશ્મા લગા હેડમેં બાટથા
સીગારેટ બી મુંમેં ફ્રસ્ટ કલાશ દર્દદે નાટથા
જારી જબાપે હરઘડી યસ ઓર નાટથા
બાઝારમેં તો બાબુકા યે ઠાઠ બાઠથા

ઘનચક્કર—જબ ઘર ગયે તો ચટની ઓર રોટીકા ઠાઠથા
ન ખાટથી ન બીસ્તરા બસ એક ટાટથા
ઘર વાલે બોલતે ન થે સબ બાઇકાટથા
પાની જો પીતે દેખા તો એક ટીનપાટથા

(અંદર ચલે જાના.)

બાબ તીસરા   સીન ચવથા.

કબ્રસ્તાન.

(આના સીપેહસાલારકા.)

સીપેહસાલાર—યે કોનસી જગા હે યહાંકી હરેક ચીઝ ખામોશ હે મુરદે કબ્ર કે અંદર ખામોશ પડે હેં, કબ્રે મુરદોકી ખામોશીકો દેખકર ખુદભી ખામોશ હો ગઇ હેં વો દેખો ચીરાગ જલ રહા હે અપની રોશન આંખોસે હરેક ખામોશ હસ્તીકો દેખ રહા હે મગર ખુદ ખામોશ હે હવાકો દેખો ચીરાગકો જલતા દેખ રહી હે મગર ઉસ્કી ખામોશી કે સાથ ખુદ ભી ખામોશ હે કબ્રોં કે સરહાને હસરત બેકશી નામુરાદી નાશાદી વરેહ પરે બાંદે ખડી હે મગર ખામોશ આરે ખુબ સમઝા સમઝા ઇશીકા નામ શેરે ખમેશાં હે યહાં જો કોઇ આતા હે ઉસ્કોં મજબુરન ખામોશ હોના પડતા હે આહા યે દેખો સંગે મર મરકી ખુબસુરત કબ્ર કીસ્કી હે કીસી અમીરકી હોગી ઓર યે તુટી ફુટી કચ્ચી ઇંટોકી યે કીસી ગરીબકી હોગી કયા ઇસ જગા અમીરી ગરીબીકા સવાલ દરપેશ હે નહીં નહીં હરગીઝ નહીં.

શએર—
સીકે જીનકે નામકે જારી તયે અફલાક થે,
જો ફલાતું ઓર લુકમાન સાહીબે ઇકગદ થે.
જો પયંબર થે વલી થે ઓર કુતબે પાક થે,
ખાકમેં જબમીલગયે સાબીત હુઆ સબખાક થે.
કોઇ બાદશાહ ઇસ જા ન કોઇ યહાં શહેનશાહે
ગદા ઓર બાદશાહકા ઇસ જગાપર એક રૂતબાહે.

મેં યહાં કયું આયા અપને લાલ અપને વહીદ કો ઢુંઢનેકે લીયે વહીદ તુમતો કહતેથે કે મેં તુમારા બેટા હું ફીરે મેરે લાલ અપને બાપકો અકેલા છોડ કર કહાં ગયે કયા તુમ રૂઠ ગયે ખફા હો ગયે આવ મેરે લાલ આવ દેખો હમ રોરોકર જાન ખો રહે હેં તુમ કભી રોગે તો હમ કભી ન માનેંગે દેખો બેટા લોગ હમે દીવાના કહતે હેં તુમ ઉન્હેં કુચ્છ નહીં કહતે લોગો મુજપર ન હસના મેં દીવાના હું મસ્તાના હું મેં અકલો હવાસ ખોબેઠાહું કીસીકી કોઇ મામુલી ચીઝ ગુમ હો જાયે તો વો પરેશાન હો જાતા હે મેં

એક અપના લાલ દુસરે અપને હિન્દુ ભાઇકી અનામત ખો બેઠા હું કહેતે હેં યેસ મેકે પર ખુદાકા પુકાર ના ચાહીયે વો ઉંચા મેં નીચા વહાં તક કીસ તરાં પોચું અફસોસ મેરે પાસ હવાઇ જહાજ ભી નહીં ક્યા વો આસમાન પર રહેતા હે નહીં નહીં વો સબ જગાં હેં મેરે મોલા મેરે દાતા અગર તુ સબ જગાંહેં તો મેરી સુન મે અપને સરકો તેરી ચોખટ પર ઝુકાતા હું મેં તેરા બંદા હું મુજે કુછ દે તુજસે ભીક માગતા હું આસમાની દરવાઝેકો ખોલ જબ તુ દેતાહે ઓર દે શકતા હે જબ તેરે પાસ કીસી ચીઝકી કમી નહીં તો મુજ દુખીયા કીભી ઝોલી ભરદે.

ગાના— મેરી ઝોલી ભરદે મેરા આંચલ ભરદે,
ચાંદ તારેકી ખેર કીસાન પ્યારેકી ખેરે,
તેરી આનરહે તેરી શાન રહે તેરા નુર રહેકાહે તુર રહે;
તેરે રામકી ખેર તેરે સામકી ખેર સબ્ઝ ગુમ્મતકી ખેર
મન્દર મસજીદકી ખેર. મેરી ઝોલી ભરદે.

મક્કે વાલેકી ખેર ગોકુલ વાલેકી ખેર,
કાબે વાલેકી ખેર કાસી વાલેકી ખેર.
મેરે દાતાકી ખેર ભારત માતાકી ખેર,
બન્દેમાતરમ્ કી ખેર હિન્દુ મુસલમાનકી ખેર.
મેરી ઝોલી ભરદે.

મોલાના અબુલકલામ આઝાદ રહેતો જગમેં તુશાદ,
તુ હે જગકા ઉસ્તાદ તેરા ખાના આબાદ.
બોલે ભાલેકી ખેર જેલ વાલોંકી ખેર,
કાબીર વલીકી ખેર શોકતઅલીકી ખેર.
મેરી ઝોલી ભરદે.

તું હે સચ્ચા મહારાજ રખલે બંદોકી લાજ,
હોવે હાસીલ સ્વરાજ સરપર ખદ્દરકા તાજ.
મેરે લાજપતકી ખેર મેરે શોકતકી ખેર,
રફી વલીકી ખેર મોહમદઅલીકી ખેર.
બોલો સબ શ્રી આકાલ ઇસસે હોંગે નીહાલ,
જીયે અમરશીંગ જયપાલ ગુરૂ નાનકકા લાલ.
મંગલ દીલેરકી ખેર સરદુલ્લા શેરકી ખેર,

કૌમી દીલેરકી ખેર મીસ્ટર સોહ્રાબ કરકી ખેર.
મેરી ઝોલી ભરદે.
તેરા નામ રહે સુભો શામ રહે તેરી આશ રહે,
તુહી પાસ રહે.
મેરે આતમાકી ખેર મહાતમા ગાંધીકી ખેર,
અલ્લા હો અકબરકી ખેર મેરે અઝગરકી ખેર,
મેરી ઝોલી ભરદે.

(જલ્લાદોંકા આના.)

(૧) જલ્લાદ કહાં હે વો પાગલ મજનુ આવારા સીપેહસાલાર જીસકા ફીર કભી હસ્તી આજ ઇન હાતોંસે હોગા તાર તાર

(૨) જલ્લાદ—દેખો દેખો વો હમારે ખંજરકા ચેહરા તલ-વારકી ભેટ પીસ્તોલકા નઝરાના વો સામનેસે આ રહા હે.

(૩) જલ્લાદ—અચ્છા તુમ દોનોં કબ્રોંકી આડમેં છુપ જાવ ઓર તુમ દોનોં વો સામને વાલે દરખ્તકી આડમેં પોશીદા હો જાવ ઓર મંઝુર આવ તુમ મેરે હમરાહ.

મંઝુર—બહોત ખુબ.

(સબકા પોશીદા હો જાના.)

સીપેહસાલાર—વહીદકી વાલેદા તુમ ખડા હો ગઈ હેં તુમ તો રોને લગી રોતી ક્યું હો દેખો મેંને તુમારે વહીદકો દુલ્હા બ-નાયા હે ખુની શેરા બંધાયા હે વો દેખો ઉસકી પ્યારી બ્હેન રામા-બાઈ ભાઇકી ગુડીયાં ગા રહી હા આવ હમ તુમભી ગાયે

ગાના:— આજ દુલા બના હે હમારા
ખુની મેંહદી ખુની જોડા ખુની જોડા
ખુની ઘોડા હાથ મીલા ન ગોરા બદન—આજ દુલા.

વહીદકી માં ફીર રોને લગી નાદાન યે ખુશીમેં ગમ કેસા વાહરી દુનીયાં તેરા ઉલટા કારખાંના

શાએર—જાન જબ ખાકમેં મીલતી હે તો ખુશ હોતે હેં ખાક જબ ખાકમેં મીલતી હે તો સબ રોતે હેં.

વો દેખો ચાંદ મુસકુરાયા અપની જગાસે સરકા એ ઝુકકે સીતારેકે કાનમેં કુચ્છ કહા વો દેખો સીતારેભી ખીલખીલાકર હસ પડે એ લો ચાંદને પેશાનીપર બલ ડાલ લીયા સીતારોંને અપની

તલવારે મ્યાનસે બાહેર નીકાલી આહા જી અબ જંગ હોગી હમબી દેખેગે' અરી ઇધર દેખ વો જન્નતકા દરવાઝા ખુલા વો દેખો રામા-બાઇ ઓર વહીદ ઇસારેસે હંસ હંસકર બુલા રહે હે અચ્છા બેટા ખુશ રહો.

૧ જલ્લાદ—ચલો આગે બઢો સુના મંઝુર

મંઝુર—બેતર હુઝુર

૧ જલ્લાદ—ઓ લુકમયે અજલ

૨ જલ્લાદ—ખબરદાર સંભલ

૧ જલ્લાદ—તેરી મોતકા પેગામ આ ગયા.

સીપેહસાલાર—પેગામ લાવ લાવ મેરે બેટેકા, મેરે લાલકા મેરી ધર્મ પુત્રીકા પેગામ લાવ મુઝેદો મેં આંખોસે લગાઉંગા કલેજેપર રખુંગા મગર વો હમસે રૂઠકર ગયે હેં જાવ કેહદો હમ નહી આતે હગાબીતો ઉસ બેટેકે બાપહે મગર હમ ઉસસે દબકર રહેં નહીં હો સકતા

૧ જલ્લાદ—ઓ મોતકે નીવાલે યે તુ કયા બકતાહે

સીપેહસાલાર—લો યે ફુલ જો ઇસી જંગલસેં તોડા હે મેરે વહીદ કો દેના નહીં નહીં બલકે આધા મેરે વહીદકો ઓર આધા મેરી રામાબાઇકો દેના મેરા મુસલમાન બેટા ઓર હિંદુ બચ્ચી દોનો મેરે લીયે એક હેં.

શએર—મેરી બચ્ચી હે રામા, ઓર મુઝે બેટેસે પ્યારી હે.
દોચંદાં કયું ન ચાહું વો, મેરે પ્યારેકી પ્યારી હે.

૨ જલ્લાદ—બીલકુલ પાગલ હો ગયા હે.

સીપેહસાલાર—હાં હાં મેં પાગલ હો ગયા હું કસમ ખુદા-કી મેં દીવાના હું મસ્તાના હું હોશ હવાસ ખો બેઠા હું મગર હાં ઇતના ઝુરૂર સમઝતા હું કે મેરે બાલસે જ્યાદા મુઝે અપને હિંદુ બાઇકી ઇઝત પ્યારીહે.

૧ જલ્લાદ—ઓ ઝુનુની બુઢે બેટી ઓર બેટેકા કયા પુકારતા હે મોતકો પુકાર.

૨ જલ્લાદ—થોડી દેરમેં તેરી ગરદનપે હોગા યે ખંજરે આબદાર

(પ્રેમકુમારકા આકર દેખના.)

પ્રેમકુમાર કોન મેરા મોહ સીન ઓર જલ્લાદોંકે પંઝેમેં ગીરફતાર

૧ જલ્લાદ—નીવાલા ઔર ઇધર આ

૨ જલ્લાદ—સરઝુકા સીપેહસાલાર

સીપેહસાલાર—તુમારે આગે સર ઝુકાઉ.

દોનો જલ્લાદ—હાં

સીપેહસાલાર—શએર

તુમ લાખ કહો યે દાલે મસ્તર ન ઝુકેગા.
તુમ ખુબ કરો ઝુલ્મો સીતમ પર ન ઝુકેગા.
યે સર હે વોહી ઝુકતા હે જો રાહે ખુદામેં.
ઇન્સાંનકે આગે કભી યે સર ન ઝુકેગા.

૧ જલ્લાદ—કયું બેહુદા બકવાશ કરતા હે ચલ હોજા મરનેકે લીયે તેયાર.

પ્રેમકુમાર—ખબરદાર.

શએર—પશીને પર મેં ઇસકે ખુનકો અપને બહાઉંગા.
મેરા મોહસીન હે યે ઇસકો મેં જાન દેકર બચાઉંગા.
જગાલીમો ઇસી ગર હાથ તો હસ્તી મીટાઉંગા.
મેં અપની તેગ જોહર દારકે જોહર દીખાઉંગા.
મુસીબત જો પડે સરપર ખુશીસે વો ઉઠાઉંગા,
મેં અપની જાન દે દુંગા મગર ઇસકો બચાઉંગા.

૧ જલ્લાદ—તુ કોન હે અજલ ગીરફતાર.

પ્રેમકુમાર—તુમારી મોતકા ફરીસ્તા.

૨ જલ્લાદ—અચ્છા સામને આ.

(દોનોંસે પ્રેમકુમારકા લડના ઓર જલ્લાદોંકા નીકલ આના, ઓર લડાઇ હોના એક જલ્લાદકે હાતસે તલ્વારકા ગીરના ઓર સીપેહસાલારકા ઉઠાકર લડના મગર પ્રેમકુમાર ઓર સીપેહસાલારકા ગીરફતાર હોના એન મોકેપર વઝીર ઓર દીવાનકા આના સીપેહસાલાર ઓર પ્રેમકુમારકો છુડાના પરદેકા આહીસ્તા આહીસ્તા ગીરના.)

ટેબ્લો.

બાબ તીસરા — સીન પાંચવા.

કોમીક.

રાસ્તા.

બુધ્ધુ— શએર

સરપે ટોપીકી જગાં અબતો અમામાં ઠીક હે;
છોડદી પતલુન હમને યે પાજામા ઠીક હે.

નથુ— શએર

આજ ફેશનસે હમારી જાન ખોતી બચ ગઇ;
છુટ ગઇ પતલુન આખીર કો ધોતી બચ ગઇ.

બુધ્ધુ— શએર

ભુલે અબ લેટરકા લીખના દેશી રૂકા શીખકર,
છોડા હે શીગરેટકા પીના હમને હુકા શીખકર.

નથુ— શએર

યે સોલાહટ નાટાઇ ના કાલર ના બીશવકો,
અબ એબ તન હમારે બી ખદ્દરકા સુટ હો.

મુસ્તરી— શએર

ન પેફ પોડર ન સેંટકી બોતલ નથુ ન જાકાટ હો જીનહાર,
હો ઢીલા કુડતા ખદ્દરકા ઓર ખદ્દરકી હોવે સલવાર.

તારા—જાકીટનું ડાઇમંન્ટ ચુડી ન કાનમે ચમકતા મોતી હો,
સબઝેવર અપના દેશી હો ઓર તનપે સુતી ધોતી હો.

શબ્બરાતી—જો કોઇભી કભી રેગે વો આગે હે અબતો જીનેપર,
સદકુ હે તેરા એ ઇશ્વર યે આગયે અપને કરીને પર.

બુધ્ધુ—અરે ભાઇ જુમ્મેરાતી.

નથુ—અરે મીયાં જુમ્મેરાતી.

જુમ્મેરાતી— શએર

યે હરતી અપની જાન ગયે મશરૂર હુવા દીલ શાદ હુવા,
અબ ઠેમપુલ સબ ભુલ ગયે ઓર ભાઇ મીયા યાદ હુવા.
જબગત મીયાંકી ખુબ બની ઓર સરપે જુતી તુટ ગઇ,
તબ શીદે શાદે દેશી હુવે ઓર યુ. સી. યુ. સી. છુટગઇ.

(સબકા મીલકર ગાના.)

આખીર ફકે ભાઇયોં મેં ગયા ફીર મેલ,
ના ઇત્તેફાકીયોંહિ પહેલે દુખ રહેથે ઝેલ,
હાથ મીલાઓ ખુશ હોકર અબ મેલ ઓર ફીમેલ
ઉસ કાદીરકી હય કુદરતકે યે કેસે ન્યારે ખેલ
કુછ ખુશી અબ છનેગી ગહેરી
અબ સબ મીલ રહે
અપને દેશી દાદ બાદ રખો કાયમ હંય સબ ખુશ બાદમ
રામદાસ ભાઇ નથ્થુ લો સલામ ભાઇ બધ્ધુ,
એસી હુબી હુંમી કીસ્તી હય તેરી
હો મુબારીક યે ઇત્તીફાક—આ.

બાબ તીસરા સીન છઠ્ઠા.

(જેલખાના.)

ગાના રામાબાઇ.

મુર્ગે દીન મતરો યહાં આંસુ બહાના હય મના
ઇસકે ફસકે કયદીઓં કો અબો દાના હય મના
વાય બે દર્દી તો દેખો કહેતા હય સૈયાદ આજ
દેખ એ બુલબુલ યહાં પર ફડ ફડાના હે મના,
તું અગર જખ્મે જીગર નાસુર બનતા હે તો બન.
કયા કરૂં ઇસ ઘાવ પર મરહમ લગાના હે મના
મેરે ખુંસે હાથ ભરકર બોલે કયા અચ્છા હય રંગ
અબતો જીનેજી હમેં મેંહદી લગના હય મના
ખુને દીલ પીતી હય શામા ખાતી હય લખતે જીગર
યે વો મકતલહે જહાં પર આબ દાના હે મના.

ઓ આસમાન વાલે ખુદા ઝમીન વાલોંકે જુલ્મ દેખ બેખુદ ઇન્સાન ખુદામેં આકર તેરી ખુદાઇકા દાવા કર રહા હે અફસોસ તુ ઉસે કુછ નહીં કેહતા પરમાત્મા ઉસકી આતમાકો નયેસ્ત ઓર નાબુદ કર ઉસકી હસ્તી-ન વુજુદ નઝરે કઝા બનાદે ઇસકે નાપાક શરીરકો કંસકી તરાહ ખાક ઓર ખુનમેં મીલાદે;

દુરજન—મગરૂર લડકી કુછ દીમાગ ઠીકાને આયા.

રામાબાઇ—હાં આ ગયા.

દુરજન—શાબાશ કુચ્છ સમઝી

રામાબાઇ—હાં સમજ ગઇ

દુરજન—આફરીન. ભલા કયા સમઝી

રામાબાઇ—યેહી.

દુરજન—કયા

રામાબાઇ— શએર

ઝાલીમ કે [illegible] ખુદાકી કહી નહીં.
કેસા મકાન હે [illegible] મકાન નહીં.
શાની તેરા [illegible] મે, [illegible] નહીં.
તુજસા તો [illegible] મેં કોઇ બદ નહીં.

દુરજન—કેસી ઝબાંન [illegible] હે તલવારકી તરાહ
ચક્કરહી [illegible] હે [illegible] રકી તરાહ

રામાબાઇ— શએર

યે યાદ રખ કે [illegible] આનકર.
કરદેગી ખાક બરકે [illegible] રકી તરાહ

દુરજન—મેરે [illegible]

રામાબાઇ—હઝર [illegible]

દુરજન—દેખ મે [illegible] હું

રામાબાઇ—[illegible] બેહયાઇ ઓર [illegible] કમર બાંદી હે.

દુરજન—જાનતી હે મેં કોન હું દુરજન ભગવાન

રામાબાઇ—દુરજન ભગવાન નહીં બલકે દુરજન સેતાન.

દુરજન—નહિં માનેગી

રામાબાઇ—નહીં

દુરજન—નહીં

રામાબાઇ—નહીં, નહીં. નહીં.

દુરજન—નાદાન લડકી તુજસા ખુબસુરત સારે મે હુકમત ઓહર ન મીલેગા દેખતુ ચુકતી હે

રામાબાઇ—રામાબાઇ તુજ [illegible] સે સેતાન ઓર ને હુકુમત પર થુકતી હે.

દુરજન—જુગદીશ આગે બઢ ઓર ઉસકો કોડે માર.

જુગદીશ—ક્યા ફરમાયા સરકાર.

દુરજન—ઇસ ઓરતકો કોડેમાર કર્યું જુગદીશ ગભરા ગયા.

જુગદીશ—જી નહીં ઇસ ઓરતકો દેખકર મેરે દીલમેં ખોફ ખુદા આગયા.

દુરજન—મેં તેરી હસ્તી ભી મીટાદુંગા.

જુગદીશ—જલાદ.

શાએર—તેગ ગર્દનપે યા હલકુમપે ખન્જર ચલે,
તીર તલવાર તબ્બર નેઝ વો નસ્તર ચલે.
જીસ્મ લાગીરપે તેરા આરા શરાસર ફીર જાય,
આપ ફીર જાયેં બલાસેં યા મુકદર ફીર જાય;
રંજમેં દીન કટેં ફરીયાદસે હરરાત કટે,
હાત ઓરતપે ઉઠાઉં તો મેરા હાથ કટે.

રામાબાઈ—શાબાશ બહાદુર સુરમા આફરીન.

દુરજન—કઠ પીછે મુરદાર પાજી લઇન શામશીંગ સરદાર.

શામશીંગ—જી સરકાર.

દુરજન—મેરા હુકમ માનનેકે લીયે તૈયાર હે.

શામશીંગ—ગુલામકો ક્યા ઇનકાર હે.

શાએર— એ શહેવાલા અગર હુકમ તુમારા પાઉં,
ગૌરસે રૂસ્તમો સોહરાબકો જાકર લાઉં;
હુકમ મેં આપકા ટાલુંપે ગવારા ન કરૂં,
જાન ક્યા ચીઝ હે ઇમાનકો પ્યારા ન કરૂં.

દુરજન—શાબાશ તુ અપને ઇરાદેકા મજબુત હે.

શામશીંગ—જેસે પત્થર પર લકીર, જેસે ફોલાદી શમશીર, જેસે દુઆમેં અસર, જેસે નકસ કલ હજર.

દુરજન—ઇન્કાર તો નહી કરેગા,

શામશીગ—ક્યા મજાલ.

દુરજન—અચ્છા ઇધર આ ઓર ઇસ હસીન લડકીકી અસ્મત બીગાડ, ક્યા નહીં સુના અરે કીસસે ખોફ ખાતા હે,

શામશીંગ—ઇસ મઝલુમ પર રહેમ આતા હે ઉસ આસમાન વાલેકા ખોફ દીલકો ડગાતા હે.

દુરજન—યાદહે તુ અભી કેસી શેખી બગારતા થા.

શામશીંગ—બેશક,

શએર— એક વાર મેં ઢેર કરૂં ચાર ચાર કો
આંખે દીખાકે મારદું અસ્ફંદ યારકો
તાકત હે કીસકી મુઝસે જો ત્ત્વાહાને જંગહો.
વે હાથ દું કે રુહભી રૂસ્તમકી દંગહો
આયે જો દેવ સામને ઉસકો પછાડદું
પરયે નહો શકેગા કે અઝમત બીગાડદું

શામાબાઇ—શાબાશ એ બહાદર સરદાર શાબાશ.

દુરજન—બસ ખામોશ ચલ ઇધર હટકે ખડા હો નામકાર બહાદુર મંઝુર.

મંઝુર—જી હુઝુર.

દુરજન—જાનનીસારીકા મતલબ સમઝતા હે.

મંઝુર—જી.

દુરજન—ક્યા.

મંઝુર—આકાકે નામપર કુરબાન હોજાના માલીકકે હુકમ પર નીસાર હોજાના.

દુરજન—બહાદુર હે શેર હે મુકાબલેકી તાકત રખતા હે.

મંઝુર— શએર.

હો ફોલાદી કીલા સામને ટક્કરસે ઢાદુંગા
મુકાબીલમેં અગર રૂસ્તમભી હો નીચા દીખાદુંગા
અગર હો કોહ તો ઠોકરસે ધરકો મેં ગીરાદુંગા
મેં એક હસ્તીકી ખાતીર સેંકડો જાને ગવાં દુંગા.
ઝમીકો આસમાંપે ચાહું તો લેજાઉ એક પલમેં
ફલકકો ચાહું લે આઉં ઝમીંવાલેકી મંઝીલમેં

દુરજન—આફરીન; આફરીન, શાબાશ ઇધર આ બહાદુર સરદાર.

મંઝુર—હુકમે ઇરશાદ સરકાર.

દુરજન—બસ ઓરતકો કત્લ કર હેં કયું હોગયા ખામોશ કહાં ગયા વો તેરી બહાદરીકા જોશો ખરોશ.

મંઝુર— શએર.

મેં વો બશર હું આઉં અગર આપને ઝોરમેં
રૂસ્તમકા જાકે ઝેર કરૂં ઉસકી ગોરમેં.
તાકતથી કેસી રૂસ્તમો બહેરામ ગોરમેં.
ઉનસેં હઝારોં હેં મેરી એક પોર પોરમેં.
શેઝાર યે ગુલામ તેરા લાકલામ હેં.
ઓરત પે હાત ઉઠાના યે પાજીકા કામ હેં.

રામાબાઇ—આફરીન એ નેકીકી મુજસ્સીમ તસ્વીર

દુરજન—ચલ ઇધર હટકર ખડાહો શરીર દીલાવર મકબુલ શાહ.

મકબુલ—જી આલીયે જા.

દુરજન—તુ દીલેર હે,

મકબુલ—બંદા શેર હે,

દુરજન—હીમત રખતા હે

મકબુલ—રૂસ્તમસે દોચંદ

દુરજન—હુકમ માનેગા

મકબુલ—દીલો જાનસે

દુરજન—દેખના બદલ ન જાના.

મકબુલ—હરગીઝ નહીં

દુરજન—ક્યાતુ વાકઇ બહાદુર હે

મકબુલ—બંદા શેરે બબર હે.

શએર— હીમતકો દેખકર મેરી રૂસ્તમભી પસ્તહો,
હો અસ્ફંદ યાર ભી અગર ઉસ્કો સકીસ્ત હો,
મદે મુકાબીલ મરચે કોઇ, ફીલ મસ્ત હો,
સુરતકો દેખ તેહી મેરે ઝેરે દસ્ત હો.
જબ દુશ્મનોપે તેગકો અપની ઉઠાઉંગા
નસરતકા ડંખ શાહ જમા કર દીખાઉંગા

દુરજન—અચ્છા આગે બઢ ઓર ઇસ ઓરતકી અસ્મત ખરાબ કર.

મકબુલ—વાહ આલીયે જહાં વાહ મેતોયે સમજા થા કે

શાયદકીસ કાહેકો ટકરોંસે શીશાના હે યા એહરેમન દેવકે સાથ કુસ્તી કરાનાહે એક ઔરત તો કયા એસી હજાર ઔરતોંકો ચુટકી મેં મસલ ડાલું ચટનીકી તરાહ ઉસકી હસ્તીકો કુચલ ડાલું.

દુરજન—શાબાશ તુમેરી ઉમ્મીદસે જ્યાદા બહાદુર નીકલા આગે બઢ ઓર વાર કર

મકબુલ—બહોત બેતર ગરીબપરવર (મકબુલ તલ્વાર લેકર વાર કરના ચહતા હે મગર કુછ સોચ કર મકલબ્વ પીછે હટ જાતા હે.)

મકબુલ— શએર.

કાબેમેં આકે ભુલ ગયે હમરાહ દેરકી,
ઇમાન બચ ગયા મેરે મૌલાને ખેરકી

દુરજન—ક્યું કયા સોચ રહા હે.

મકબુલ— શએર.

એ શાહ મેરે કોલકા ઇકરાર ન હોગા
સબ કામ ખુશીસે કરૂં યે કાર ન હોગા.
મેં હાથ ઉઠાતા હું તો વો કેહતે હેં મુજસે.
ઔરતકો કરૂં કત્લ યે ઝીનહાર ન હોગા.

રામાબાઈ—આફરીન, મરહબા.

દુરજન—ચુપ બેહયા અગર ઇસ કામકોયે નમક હરામ ગુલામ નહીં કર શકે, તો મેં અપને હાતસે કરૂંગા તેરી હસ્તીકો દુનીયાંકી બસ્તીસે બરબાદ કરકે રહુંગા.

શએર— તુઝકો કુરતેકી તરાં ખાક બના ડાલુંગા,
નામ હસ્તીસે તેરા સાફ મીટા ડાલુંગા
મેં હું એક શેરે બબર બકરા તો ખા ડાલુંગા
ખુન પી જાઉંગા હડ્ડીકો ચબા ડાલુંગા
સાંસસે આગમેં બરસાઉંગા અઝદર બનકર
ખુન પી જાઉંગા મુરદારમેં ખન્જર બનકર

રામાબાઇ— શએર.

જો ખાક હોગા તો ખાકસેભી તેરી જગુલા ઉઠા કરેગા,
મુઝે કયામતકી હેં ઉમ્મીદેં જો કુછ કરેગા ખુદાકરેગા.

દુરજન—ખુદા કોન ફીર વોહી બેહુદા ખુદાકા ઝગડા નીકાલા મેં ખુદા હું. મેં મેં.

રામાબાઇ— શએર.

હસ્તી યે તેરીચાર અનાસીરકા મેલ હે.
કેદી હે રૂહ ઘરમેં જીસ્મ તેરા જેલ હે.
બનકર ખુદા ગુનાહોં કી યે રેલપેલ હે.
તેરી ખુદાઇ તો નહીં ગુડીયોંકા ખેલ હે

દુરજન—ગરદન ઝુકા નાબકાર.
સબ પહેલવાન—રહેમ જહાં સરદાર.
દુરજન—(મારકર) એક, દો તીન, ચાર.
રામાબાઇ—અયાના કીરતાર.
દુરજન—લે તુભી મુરદાર.
સીપેહસાલાર—(આકર) ખબરદાર.

(પ્રેમકુમાર, દીવાન વગેરાકા આના.)

સીન ખત્મ.

બાબ તીસરા સીન સાતવાં.

આમલા જંગલ.

જેશંકર—હે ઇશ્વર મેં તેરા શીસ જબાનસે શુકરીયા અદા કરૂં. મેને તેરે નામ પર ભારતમાતાકે દો સુપુત હિંદુ મુસલમાનકે ઇત્તિફાકકે લીયે અપને નોજવાન બેટેકો કુરબાન કર દીયા મેરી સચ્ચી કુરબાનીકો કબુલ કર ઓર હિન્દુ મુસ્લીમ ઇત્તિફાકકો જબતક દુનીયાં કાયમ હે સલામત ઓર કાયમ રખ હેં યે સામનેસે કીસકી ફોજ આતી હે.

(પોશીદા હોજાના.)

ગાના સબકા:—

આનસે તેગ બે દરેગ ખીંચલો,
હરકદમપે દમ દીલેરીકા ભરો.
મનમેં જંગીગો ઝરા નહીં ડરો,
રનમેં દુશ્મનકો મારો યા મરો.
યહાં બહાદો ખુન ઓર તેરે તેરે શીરો,
બનકે મોત દુશ્મનોંકે સરપર ચઢો.
પીછેકો ન રૂખ કરો, આગેકો બઢેં ચલો;
છીપે ખેલકે મેરે બહાદરો લડો. આનસે તેગ.

સીપેહસાલાર—શાબાશ એ બહાદરો આજ ભારતકે નામપર અપની જાનેં કુરબાન કરની હોગી.

પ્રેમકુમાર—એક જાનતો કયા હમ અપની ઓલાદ તક કુરબાન કરને કે લીયે તૈયાર હેં.

જેશંકર—(ઝાહીર હોકર) ઓહો કોન સીપેહસાલાર સાહેબ.

સીપેહસાલાર—કોન હારેગા જેશંકર ? મેરે બહાદર દોસ્ત શાબાશ વાકઈ સચ્ચી બહાદરી ઓર હકીકી જવાંમર્દી આપને દીખાઈ કે અપને બુરે નઝરકો હીન્દુ મુસ્લીમીન ઇત્તિફાક પર કુરબાન કરદીયા. તશરીફ લાઇયે ઇસ ફોજકી સીપેહસાલારીકે ઓહદેકો મંઝુર ફરમાઇયે.

જેશંકર—નહીં એસા નહીં હોસકતા આપકે ઓર છોટે દીવાન સાહબ હોતે મેં ઇસ ઓહદેકો કભી કબુલ ન કરૂંગા.

સીપેહસાલાર—નહીં છોટે દીવાન સાહબ તો ઇસ ફોજકે કમાન્ડર આલા મુકરર કીયે ગયે હેં.

જેશંકર—તો ફેર મેં આપકે માહોત નાયબ સીપેહસાલારકે ઓહદેકો મંઝુર કરતા હું.

સીપેહસાલાર—નહીં હમ ઓર આપ દોનું એકહી ઓહદેકે સીપેહસાલાર હોં તો બહેતર હે.

જેશંકર—જેસે આપકી મરઝી.

(સીપેહસાલારકી ફોજ ગાતે હુવે ચલીજાતી હે)

(દુસરી તરફસે રામાબાઇ લડકયોંકી ફોજ લેકર આતીહે.)

(વતન બંસરી ગાને રામાબાઇકા ફોજકે સાથ ગાના.)

બીજલી બનકર બરછી ચમકે મેદાંમેં ચમકે ધમકે,
હીમ્મતવાલોં જુરરતવાલોં હાં લડને મરને જાઓ.
આઓ મેદાંમેં આઓ આઓ આઓ,
મીલકર હાં હાં હાં ખન્જર કુરકત ડાલેગા.
રનમેં જાનોં તનમેં હાં લેકર..........
લશ્કર લડકર બઢકર જીતેંગે સબ મેદાન. બીજલી.

રામાબાઇ—મેરે ભારત દેશકી સુરમા લડકીઓ આજ એક ઝાલીમરાજાસે મુકાબલા હે જો ખુદકો ખુદા કહેતાહે મુઝે બતાવ કે તુમ ઇસકે મુકાબલેકે લીયે કીસ તરાહ તૈયાર હો.

લડકી નં. ૧—દુશ્મન અગર પહાડ હોના તો હમ ઉસકો ઠોકરોંસે ઉડાદેંગે.

॥ નંબર ૨—અગર વો શેર હોગા તો હમ ઉસકે જબડેમેં હાત ડાલકર ચીરકર ફેંક દેંગે.

॥ તીસરી—અગર વો રાક્ષસ હોગા તો હમ શ્રી રામચંદ્ર મહારાજકા નામ લેકર ઉસકી હસ્તીકો મીટા ડાલેંગે.

॥ ચોથી—અગર વો ફરાઉન હોગા તો હમ હઝરતે મુસા અલેહીસસલામકો યાદ કરકે ઉસકો ઉઠાકર દરીયામેં બહાદેંગે.

॥ પાંચમી—અગર વો કંસ હોગા તો હમ શ્રી કૃષ્ન પ્યારેકી બંસરીસે ઉસકે ફરકએ હસ્તીકો મીટા ડાલેંગે.

॥ છઠ્ઠી—અગર વો દરે ખેબર હોગા તો હમ યાઅલી યાઅલી કહેકર ઉસકો જડસેં ઉખાડ દેંગે.

રામાબાઇ—શાબાશ, શાબાશ.

(સબકા ગાતે હુવે અંદર જાના.)

બાબ તીસરા　　　　સીન આઠવાં.

પહાડી કીલ્લા.

(દુરજનકા સોતે હુવે દેખાઇ દેના.)

દુરજન—(ખ્વાબમેં) ખુન, ખુન, કેસા ખુન, કીસકા ખુન, ખુની સુરતો, મુઝે ન સતાઓ. ઇન્તેકામ ઇન્તેકામ મત પુકારો દોઝખકે સેતાનો મુઝે આતીશી કોડે મત મારો (બેદાર હોકર.) નાપાક રૂહો હટ જાઓ પલટ જાઓ સરક જાઓ વર્ના યાદ રખ્ખો ઝમીનકો આસમાન કો હીલાદુંગા હવાકો હુકમ દેકર એકસે એક કો ટકરા દુંગા જાનતીહો મેં કોન હું ખુદા, પરમાત્મા, દુરજન ભગવાન.

(પટાખે કે સાથ રાજકુમારીકી રૂહકા ઝાહીર હોના.)

રૂહ—દુરજન ભગવાન નહીં દુરજન સેતાન ખુદીકે પુતલે ખુદા હોકર અપની બનાઈ હુઇ ચીઝોંસે બોફ ખાતાહે જહન્નમ ઓર જન્નત તો તેરે ઇખ્તિયારમેંથે દોઝખકે સેતાનોંકો, સમજતા કે વો તુજે ન સતાયેં જહન્નમકે ઇબ્લીસો. ઇસકો ઘેરો યે ખુની હે ખુની.

શએર— દોડો પકડો બાંધલો ઇસ રૂસીયાકો,
યે વોહે જીસને માગાથા એક બેગુનાહ કો.

દુરજન—નામુરાદ લડકીકી રૂહ તુ યહાં કયું આઇ.

રૂહ—તુને બાપ હોકર મેરી જાન લી મગર મેં બેટીકે હકસે મજબુર હોકર તુજે સમજાને આઇ હું.

રૂહ— શએર

મીટાનેવાલા ખુદ મીટજાતા હે ના પેક હસ્તીસે,
ન ફ્લ પાયેગા ઓ ઝાલીમ કભી ઝુલ્મત પરસ્તીસે
મુનાસીબ હે કે બાઝ આજાયે તુ ઇસ તીરા દસ્તીસે,
સુનાતી હું તુજે સુનલે અગર ફુરસત હો મસ્તીસે
હે જીસકી ઇબતીદા અચ્છી વોહી અંજામ અચ્છા હે,
ખુદીકો છોડકર દેખો ખુદાકા નામ અચ્છા હે

દુરજન—જા જા કહાંસે આઇ ખુદાવાલી ખુદા મેં હું મેં.

રૂહ— શએર.

દાવે ખુદાઇ કીયા શદ્દાદ ઓર નમરૂદને,
કંશને રાવનને ઓર ફરાઉનસે મરદુદને.
દેખનાં ચાહે અગર અબ ઉન્કી હસ્તી કયા હુઇ,
પુછ જાકર કબ્રમેં ઉનસેં કે મસ્તી કયા હુઇ,

(રૂહકા ગાયબ હોના એક અફસરકા આના.)

અફસર આલીયે જહાં બાગી ફોજ સરપર આ પહોંચી દુસ્મનસેલાબકી તરાં કીલેકી તરફ બઢતા ચલા આતા હે,

દુરજન—જાઓ અપની ફોજકોભી તેયારીકા હુકમદો મોરચે બંદી કરો કીલેકે ચારોં બુર્જોપર તોપેં લગાદો મેં ખાસ મસલેહતકી વજાસેં કીલાબંદ હોતા હું.

(બેન્ડ બજતાહે એક તરફસે સીપેહસાલારકી ઓર દુસરી તરફસે રામાબાઇકી ફોજ આતી હે.)

સીપેહસાલાર—મેરી બચ્ચી અપની ફોજકો કીલેકે મહાસરેકા હુકમ દો ઓર મેં એક દસ્તા ફોજ લેકર કીલેપર જાતા હું.

પ્રેમકુમાર—નહીં હરગીઝ નહીં જબતક મેરે દમ મેં દમ હૈં મેં અપને મોહસીનકો હરગીઝ ન જાને દુંગા.

શએર—ખુશીસે ચડકે જાઉંગા, ફના કે આજ ઝીનેપર,
બહાદુંગા મેં અપના ખુન, મોહસીનકે પસીને પર.

જેશંકર—નહીં એસા કભી નહીં હોસકતા જબતક મેરી જાનમેં જાન હૈં યે સર આપ દોનું કે કદમોં પર કુરબાન હૈ.

સીપેહસાલાર—ચલો મેરે પ્યારે બહાદરો કીલેપર ધાવા કરકે ઉપર ચડ જાઓ આપ દોનોં સાહબ યહાંસે હમલા કરેં મેં ઉપર જાતા હું ઓર કીલેકા દરવાઝા ખોલતા હું.

પ્રેમકુમાર—કભી નહીં.

સીપેહસાલાર—આપકો પરવરદીગારકી કસમ હૈં જલ્દી ઇજાજત દીજીયે.

પ્રેમકુમાર—આપકી મરઝી.

(સીપેહસાલાર ઉપર જાતા હે નીચેસે તોપોંકે ફેર હોતે હૈં—સીપેહસાલાર કીલેકા દરવાઝા ખોલતા હે ઓર દુરજનકો ધકકે દેતા હુવા નીચે લેઆતા હૈ.)

સીપેહસાલાર—બોલ ઓ ખુદીકે પુતલે કહાં ગયા તેરા કરો ફર.

રામાબાઈ—ઓ કમીને પાજી પીતા જલદી બતા કોનહે સચ્ચા ઇશ્વર.

પ્રેમકુમાર—કયું ખુદા સાહબ મીજાઝ કેસા હે યાદ હે કે જબ કેતેયે કે મેને સર કીસીકે આગે નહી ઝુકાયા દેખ અબ વો વકત આયા કે તુને ખુદ બખુદ સર ઝુકાયા.

સીપેહસાલાર— શએર.

સરભી અબ ખમ હુવા ખીજલતપે હે શરમાનેકો
ખુદ ગીરેઆંહે અબ ફરક પે ચડ આનેકો
પા બઝંઝીર હુવા શેકતો અજમાલ નહીં.
દીલસે તો પુછો કે કયા, ઇસકા બુરા હાલ નહી

રામાબાઇ—લે જાવ કેદ કરો.

શએર—જબ હાલ કોઇ પુછે તો શાન અપની દીખા દેના.
ગુલ્મુકી યાદ આયે તો બસ સરકો ઝુકા દેના
ઝંનકારકો તુમ એશકી સુરતકી સમઝના
જબ દીલમેં હવીસ આયે તો ઝંઝીર હીલા દેના

દુરજન—નહીં નહીં એ નેકીકી દેવી રહેમકર મેં ગુનાહ-ગાર હું મેં સદક દીલસે માફીકા ખાસ્તગાર હું.

રામાબાઇ—પરમાત્માકા શુક્ર હે કે રહેમકા લફ્ઝ આજ એક ઝાલીમકી ઝબાનસે ભી નીકલા પીતાજી ક્યા હુકમ હે.

સીપેહસાલાર—જો આપકી ઓર દીવાન સાહબકીરાયે.

પ્રેમકુમાર—મેરી રાએમેં તો ઇસકો ખોલતે હુવે તેલકે કઢા-વમેં ડાલદેના બેતર હોગા.

દુરજન—નહીં પરમાત્માકે વાસ્તે મુજપર રહેમ કીજીયે.

પ્રેમકુમાર—ક્યું પરમાત્મા સાહબ આપ કોનસે પરમાત્માકે વાસ્તા દે રહે હેં

દુરજન—વાકઇ મેં ગુનાહગાર હું

રામાબાઇ—ઉસ દીનકો યાદ કર જબતુંને મેરે કતલકા હુકમ દીયાથા ઓર આજ મેં તુઝે પરમાત્માકે નામપર ઓર હીન્દુ મુસ્લીમ ઇત્તિફાકકે સદકેમેં રહાકરતીહું પીતાજી ઇસકા પાંચસો રૂપીઆ માહવાર વઝીફા મુકરર કીયા જાય.

દુરજન—પરમાત્મા આપકો ખુશ રખે (દુરજનકા ભાગ જાના)

સીનકા ટ્રાન્સફર હોકર દરબાર હોના.

સીપેહસાલાર—બડે દીવાન સાહબ દીવાન પ્રેમકુમારકો ઇઝાજત દીજીયે કે તાજે જેબ સરકરકે તખ્તપર રોનક અફરોઝ હો.

પ્રેમકુમાર—હરગીઝ નહીં મેરે મોહસીન યે હક આપકા હે.

સીપેહસાલાર—મુજસે જ્યાદા જેશંકર મહારાજ ઇસકે હકદાર હેં.

જેશંકર—મેં ઉમ્મીદ કરતા હું કે મેરી એક આખરી સલાહ કબુલ ફરમાઈ જાયગી

સબ—ઝરૂર, ઝરૂર

જેશંકર—ઇસ સલતનતકા રાજ છોટે દીવાન સાહબ ઓર આપકે સાબઝાદે વહીદકો દીયા જાયે દોનોંકો તાજ પહેનાયા જાયે ઓર આજકે મુબારીક દીનકો હિન્દુ મુસ્લીમ કી યાદ બનાયા જાયે.

સબ—બીલકુલ ઠીક હે.

(દીવાન પ્રેમકુમાર ઓર વહીદકો તાજ પહેનાના પ્રેમકુમારકા રામાબાઇ કે સાથ હાત મીલાનાં રામીશગરોંકા નાચનાં ઓર ગાનાં)

૧—મુસલમાન બુઝુર્ગ—

હશરતક અસગર રહે દોનુંકા બા- હમ ઇતિફાક;
૨—યા ઇલાહી હો મુદાયમ હિન્દુ મુસલીમકા ઇતિફાક.

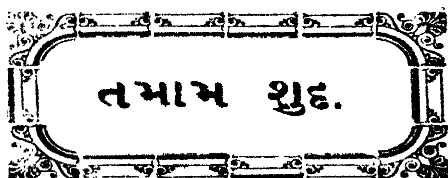
હિન્દુ મહાત્મા—

આ તીસે બુગઝો હસદમેં ઇનકા દુશ્મન અબ જલે.
હિન્દુ મુસ્લીમ કોમ અસગર અબ સદા ફુલે ફલે.

સબકા મીલકર આમીન ! આમીન !! આમીન !!!

તમાશેકા ઈખ તીતામ પાના.

ઓર ડ્રૉપ સીનકા આહિસ્તા ગીરના.

હમેં જો દેખલેતા હય
વોહ શયદા હોઈ જાતા હય
હમકો ઝુરૂર ખરીદો.

નામ કિતાબ.	કિંમત.	નામ કિંમત.	કિતાબ.
કામી દિલેર	૦—૧૦—૦	બેબહા મોતી	૦—૨—૦
દર્દે જીગર	૦—૮—૦	કાતીલકી આંખ	૦—૨—૦
જલતા પુર્ઝી	૦—૮—૦	રોઝએ ખ્વાજા	૦—૨—૦
જંગે ત્રાબ્લીસ	૦—૮—૦	દુલ્હનકી પહેલી રાત	૦—૨—૦
ગાઝી સલાહુદ્દીન	૦—૮—૦	તોહીદકા ડંકા	૦—૨—૦
જલ્લાદ આશીક	૦—૮—૦	વહીદન સહીદન	૦—૨—૦
બાદશાહે ખુદાદોસ્ત	૦—૬—૦	કલકત્તેકા સીંગાર	૦—૨—૦
યુગાના ચંડુલ	૦—૧૦—૦	મજનુંકાતારે દીલ	૦—૨—૦
બનોજાન	૦—૪—૦	જન્નતકા ફુલ	૦—૨—૦
મકતુબાતે મહોબ્બત	૦—૪—૦	રદીકા ગુલગુલ	૦—૨—૦
મસનવી ઝેહરે ઇશ્ક	૦—૫—૦	લાશેફાની	૦—૨—૦
રોશનમીયાં સોદાગર	૦—૪—૦	ઝખ્મી દીલ	૦—૨—૦
શાહજાદી શાહપરી	૦—૪—૦	રફતારે યારમેં	૦—૨—૦
કાલી ગોરી	૦—૨—૦	શામે વસ્લ	૦—૨—૦
કીસ્સએ આહુ	૦—૨—૦	શાને સતાર	૦—૪—૦
ગુલશને માતમ	૦—૨—૦	અનમોલ મોતી	૦—૨—૦
નારએ ગમે હુસેન	૦—૨—૦	કલામે કએફ	૦—૨—૦
મોલાકા માતમ	૦—૨—૦	કલામે જલીલ	૦—૨—૦
માતમે હુસેન	૦—૨—૦	કલામે કવસર	૦—૨—૦
રીવાયતે સુગરા	૦—૨—૦	કલામે અકબર	૦—૨—૦
હાલાતે હુસેન	૦—૨—૦	કલામે અમીર	૦—૨—૦
મરસીયા શીરીન	૦—૨—૦	કલામે મનઝર	૦—૨—૦
મરસીયાજબ મશુભરકર	૦—૨—૦	કલામે શેખ	૦—૨—૦
મરસીયા કીસશેરકી આમદ	૦—૨—૦	કલામે નશતર	૦—૨—૦
અમીરદાગકી નાઝુક ખીયલીયાં	૦—૪—૦	કલામે તાહીર	૦—૨—૦
જલ્વએજાનાં	૦—૨—૦	જઝબાતે નશતર	૦—૨—૦
નકાબપોશ માશુક	૦—૨—૦	કલામે ઝફર	૦—૨—૦
		ખુની નશતર	૦—૨—૦
		આશકો કીદ	૦—૨—૦
		કલામે ગાલિબ	૦—૨—૦
		વેપેમાનેમે	૦—૨—૦

હરકીસમકી કીતાબે મીલનેકા પત્તા:—

વકીલ બુક ડીપો. તીન દરવાઝા—એહમદાબાદ.